

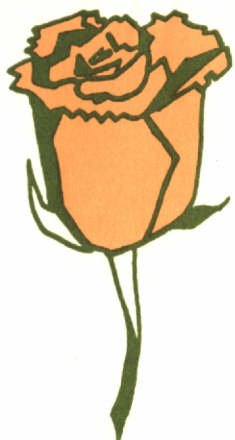
Ю. БУЦМАНЮК

J. BUSMANIUK

ΣΧ

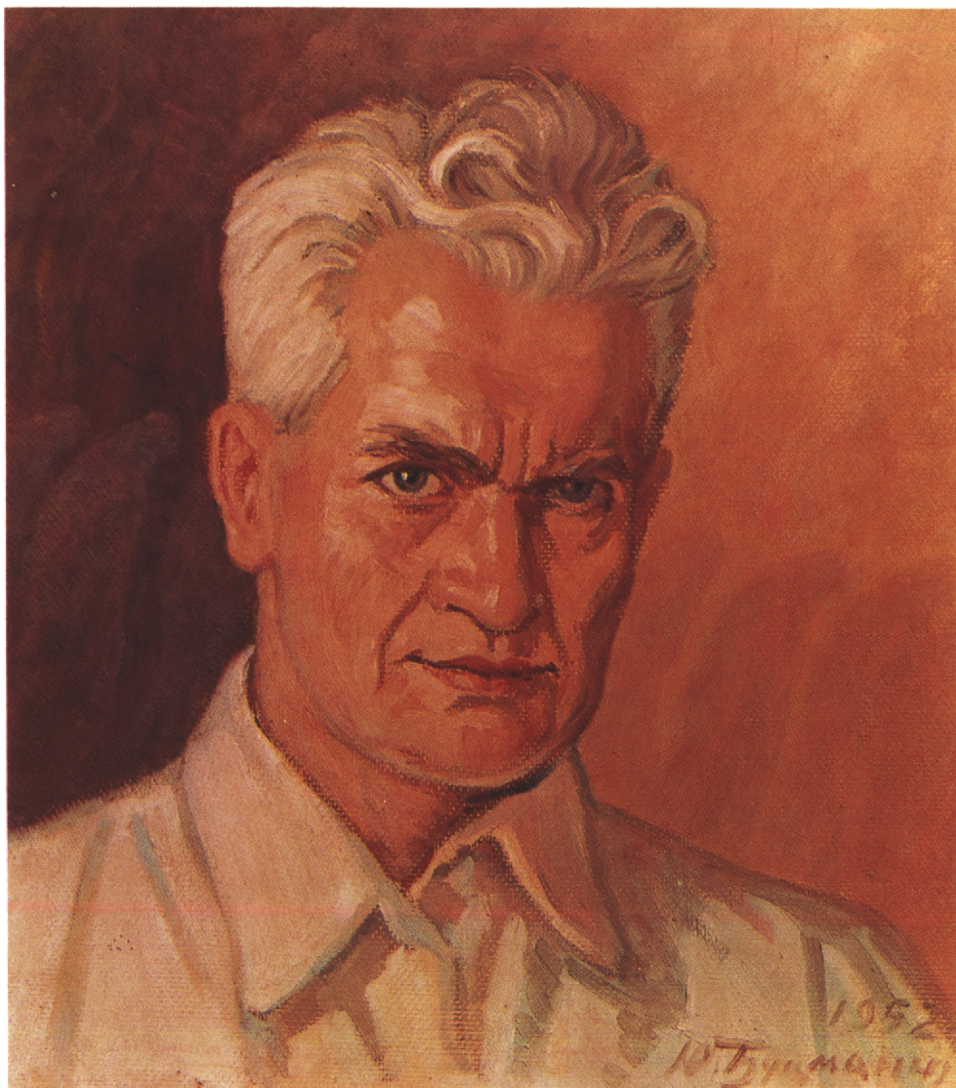
LIBRIS

ΠΕΤΡΑ Ή ΟΛΙ ΣΑΒΑΡΙΝ

1986

MC

Автопортрет мистця Ю. Буцманюка

Artist J. Bucmaniuk – self-portrait

L'artiste J. Bucmaniuk par lui-même

БУЦМАНЮК
BUCMANIUK

Юліян Буцманюк виявився в українському національному мистецтві в двох основних ділянках: у портреті і в настінному малярстві. В першій ділянці він умів безсумнівно певно і правдиво спостерегти типові риси портретованої особи. В ділянці монументального малярства Юліян Буцманюк належить до тих мистців, що оновили наше церковне малярство. Тут він витворив свій власний стиль. Той стиль Буцманюка має такі характерні риси, що за ними можна безпомилково розпізнати його твори.

Мистець відходить, але залишає за собою твори, в яких живе далі, і сума таких творчих досягнень різних мистців дає те, що ми називаємо культурою народу.

Святослав Гординський

КАНАДСЬКЕ НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ІМ. ШЕВЧЕНКА
Осередок на Західню Канаду

Том XX

ЮЛІАН БУЦМАНЮК

Монографічна студія

Передмова — Богдан Стебельський

Вступна стаття — Святослав Гординський

Загальна редакція — Михайло Хом'як

ЕДМОНТОН — 1982 — КАНАДА

THE SHEVCHENKO SCIENTIFIC SOCIETY IN CANADA
Western Canadian Branch

Volume XX

JULIAN BUCMANIUK

Monograph

Foreword by Bohdan Stebelsky

Introductory essay by Sviatoslav Hordynsky

Edited by Mychailo Chomiak

Published with the support
of the Multiculturalism Program,
Government of Canada

EDMONTON — 1982 — CANADA

LA SOCIÉTÉ SCIENTIFIQUE ŠEVČENKO DU CANADA
Filiale de l'Ouest Canadien

Volume XX

JULIAN BUCMANIUK

Une étude monographique

Préface par Bohdan Stebelsky

Introduction par Sviatoslav Hordynsky

Editée par Mychailo Chomiak

EDMONTON — 1982 CANADA

Накладом Канадського Наукового Товариства ім. Шевченка
Осередок на Західню Канаду, Едмонтон, 1982

Мистецька редакція й обкладинка Івана Кейвана
Світлини Я. Федорова (Альфа Фото Студіо, Едмонтон)
і д-ра Ореста Семчишина (стор. 65, 76)

Art Editor and Book Cover by Ivan Keywan
Photography by J. Fedoriw (Alpha Photo Studio, Edmonton) and
Orest Semchyshyn (p. 65, 76)

Direction artistique et couverture par Ivan Keywan
Photographies par J. Fedoriw (Alpha Photo Studio, Edmonton) et
Orest Semchyshyn (p. 65, 76)

© 1982 by the Shevchenko Scientific Society in Canada,
Western Canadian Branch, Edmonton

ISBN 0-9690239-1-X

Printed by Harmony Printing Limited, 70 Coronet Road, Toronto, Ontario M8Z 2M1

ПЕРЕДМОВА

Завдання цієї монографічної студії — познайомити українську суспільність з постаттю Юліяна Буцманюка і з його мистецтвом. У збірнику статей і спогадів, яким є ця студія, чітко зарисовується портрет мистця, який залишився в пам'яті його дружини, його друзів та студентів. Немає сумніву, що в цій монографічній студії не все сказано, бо найкраще і найповніше сказав би про себе і своє мистецтво сам мистець. Але він не любив писати. Був справжнім малярем, що висловлювався не письмом, а малюнками. Не все можуть сказати про нього і його твори, більшість яких це монументальне мистецтво, розмалювання церков. Одні з них недоступні, бо залишилися в Україні (деякі знищені), інші вже тут створені, потребують коштів, щоб робити з них добрі кольорові репродукції. Найдоступніші для нас його портрети, які він робив дуже радо, навіть з нагоди зустрічей чи відвідин приятелів.

Юліян Буцманюк належить до найвизначніших українських монументалістів, що в українське церковне мистецтво вложили багато свого індивідуального почерку. Більшість українських монументалістів або продовжують традиції візантійського стінопису та орнаменту, або розвивають синтезу візантійсько-барокового стилю. Є група мистців, яка, не розуміючи законів монументального церковного малярства, перенесла засоби, техніки і стилі станкового малярства на стіни архітектури. Зробили це ті мистці, що були виховані в школах реалістичного малярства, або таких течій як імпресіонізм, експресіонізм чи постімпресіонізм, і своїм малярством пішли в розріз з законами архітектури.

Юліян Буцманюк був послідовником традицій західного монументального мистецтва, яке своїми джерелами походить від романських традицій і готики. Однак готика була чужою Буцманюкові. Романський стиль, близький нашим ранньо-візантійським зразкам, знайшов у малярстві Буцманюка свій оригінальний відгомін, дуже самобутній. Буцманюк був „реалістом” у розумінні модерного мистецтва, але він був дуже далекий від натуралізму. Його природа в його поліхромії була вистилізована, ощадна формами, визволена від випадковості деталей, зайвої перспективи, що „руйнує” стіни імітацією глибини. Він умів викомпонувати образи і поєднувати їх у цілість, яка пов'язувала малярську візію з архітектурною будовою. Портретист, що найпростішими засобами давав прозорий рисунок і ощадними кольоровими зіставленнями надавав не лише легкість архітектурі, але збе-

рігав її форму. Доводилось, оглядаючи його малярство, подивляти велику скромність і ощадність у засобах, а одночасно багатство у малярських досягненнях його праці.

Юліян Буцманюк був великим громадянином, патріотом. Він знаходив час не лише для себе і свого малярства, а й для громади. Його чисте серце і принципова постава до життя шукали собі подібних. Найбільше любив молодь. Ніколи їй не відмовляв допомоги. Тому, не зважаючи на свій вік, постійно залишався революціонером думки і симпатизував з тими, в кого за гарними словами йшли теж добрі діла. Він не вважав своїм пониженням великого мистця декорувати сцену на якусь національну імпрезу для СУМ (якої був почесним членом) чи якоїсь іншої організації. Був теж членом ЛВУ, що показує на його орієнтацію на визвольну боротьбу, якої був учасником у час своєї молодости.

Цей громадський інстинкт виявився теж у його житті мистця. Хотів передати свої вміння молодшим. Виховав ряд цікавих індивідуальностей-мистців. Мав свою власну школу, вмів передати учням любов до мистецтва і постійної праці в мистецтві. Мав організаційний хист і громадську відповідальність. Тому теж належав до УСОМ — Української Спілки Образотворчих Мистців у Канаді, був членом її управи, брав участь у її виставках у Торонті, листувався з управою, завжди готовий допомогти, коли не можна було ділом, бодай словом.

Похвальне діло, що приятелі Юліяна Буцманюка випускають у світ цю монографічну студію, вона кидає світло на його постать та на його творчість і, може, викличе в дослідників потребу провести глибшу аналізу його творів окремими працями.

Богдан Стебельський

Святослав Гординський

МАЛЯРСТВО ЮЛІЯНА БУЦМАНЮКА НА ТЛІ ЙОГО ДОБИ

Роки перед Першою світовою війною являють особливий інтерес для дослідників українського мистецтва. Після довговікової доби візантійського мистецтва, ренесансу, барокко, класицизму, що всі в Україні акліматизувалися і набрали питомих українських рис та стали невід'ємною частиною українського національного мистецтва, — 19 сторіччя, слушно називане віком матеріалізму, своїм реалізмом і натуралізмом вижерло й випалило почуття стилю. Мистці тієї доби довели до перфекції відтворювання природи „такою, як вона є”, але вони втратили почуття ладу, який давав їх творчості окреслену мистецьку форму, стиль. Навіть академічний класицизм, тримаючись певних освячених форм, мав свої тверді закони того, що можна чинити в ділянці сюжету, форми, добору кольорів, світлотіні. Реалізм і натуралізм, які мали бути визволенням від класичної дисципліни, завели мистецтво в сліпу вулицю через те, що вони зірвали зв'язок з творчою фантазією, яка творила свої форми і кольори згідно з бажаннями та надхненням мистця. Він поза видимим світом реальним інтуїтивно відчував світ інших незглибних можливостей.

Визволення нового мистецтва почалося з виникненням імпресіонізму, гаслом якого було передавати природу не так, як вона реально є, а так, як її бачить мистець. Імпресіоністи викинули з палітри чорні та брудні тони і почали будувати свої картини за принципом барв сонячного спектру. Дальшим кроком був експресіонізм, який принцип „так, як я це бачу” поширив на „так, як я це відчуваю”. Мистець-експресіоніст почав передавати не так бачену природу, як свої візії, викликані нею, свій творчий неспокій людини, що живе в космосі і по-своєму реагує на всі зрозумілі і недоступні зрозумінню явища. Потому прийшла велика доба експериментування — футуризм, кубізм, конструктивізм, абстракціонізм, які створили окремий від реальної природи світ мистецтва. Всі ці рухи були в повному розгарі вже в половині першого десятиріччя нашого віку. Як же на них зареагували наші мистці?

Розглянувши мистецькі явища тієї доби, приходимо до висновку, що тодішнє молоде українське мистецтво пішло двома паралельними шляхами. Одним був більш міжнародний напрямок, що вів до абстрактного мистецтва, піонером якого в нас був Олександр Архипенко; другим був напрямок неовізантійський, що базувався на наших

вікових традиціях та намагався їх продовжувати, але не копіюванням старого, а оновленням почерез нові сучасні мистецькі течії. Провідною постаттю тут був Михайло Бойчук і його школа. Характерно тут відмітити, що обидва рухи зустрілися на міжнародному терені — в паризькому „Сальоні Незалежних” 1910 року, де участь узяли і молодий Архипенко, і Бойчук із своєю школою „Відновлення візантійського мистецтва”. Обидва напрямки українського нового мистецтва були прихильно відзначені авторитетною французькою критикою.

Юліян Буцманюк, ще заки вступив до Краківської Академії Мистецтв, мав змогу деякий час, починаючи з 1906 року, працювати над розмальовуванням церков під орудою Модеста Сосенка, дуже цікавої в нашому мистецтві постаті, якого можна б назвати предтечею Бойчука. Сосенко, який знав і західне мистецтво і візантійське, особливо галицьку ікону, маючи безпосередню зустріч з церковними стінами, помітив, що реалістичний і класичний стилі мало надаються для оздобу наших храмів, не раз півтемних або й зовсім темних, у добу, коли ще не було електричного світла і панувала всевладна свічка. Просто, тим стилям бракувало декоративного елемента, що його мали настінні розписи минулих днів, особливо візантійської і раннеренесансової. Мистці тих днів, хоч і малювали реальні постаті, подавали їх спрощено, кількома сильними кольорами, обведеними сильними й виразними контурами, які давали змогу відразу бачити цілу намальовану постать і її характерні риси. До цього звичайно одноціле, рівне тло якоїсь однієї барви, на якому були розміщені фігури, зрівноважували зайву в настінному малярстві глибинну перспективу, через що релігійні постаті ставали наче нереальні, поза межами буденного світу, що нас оточує. Також ефекти золота, застосовані в настінному малярстві, немалою мірою причинилися до збільшення згаданого ефекту нереальності і святости. Отже, Сосенко став на шлях творення стилю. І якщо ми все ж таки піонером неовізантійського стилю уважаємо Михайла Бойчука, так це тому, що Сосенко був радше практик, а Бойчук і практик і теоретик, засновник цілої окремої школи „бойчукістів” або „монументалістів”.

У зв'язку з Буцманюком, для нас важливе те, що він був співучасником того мистецького руху, що творився в першому десятиріччі нашого віку та в дальших десятиріччях був розвиваний і продовжуваний іншими послідовниками того стилю, який довів до цілковитого оновлення українського релігійного мистецтва. Стиль, застосований Буцманюком у його церковних працях, був у прямому зв'язку із згаданими мистцями, але й мав також свої власні і йому притаманні риси. До тих його рис належала досить сильна доза символізму, яким він залюбки користувався у своїх композиціях. Символізм — це була дуже характерна прикмета нашого мистецтва і літератури в добу навколо Першої світової війни. В тому символізмі поєдналися і чужі впливи і наш рідний сантименталізм, створюючи свій власний символістичний стиль. З цього погляду Юліян Буцманюк був невідродним сином своєї доби, що інстинктивно ловив провідні її духові ідеї і від-

бивав їх у своїх творах. Тому важливо приглянутися, хоча б загально, мистецькому оточенню нашого мистця в роках його вишколу та відмитити ті впливи й особи, які могли причинитися до формування його мистецького світогляду.

В академічних роках Юліяна Буцманюка велику популярність здобула т. зв. модерна, що стала провідним стилем у Франції („Ль'Ар нуво"), Німеччині („Югендштіль") та Австрії („Сецесія"). Сецесія означала „вихід з офіційних палат мистецтва" у напрямі вільної творчости. Цей період сецесії тривав до самої Першої світової війни і в роках після неї. В польському малярстві, з яким Юліян Буцманюк був зв'язаний через Краківську Академію, представниками тієї модерні і сецесії були Яцек Мальчевський і Станіслав Виспянський, а згодом Юзеф Мегоффер, Казимир Сіхульський і Владислав Яроцький, — два останні з багатою, переважно гуцульською тематикою. Характерною рисою того руху була схильність до народного мистецтва і його декоративних форм. Модерна культивувала упрощену, але яскраву „фесричну" палітру (улюблені тони — фіолетні і їдко зелені), пласкість форм і сильне підкреслення рисунку. На тих основах Виспянський і Мегоффер передусім своїми вітражами відродили польське релігійне малярство. Через свої естетичні і формальні прикмети мистецтво тієї модерні звичайно називали „мистецтвом для мистецтва" (чи, як тоді казали, „штукою для штуки"), проте цей рух набув широкої популярности, може тому, що тут реалізм сплітався з фантазією і тим розбуджував буденну уяву людини.

В українських умовах, де західні ідеї приходили з деяким запізненням (ми ж не мали навіть свого власного університету), течії символізму і модерні набули своїх специфічних рис, позначених ідеями визвольно-національними й побутово-етнографічними. Символізм відбився особливо на творчості УСС в добі I світової війни і визвольних змагань при її кінці. „Стрілецька антологія" Лева Геца, 1914-1918 рр., зберегла літературні і мистецькі твори тодішніх творців. З мистців у тій антології є Лев Гец, фактичний її упорядник, Михайло Гаврилко, Осип Курилас, Іван Іванець, Я. Пстрак та інші. Правда, немає в тій антології Буцманюкових творів, як і немає іншого визначного січового стрільця — Осипа Сорохтея. Можна це пояснити тим, що обидва стрільці були тоді зайняті в інших секторах стрілецького культурного життя. Проте, всіх їх разом об'єднує одна ідея і всі вони близькі собі стилем та духовими прямуваннями, всі вони у своїй творчості якоюсь мірою схильні до символізму, і в Буцманюка ця риса залишилася й у творчості дальших десятиріч.

Коли ми вже при символізмі й модерні, то годі проминути прізвища двох інших мистців, сучасників Буцманюка, хоч і не зв'язаних прямо із стрілецьким рухом. Це Олена Кульчицька, яка з віденської Мистецько-Промислової школи привезла до Галичини сецесію прямо з джерела, і Олекса Новаківський, фактично колега Буцманюка з Краківської Академії, який певною мірою у своїй творчості відбив вплив модерні Я. Мальчевського і Ст. Виспянського.

Отже, якщо простежити дати мистецького формування Юліяна Буцманюка, бачимо цілий ряд його українських сучасників, що всі у своїй творчості відбивали певні близькі, але індивідуально перетравлені ідеї і форми. Були це люди різного таланту, різної творчої потенції, одні з більш інтелектуальним, другі з сентиментальним підходом, треті експресивно-динамічні, але всіх об'єднували певні риси доби, відмічені в цій статті. І ще одне: усім цим творцям було притаманне намагання віддзеркалювати в своєму мистецтві національно-визвольну боротьбу. Одні це робили виразніше, інші дискретніше, але всі разом вони були творцями і представниками українського національного мистецтва.

Сам Юліян Буцманюк виявився в тому мистецтві в двох основних ділянках: у портреті і настінному малярстві. В першій ділянці він умів безсумнівно певно і правдиво спостерегти типові риси портретованої особи і тут його стилем був переважно упрощений реалізм, якого вимагає саме завдання портрету — передати якнайдокладніший образ даної особи. Проблеми мистця-портретиста бувають не раз дуже складні і чималу роль тут відіграють вимоги замовника. Сам же стиль портрету буває різнорідний і залежний від того, на якому матеріялі мистець опрацьовує свій портрет. Отож, маємо портрети мальовані просто з живого моделя, де чималу роль грає кількість сеансів, інші портрети мистець мусять творити з фотографічних знімок померлих осіб, а ще інші мусять відтворювати і до певної міри фантазувати, коли матеріяли для даного портрету недостатні. Це часто трапляється при портретах історичних осіб минулого або й діячів недавніх років, матеріяли про яких в еміграції часто недоступні. У всіх таких працях Юліян Буцманюк був досвідченим мистцем, який знав, що в даній ситуації слід робити. І якщо в його творчості в цій ділянці є речі характеру більш інтимного (як портрети родинні чи дружні), інші більш офіційного, де потрібна певна достойна статичність (у портретах громадських і церковних діячів), та врешті портрети, де єдиним завданням мистця було відтворити подібність портретованої особи — то це вказує тільки на винахідливість мистця: бути всестороннім і вміти знайти вихід з кожної ситуації.

В ділянці монументального малярства Юліян Буцманюк належав до тих мистців, що обновили наше церковне мистецтво. Тут він витворив свій власний стиль, на який склалися впливи вище згаданої модерні і традицій українського настінного та іконного малярства. Той стиль Буцманюка має такі характерні риси, що за ними можна безпомилково розпізнати його твори і не сплутувати їх з іншими. Дві основні праці його життя в цій ділянці це церква оо. Василіян у Жовкві, розмальована в 30-их роках, і катедра свцм. Йосафата в Едмонтоні, розмальована мистцем у рр. 1951-56. Хоч в обидвох працях мистець у своїх зображеннях святих осіб користувався не раз рисунками, виконаними з живих людей, його сучасників, всі ті реальні зображення перекладені мистцем на мову декоративних форм, що її вимагає настінне малярство. Передані в монументальних, упро-

щених формах, його фігури і цілі композиції визначаються максимальною виразністю і чистотою стилю. Ці прикмети максимально спотужнені кольористичною гамою фарб, у якій переважають теплі і гарячі кольори — охри, брунатно-червоні сієни, різної глибини блакитні тони і тепла зелень. Всі фігури, згідно з принципами візантійського малярства, обведені сильними контурами. Окрему ділянку творять орнаменти, базовані і на візантійських традиційних узорах і на народному мистецтві. Вони стилєво теж чисті і виразні, і мистець застосовував їх для розмежування чи обрамлення поодиноких фігур чи композицій, через що ті орнаменти є не тільки прикрасою стінних площин, а й композиційним елементом, що єднає малярство з архітектурою.

Молодші генерації мистців, вишколені вже більш на новочасних мистецьких напрямках, могли принести в ділянку настінного малярства нові елементи і розв'язки, але й у їх творчості переважають ті принципи, що їх поклали в основу українського монументального малярства їх попередники, не раз піонери в цій ділянці, що проклали нові стежки на пустирях віджилих або загублених традицій. Серед цих прокладачів нових доріг визначне місце належить Юліянові Буцманюкові, всебічному і досвідченому мистцеві, для з'ясування життя і творчості якого призначена ця монографічна студія. Не можна сказати, що вона появляється в нормальних умовах, бо, наприклад, твори мистця, що знаходяться в Україні, безпосередньо недоступні, а деякі знищені власне за те, що вони були яскраво українські. Але такі видання, як це, власне й мають завдання утривалити те, що збереглося з творчості мистця та дати образ його самого, баченого очима сучасників. Мистець відходить, але залишає за собою твори, в яких він живе далі, і сума таких творчих досягнень різних мистців дає те, що ми називаємо культурою народу.

Юліан Буцманюк

МІЙ ЖИТТЄПИС

Мистець маляр св. п. Юліан Буцманюк помер 30 грудня 1967 р. в Едмонтоні. Оцей його життєпис підготував до друку Михайло Хом'як на основі записок мистця, його особистих документів, листування і даних його дружини Ірини. Вперше друковано в "Українських вістях", 27 березня — 17 квітня 1969 р., чч. 13 - 16, Р. ХІІ.

Я народився 3 липня 1885 р. в Смержеві, на Радехівщині, львівської області в Україні, де мій батько був учителем. Але мій батько помер, коли я мав один рік, а мати Вільгельміна померла, коли я мав 15 років. До народної школи я ходив у Гаях Смоленських і в Смержеві в рр. 1894 — 96, де вчив мене В. Герчанівський, одружений з мою старшою сестрою. Середню освіту здобув я у Львові. Вже в гімназії познайомився я з молодим хлопцем, поляком, який мешкав у тому самому домі, що я, і ходив до промислової школи. Вчився там рисувати і малювати. Батько хлопця походив з Києва і говорив доброю українською мовою. Направляв фортепіяни. Тому що я змалку мав хист рисувати і малювати, що проявилось опісля, то я вступив до тієї ж фахової школи з відділами: будівельним (архітектурним), малярським, різьбарським, різьби в дереві тощо. Учителі й управитель були поляки. Малярства й рисунку вчили мене чотири вчителі. Я скоро засвоїв малярську техніку, головню декоративну і тому став допомагати моїм учителям в їхніх декоративно-малярських працях. І так я допомагав п. Рибковському при малюванні бібліотеки університету у Львові, а п. Пітшові при розмалюванні бічної нави латинської катедри, теж у Львові та при інших працях, бо я мусів самий заробляти на свій прожиток. Тому я швидко зазнайомився з технікою стінного малярства і вже в 1906 р. став самостійно розмальовувати святилище церкви в Конюхах на Бережанщині, де парохом був тоді о. Ксенофонт Сосенко. Він познайомив мене з відомим уже тоді мистцем Модестом Сосенком. З ним я розмальовував церкви: в Славську, Рикові, Конюшках та інших селах, головню під час ваканцій. При допомозі М. Сосенка я виїхав у 1908 р. на вищі студії до Академії Мистецтв у Кракові, склав іспит з іншими студентами і записався в проф. Теодора Аксентовича, в якого з різними перервами студіював до 1914 р. Крім того я вчився ще в професорів: Леона Вичулковського, Йосифа Меґоффера, Яцка Мальчевського, Дембіцького.

Як студент, я працював у своїх професорів і швидко зазнав мився з монументальним мистецтвом. У 1910-11 рр. я сам розмалював каплицю Покрови в церкві Різдва Господа Нашого Ісуса Христа оо. Василіян у Жовкві (тепер Нестерів). В 1911 р. я користувався стипендією митрополита Андрея Шептицького, але незабаром подякував за допомогу. Під час відчищування і відновлювання Марійського костела в Кракові я засвоїв техніку вітражного малярства. Отож я запроєктував великий вітраж до каплиці Покрови і міг інколи працювати в фабриці вітражів Зеліньського, щоб фінансово допомогти собі. В 1912 р. мої професори радили мені виїхати на студії до Парижа. Я змінив свій плян і затримався в Мюнхені, щоб почати науку в проф. Франца Штука, але в нього не було місця. Тому виїхав до Італії, де оглянув архітвори мистецтва в Римі, Міляно, Венеції, найбільше уваги присвятив Фльоренції. В червні 1913 р. вернувся до Кракова на дальші студії. Закінчивши Академію Мистецтв у Кракові, я, єдиний українець, отримав 600 корон на виїзд закордон з метою поглибити студії, але I світова війна перекреслила мої бажання і мій виїзд.

Вже від 1908 р. ми, українські студенти у високих школах у Кракові, з задрістю приглядалися, як польська молодь маршувала в рядах напіввійськової організації „Стшельца”. І тому з нечуваною радістю ми прийняли вістку про оснування у Львові 1913 р. явної, напіввійськової організації „Січові Стрільці”. Поляки, маючи в своїх руках адміністраційно-політичну владу в Галичині, не хотіли, всіми можливими способами, допустити до творення українських напіввійськових організацій і відмовлялись затвердити їх статuti. Вкінці голові Січового Союзу д-рові Кирилові Трильовському вдалось висиднати згоду на затвердження статутів і зорганізування такого товариства і 18 березня 1913 р. відбулися загальні збори т-ва „Січові Стрільці” у Львові. Ми раділи, що українська молодь, головню студенти, горнулися до новооснованої організації, а учні українських гімназій у Львові й усій Галичині горнулися до основаної 1911 року виховної організації „Пласт”.

Майже в останніх днях, перед моїм відїздом з Кракова в 1914 р., мене покликали до війська, до 35 полку піхоти у Львові. Тут я застав гарячкові приготування до Січово-Сокільського здвигу з нагоди сотих роковин народження Тараса Шевченка. Негайно по приїзді до Львова я зайшов до адвоката д-ра Володимира Старосольського, мого приятеля, який був саме головою т-ва „Січові Стрільці”. В нього довідався про всі „новини” і тоді пізнав Василя Дідушка, студента прав, та його молодшого брата Петра. Очевидно, я приліг серцем і душею до січового руху, пристав до т-ва „Січові Стрільці”, взяв участь у величавому здвизі січовиків і соколів 28 червня 1914 р. у Львові у відділі кінноти. Незабаром після здвигу прийшла I світова війна. На поклик Головної Української Ради створити власну військову силу, „Українських Січових Стрільців”, відгукнулись тисячі української молоді, яка напливала масово до Львова. Члени Бойової Управи, верховної влади УСС,

куди й мене стягнули, відбували оживлені наради: хто буде комендантом УСС?) Обговорювали різні кандидатури і вкінці більшість висловилося за кандидатуру ген. Станислава Шептицького, рідного брата митрополита Андрея. Я був зв'язковим Бойової Управи з митрополитом Андресом; на її прохання митрополит погодився просити брата, який вкінці дав свою згоду. Але з усіх тих заходів нічого не вийшло.²⁾ До Львова приїхали також у справі Українських Січових Стрільців три старшини генерального штабу з Берліна, які запропонували Бойовій Управі вишкіл УСС та виїздання від австрійського уряду згоди zorganizувати всіх українських вояків в окремих частинах. Не діставши до трьох днів відповіді на свої пропозиції від Бойової Управи, відїхали з нічим.³⁾

В УСС я був у сотні під проводом Дмитра Вітовського, з нею переїхав зі Львова до Стрия і далі на Закарпаття до Горонди. Там я перестудився. Ми ж спали по стодолах без накривал і плащів. Я дістав тяжке запалення легенів, став кашляти кров'ю. Саме тоді перебував у Горонді проф. Іван Боберський, член Бойової Управи і приготувався відїздити до Відня. Дмитро Вітовський порозумівся з проф. І. Боберським і з проф. Михайлом Галуцинським, комендантом Легіону УСС, виставили мені необхідні документи і я з 39 сугннями гарячки відїхав з проф. І. Боберським до Відня, а Вітовський відїшов зі своєю сотнею на фронт. Діялось це 7-8 жовтня 1914 р. У Будапешті, на залізничній станції, пограбував нас четар, мадяр, з станційної команди, забрав наші фотографічні апарати, кліші, світлини та заарештував нас, накинувшись з великим вереском, що ми шпигуни. Тоді проф. І. Боберський і я вияснили капітанові, який розмовляв німецькою мовою, хто ми такі і ми вилегітимувались наказом з корпусної команди. Нас відпустили, але фотоапарати, кліші, світлини пропали. У Відні проф. Боберський підшукав мені помешкання, покликав лікаря і за три тижні я трохи прийшов до себе. Тоді призначила мене Бойова Управа комендантом касарні-школи, де збирались нові добровольці до УСС. Тим часом сотні УСС були вже в полі і брали участь у боях на фронті. Бойова Управа потребувала доконче звітів і світлин з тих боїв. Проф. Боберський жалувався мені, що ніхто не хоче їхати в поле як світлицець і zorganizувати дописи про

1) "Leitung des Gesamtkorps sollte womoeglich aktiver Stabsoffizier uebernehmen" — "активний штабовий старшина повинен, по змозі, перебрати провід спільного корпусу" — читаємо в шифрованій телеграмі з 9 серпня 1914 р. консула Урбаса зі Львова до полк. Граніловича з генерального штабу в Відні, оголошеній в I томі документів, що їх видав Східньо-Європейський Дослідний Інститут ім. В. Липинського в Філядельфії німецькою мовою п. н. "Ereignisse in der Ukraine 1914 - 1922". Philadelphia, Pa., U.S.A., 1966, Band I, Seite 129.

2) Никифор Гіряк: "Організація і духовий ріст Українських Січових Стрільців". Накладом В-ва "Америка". Філядельфія, 1955, стор. 15, 16 і лист отамана Н. Гіряка до Юліяна Буцманюка з датою: Клифтон, 12 січня 1955.

3) Приїзд трьох старшин генерального штабу з Берліна до Львова та їхні пропозиції Бойовій Управі вимагають ще документального підтвердження з архівів уряду Німеччини 1914 р.

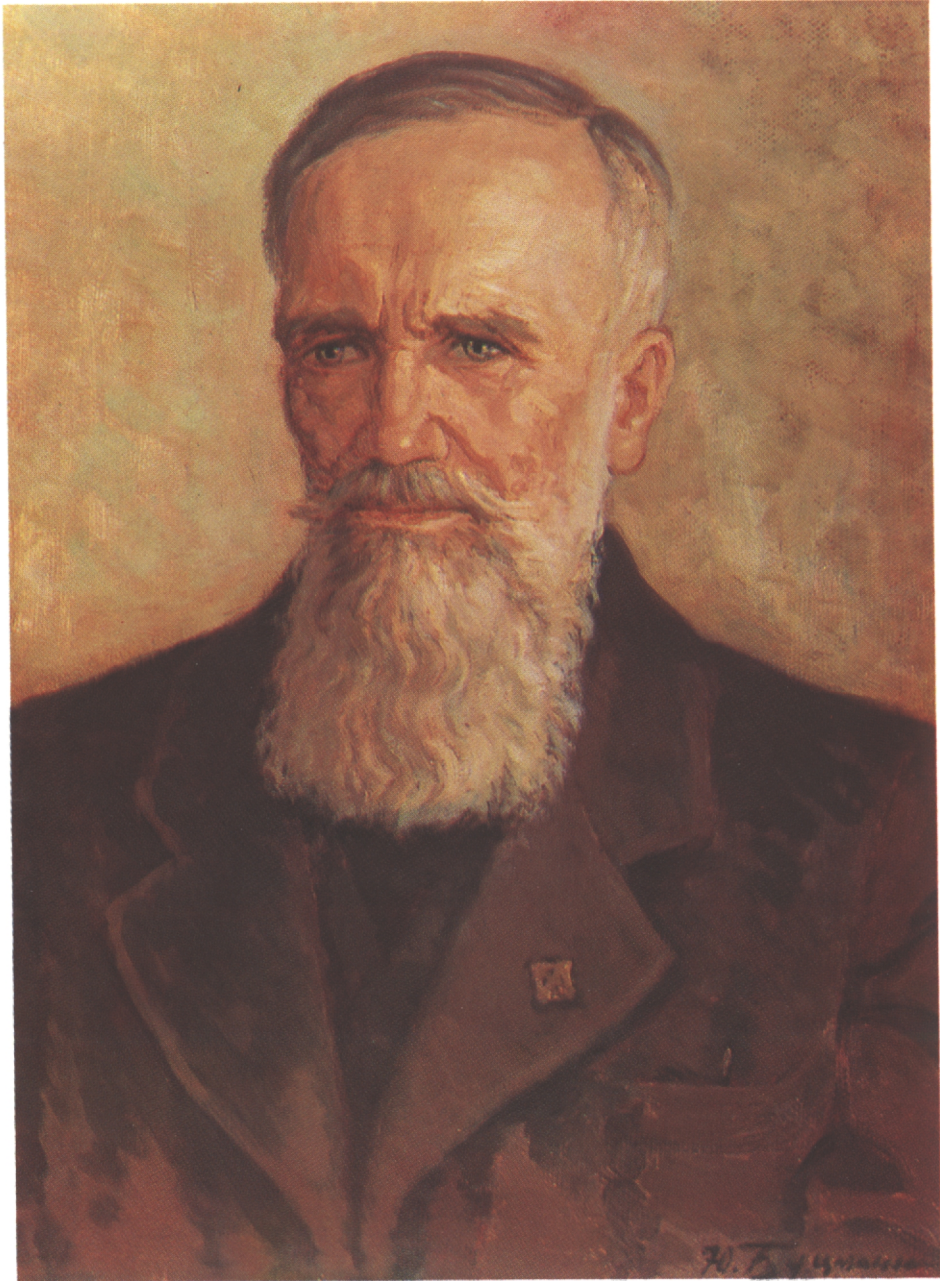
Гуцулка — дружина мистця Ірина

Hutsulka – Artist' wife Irene

Irène, la femme de l'artiste en costume houtsul

Владика Ніл Саварин
Most Rev. Bishop Neil Savaryn
Le révérendissime évêque Neil Savaryn

о. синкел Василь Лаба

Very Rev. Syncellus Vasyl Laba

Très révérend père syncelle Basile Laba

Мати Божа — Покрова українських скитальців

Mother of God — The Protectress of Ukrainian Refugees

La Mère de Dieu, protectrice des réfugiés ukrainiens

воснні дії УСС. Я заявив, що поїду, хоч ще не зовсім видужав. Діставши необхідні військові документи, я від'їхав уже в половині листопада 1914 р. на фронт як чотар, до отамана Гриця Коссака з відповідними дорученнями і листами Бойової Управи. По дорозі зупинивсь у Варпалянці (Зимовій Паланці), де отаман Никифор Гірняк прийняв мене дуже гарно і виробив у корпусній команді документи на мою дальшу подорож. Дорога була доволі тяжка. Доводилось їхати селянськими та військовими фірманками. По чотирьох днях я добився до Сваляви, де зустрівся з отаманом Степаном Шухевичем і його куренем.

— Хай би Бойова Управа прислала нам нових рекрутів, а світлиців нам не треба, — покепковував трохи отаман Степан Шухевич.

На другий день під вечір добився я до отамана Гриця Коссака, який дуже зрадів мною і приобіцяв мені всяку допомогу. Було це з початком грудня 1914 р.

Я працював як маляр, світлицець і репортер Бойової Управи. Вже в грудні 1914 р. появилися в часописах мої світлини з фронту в Бескиді, а в січні 1915 р. вийшла серія моїх стрілецьких карточок. У команді бригади отаман Коссак запропонував ген. Дрді, що я намалюю його портрет, що я й зробив. Ген. Дрда зрадів своїм портретом і післанцем післав його своїй дружині до Відня. Опісля я намалював ще один портрет ген. Дрди для Бойової Управи. Одночасно я став світлити. Однією з перших була світлина кубанських козаків, яких полонив чотар Т. Ковалик. Світлина поміщена в альманасу УСС;⁴⁾ крім тієї поміщені в ньому ще такі мої світлини: чотар Андрій Трух на стежі; сотн. Дмитро Вітовський промовляє на похороні стрільця та інші. Всі ті світлини і звідомлення пересилав от. Гриць Коссак до Відня Бойовій Управі, яка їх негайно використовувала в своїй і чужій пресі. „Русь ликувала”. Так почав я класти підвалини під пізнішу Пресову Кватиру. Згодом я з от. Коссаком добились у ген. Дрди призначення до команди куреня Коссака хорунжого Івана Іванця, якого я підучив світлити і проявляти світлини.

У 1915 р. я намалював у Славську портрет генерала дивізії Фляйшмана і виконав копію цього ж портрета. Оба ті портрети: ген. Дрди і ген. Фляйшмана були з іншими моїми малюнками в Українському Національному Музею у Львові, звідкіля большевики 1941 року вивезли їх до Москви на якусь „виставку”, як оповідав мені пізніше І. Іванець, тодішній директор У.Н.Музею.

З куренем от. Коссака я доїхав до Болехова, де в травні 1915 р., по прориві московського фронту, мене відвезли раненого до лікарні у Відні, а звідтіля до Грацу. В лікарні перебув я пів року і мав п'ять операцій. По виході з лікарні військова комісія в Моравській Остраві призначила мене до служби поза фронтом.

4) Українські Січові Стрільці 1918-1920. В-во Ігоря Федева. Третій наклад. Монреаль, 1955, стор. 29-30.

Під кінець 1915 р. я вернувся до Коша УСС в Гнильчу-Пісочній. В січні 1916 р. мене відкомандували до Мармароського Сиготу, де я зорганізував збірну станицю УСС і був її комендантом до січня 1917 р. Тут одного ранку я побачив трьох малярських жандармів, які вели дружину українського греко-католицького священика з гір Карпат з двома малолітніми донями, побитих і скованих. Від них довідався, що маляри повісили священика, його дружину з донями знасилували і тепер гнали їх знівчених і переляканих докраю. Я негайно повідомив полк. Альбрехта Шавмбург-Ліппе, свого доброго приятеля, якому намалював його портрет.⁵⁾ На інтервенцію полковника звільнено нещасну дружину священика з донями, а жандармів віддано під суд.

З кінцем січня 1917 р. мене призначено комендантом куреня поворотців з полону і новобранців у Київці, біля Жидачева. Тут за збирання підписів по селах на протестах Народного Комітету проти плянованого прилучення Східної Галичини до Польщі і висилання тих протестів до цісарської канцелярії в Відні в 1917 р. я попав під польовий суд за державну зраду. Підписи на протестах збирали мої хлопці, які, по повероті з полону, виїздили на відпустки. По восьми-кратних допитах відбулася судова розправа у Львові, на якій мене звільнили завдяки заходам мого безпосереднього коменданта полк. Розенмасра; звільнили теж і моїх хлопців. Тоді полк. Розенмаср вислав мене в травні 1918 р. з моїм куренем до Єлисаветграду в Україні. По короткому перебуванні біля Єлисаветграду команда вислала мене до XXV корпусу в Жмеринці на референта українських справ на місце сотн. Вітовського, який став адьютантом архикнязя Вільгельма Габсбурга — Василя Вишиваного. Тут я знову попав під польовий суд за те, що не хотів арештувати 14-ох найсвідоміших українців, інтелігентів, на наказ мого безпосереднього зверхника, поляка, підполк. Гайровського. З тієї халепи вирятував мене сотн. Д. Вітовський, якого я про все негайно повідомив. Два дні пізніше до Жмеринки приїхав архикнязь Вільгельм, покликав до своєї сальонки ген. Гофмана, коменданта корпусу. Підполк. Гайровського відіслали на італійський фронт, а ген. Гофман висловив мені похвалу. На моєму становищі перебув я в Жмеринці аж до розвалу Австрії, 1 листопада 1918 р.

В ночі, з 31 жовтня на 1 листопада, австрійські частини в Жмеринці, головно маляри та італійці, застрілили кількох старшин, пограбували Жмеринку, підпалили бараки, викотили бочки з горілкою

5) Полк. Альбрехт Шавмбург Ліппе подарував мистцеві Ю. Буцманюкові срібну папіросницю з такою присвятою в німецькій мові: "Dem ukrainischen Kuenstler zur freundlichen Erinnerung. Albrecht Schaumburg Lippe, Oberst-Leutnant", тобто "Українському мистцеві на милий спогад — полк. пор. Альбрехт Шавмбург Ліппе". Папіросниця зберігається у дружини мистця п-і Ірини. Другу папіросницю, також з присвятою, подарував мистець Ю. Буцманюк одному з своїх приятелів, але дружина не пригадує вже собі, кому саме.

і стали бешкетувати. Ранком невеликий відділ, може 200 вояків, гетьманців, що стояв у стрілецьких касарнях, зайняв місто і привернув порядок, майже без пострілу. Я з моїм джурою прилучився до робітничої сотні УСС, що стояла біля Жмеринки, завагонувався з ними та ще з 46-ма вояками з 35-го полку піхоти і кількома гарматами та від'їхав до Волочиськ. Тут ми дізналися, що перед нами від'їхав курінь поляків з перемиського полку, нахваляючись, що йде відбирати Перемишль від українців. Ми післали за ними погоню з гарматами. Тут у Волочиськах, на наказ окружної команди в Тернополі, ми розбрювали 11 днів транспорту військ, що плили з України на південь, до своїх країн.

З кінцем листопада наша частина мусіла залишити Волочиська і я, хворий на запалення легенів, опинився в Тернополі, де мене примістили в напівзруйнованім готелі і стали лікувати. На другий день приїхав до Тернополя мій сердечний приятель полк. Дмитро Вітовський, хворий на ногу. Довідавшись про мій побут у готелі, прийшов до мене пізно ввечері і залишився на ніч, бо мав до мене ділові справи. Майже вся ніч проминула на обговорюванні різних, актуальних тоді справ. На другий день, по сніданні, полк. Д. Вітовський заявив мені, що мушу чимскоріше вставати і взятися за налагодження справи залізничних транспортів. Коли ж я відпекувався від того, тоді він, з питомою йому усмішкою, сказав: „Я тобі наказую як Секретар Військових Справ. Знаю тебе добре і знаю, що даси собі з тим раду!“ Так я опинився в Державному Секретаріаті Військових Справ у Станіславові (тепер Івано-Франківське) і став начальником Залізничної Військової Управи — З.В.У. На тому становищі перейшов я за Збруч у половині липня 1919 р. і перебув усю драму Української Галицької Армії аж до її кінця, з її страшним пошесним тифом.

На Різдво, за новим стилем, 25 грудня 1919 р., повинчав мене з п-ою Іриною Чайківською наш капелян о. Мирон Кривуцький, василіянин. Свідками були: Лев Лепкий і Богдан Білінкевич. Це був мій світлий день.

З З.В.У. я опинився остаточно в Балті і тут дістав наказ їхати з своєю частиною до Києва. В Слобідці ми дізнались про переворот проти большевиків, тому вирішили вже далі не їхати в напрямі Києва. Отож вивантажились, зліквідували 18 большевиків і стали пробиватись на захід. 19 днів тривала наша небезпечна одиссея. Оточені большевицькими частинами, між життям і смертю, ми нарешті добились, по дев'ятох днях, до Могилева. Наш відділ видавався дуже великою частиною, бо було поверх 1,500 осіб, у тому кільканадцять старшин і 247 жінок з малими дітьми. Стан жіноцтва не був постійно таким великим. Подвоївся в останніх місяцях. Були це здебільша дружини старшин, які внаслідок воєнних подій були розлучені з чоловіками або вдовиці по поляглих чи померших на тиф старшин, як ось п-ні Укарма з двомісячною дитиною. Їх включено до транспорту З.В.У., щоб улегшити їм поворот до їхніх родин у Галичині.

В Могилеві я застав уже дивізію ген. Олександра Удовиченка і зголосив йому прибуття моєї частини. Ген. О. Удовиченко, якого я знав ще зі штабу Дісвої Армії, прийняв мене дуже ввічливо і з місця заявив мені, що залишаюся в його штабі начальником постачання зі ступнем полковника. Але на другий день прибув до Могилева ген. М. Омелянович Павленко зі своїми частинами і заміри ген. О. Удовиченка щодо мого призначення змінилися. Виявилось, що ми пробивались поміж большевицькими частинами майже одночасно, але нічого один про одного не знали. В тому ж самому часі пробивався також ген. Ю. Тютюнник. Отже, я зі своєю частиною йшов серединою, ген. М. Омелянович Павленко ліворуч від нас, а ген. Ю. Тютюнник праворуч з тим, що ми просувались без боїв, а ген. М. Омелянович Павленко і ген. Ю. Тютюнник з дуже тяжкими боями.

Я зголосився негайно в ген. М. Омеляновича Павленка і став у його штабі начальником картографічного відділу і старшиною до окремих доручень. З ген. М. Омеляновичем Павленком добився я з відділом З.В.У. до Бучача в липні 1920 р. З Бучача поїхав до Станиславова, де на станції зустрів товариша з Академії Мистецтв з Кракова, кн. Луцького, зв'язкового старшину польської армії з Дісвою Армією. Він допоміг мені дістати документи на виїзд з Польщі за кордон, бо головний отаман Симон Петлюра і ген. Омелянович Павленко вислали мене у військових справах до диктатора д-ра Євгена Петрушевича. Йшлося про те, щоб підсилити Дісву Армію військовими частинами Української Галицької Армії, які перейшли до Чехо-Словаччини.

Діставши документи на виїзд, я прибув до Праги 23 серпня 1920 року, а звідтіля до Відня 31 серпня того ж року.⁶⁾ Справа висилки наших частин була на добрій дорозі. Тим часом до Чехо-Словаччини перебилась т. зв. херсонська дивізія ген. А. Кравса, а уряд Польщі почав уже в тому часі переговори з большевиками. Отже, Польща спротивилась дальшим переговорам з диктатором Євгеном Петрушевичем і тому моя місія стала вже неактуальною. По двох тижнях перебування у Відні мене приділили до табору в Ліберці в Чехо-Словаччині, де я, з дружиною, перезимував. Тут я намалював кілька портретів і скитальця, який сидить під дротами табору в сірій зимовій ранок. Малював теж декорації для аматорського гуртка, в якому грав з дружиною.

З весною 1921 р. переїхав я до Літомериць як комендант робітничого відділу. Нав'язавши ближчі взаємини з чеськими старшинами, намалював кілька портретів і здобув собі в них велике довір'я. Мій відділ скоро збільшувався новими збігцями.

6 і 7) У приватному архіві мистця Ю. Буцманюка зберігаються дипломи обох Академій Мистецтв: у Кракові і в Празі, особисті документи уряду ЗУНР, УНР і польського уряду та польської влади, як також листування з от. Н. Гірняком, мистецьким критиком М. Островерхою, Р. Купчинським, Д. Горняткевичем.

В 1922 р. прийшов на світ мій одинокий син Богдан. У 1923 р. чеки почали ліквідувати табори. Мене хотіли залишити в чеській армії. Я відмовився і записався на студії, як і більшість воїнів Української Галицької Армії; я почав удруге студії в Академії Мистецтв, т. зв. „спеціалкі”, а дружина записалася на філософію. Перші зимові місяці ми мешкали в Ліпманах і щоднини доводилось мандрувати 5 км. до поїзду, до Праги. Я і син хворіли. Вкінці з весною мені вдалось, завдяки моєму приятелеві із Жмеринки з 1918 р., д-рові Висушівеві, дістати помешкання, спершу на Жіткові, опісля на Сморовку біля Академії. В Празі я намалював багато картин різного змісту, крім портретів, що були моєю спеціальністю. В Академії малював переважно акти. Між іншими дістав першу нагороду за великий портрет — погруддя старого моряка. Моїми головними професорами в Академії були Гіпайс, Обровський і Швабінський. Проф. Гіпайс виспеціалізував мене в рисунку, але тримав міцно під своїм впливом. Зате проф. Швабінський давав змогу розвиватись індивідуальному хистові мистця, в нього я найбільше навчився. Деякі мої картини залишились у Празі, решту перевіз до Львова, де багато моїх картин було в Українському Національному Музею і в музею Наукового Товариства ім. Шевченка. Всі мої картини з музеїв у Львові вивезли більшовики невідомо куди.

В 1927 р. я одержав абсолюторію,⁷⁾ тоді вернувся з дружиною і сином до Львова. По однорічній практиці в державній учительській семінарії склав я 15 травня 1928 р. у Кракові іспит в Академії Мистецтв як учитель рисунків, яких учив я в середніх і фахових школах „Рідної Школи” у Львові аж до вересня 1939 р. Одночасно від 1932 до 1937 р. і 1939 р. розмальовував церкву оо. Василіян, з каплицею в ній св. Йосафата, в Жовкві, а в 1938 р. розмальовував церкву в Раві Руській; звідтіля доїздив до Львова вчити рисунків. У Жовкві був, кілька років, головою клубу копаного м'яча „Стріла” і головою т-ва „Рідна Школа”.

З розвалом Польщі в вересні 1939 р. виїхав я з дружиною і сином до Кракова, звідтіля в 1944 р. до Відня, опісля до Мюнхену. На запросини владики Ніла з Едмонтону приїхав 27 червня 1950 р. до Канади і опинився в Едмонтоні. Тут довершив я в роках 1951-56, з сином Богданом, при співпраці моєї дружини, поліхромії катедрального храму св. свцм. Йосафата.⁸⁾ Опісля оснував мистецьку студію і влаштовував мистецькі виставки, було їх шість з моїми експонатами та експонатами учнів моєї студії.

7) Див. примітка 6.

8) Описи поліхромії в катедральнім храмі св. Йосафата в Едмонтоні, в основному пера мистця Івана Кейвана, розсіяні в часописах: „Вільне Слово”, „Новий Шлях”, „Українські Вісті”, „Гомін України” і в інших часописах, у тому в англломовному щоденнику „Да Едмонтон Джорнел” за роки 1956 - 1970; теж у „Світлі” пера його редактора о. О. Купранця, за роки 1968 - 70.

У Львові я належав до Асоціації Незалежних Українських Мистців (АНУМ), що влаштувала тринадцять збірних та індивідуальних виставок, в яких я приймав участь, видавала журнал „Мистецтво” (1932-37) та монографії про поодиноких мистців. Був членом виставового комітету „Ретроспективної Вистави Українського Мистецтва”, що відбулась у Львові 1935 р. Тоді я дав такі свої твори: „Портрет ченця”, „Портрет сина”, „Портретову студію” і „Акт”.

Я є членом УСОМ — Української Спілки Образотворчих Мистців у Канаді і ОМУА — Об'єднання Мистців Українців Америки та брав участь у мистецьких виставках. Оформлюю під мистецьким оглядом вистави, концерти й академії головно в Українському Народному Домі в Едмонтоні. Оснував і очолив „Братство Українських Січових Стрільців” в Едмонтоні.

Від двох останніх років не веду моєї студії, ні не влаштовую мистецьких виставок внаслідок моєї недуги. В останньому часі я перейшов дуже тяжке запалення легенів, олегочної, бронхів.

Михайло Островерха

„ЗДАЄТЬСЯ — БУЛО ЦЕ ВЧОРА”

„Здається — було це вчора”*) — так пише до мене мистець Юліян Буцманюк, згадавши, як це він у 1904 році з проф. Пітшом розмальовував деякі фрагменти склепіння у польській катедралі у Львові.

Справді, здається — недавно. А воно, бач, як призадуматися, як поглянути поза себе в ту гущавину пройдених років, то людським метром змірявши — це вже й шмат часу!

Рік 1912. Юліян Буцманюк у роках повного юнацького розквіту і творчої мистецької снаги. А я — якраз у роках повного... „море по коліна”. От, тоді пізнав я мистця Юліяна Буцманюка! Як докладно сказати — то він мене пізнав. Тоді розмальовував він бічну каплицю при церкві оо. Василіян у Жовкві; тоді захотілось йому мати мою голову, руки і стопи до янголів, що він їх малював у цій каплиці; тоді вперше в житті, я — як непосидючий хлопчисько! — пізнав правдивого мистця, побачив, як це мистецтво твориться.

Великою честью було для мене сидіти на підвищенні в робітні Юліяна Буцманюка й позувати йому. Постійно дивлячись на нові обличчя, постаті святих, ченців у цій каплиці — вся моя істота сповнювалась великим неспокоєм.

Хоч мовчки, я дуже радів, коли тодішній ігумен, о. Віталій Градюк, ЧСВВ, натискав на мистця:

— Старий! О, то вже тяг-г-гнеш із мальованням тої каплиці.

— Чим довше, то й краще буде! — сміючись, відповідав мистець.

— Ну-ну-ну! Старий! Жартуй здоров! Але мене кортить бачити вже каплицю викінченою, — наполягав, ця предобра душа, ігумен.

А мистець, коли приходила ота добра хвилинка надхніння, збагачував каплицю новими постатями, новими орнаментами. Вся каплиця грала живими барвами і в душу радість вносила.

Пригадую собі: на троні сидить Божа Мати із Сином на руках. Над Нею і довкола, — херувими й серафими та святи. На одвірках грубих мурів дверей і вікон стоять божі угодники, між якими я з радістю пізнавав живісеньких ченців василіян: о. ігумена В. Градюка, о. Епіфанія Теодоровича, о. Євгена Мальчинського, братів Нестора Шеремету і Варлаама Шавалу. Я не знаю чи Ю. Буцманюк мав коли-

* “Свобода”, 16 липня 1954 р. ч. 135, Р. LXI.

небудь у житті таких щирих обожників його творчості і його самого, як я був тоді? Заложення, форма, стиль, композиція, фактура, кольорит, — та що мене все тоді обходило, це було для мене справжня незаписана таблиця. Очі подивлялися його твори, а серце й душа раділи. Вже геть пізніше, коли, неначе відгомін, приходили перед мої очі ті постаті з тієї каплиці, тоді я, по церквах Фльоренції ходячи, по музеях твори назареністів оглядаючи, пригадував собі: в тих молодих роках своєї творчості Ю. Буцманюк усією своєю душею розкошувався фльорентійським ренесансом, його культурою і багатством барв, його сміливістю композицій, його досконалою красою. А як дещо й брав також із назаренізму, то не більше, як і його маестро Модест Сосенко. Бо треба тут згадати, що й незабутній Модест Сосенко інколи дався відчувати в ранніх роках мистецької творчості Ю. Буцманюка.

Трохи пізніше, в 1915 р., зустрілись ми обидва чи не в Пресовій Кватирі УСС у селі Соснові над Стрипою. Юліян Буцманюк приїхав був тоді чи не з Відня. Він уже був чотар, а я лише стрілець. Я несміливо прислухувався жартам і дотинкам його, Ромка Купчинського, Михайла Гайворонського, Івана Іванця та інших, і був щасливий та гордий, що вони, старші за мене роками і чинами, зволили побувати між ними мені — фронтовикові.

В 1936 році, я — вернувшись на короткий час із Риму, знову заглянув до Ю. Буцманюка, до Жовкви. Він розмальовував тоді там величаву церкву оо. Василіян. Докладно оглянув я тоді його працю. Про ці стінописи написав я був тоді обширну статтю і вона була поміщена з ілюстраціями в журналі „Обрії” Богдана Кравцева у Львові.

Тут, у цій церкві, в ці мальовила вложив мистець усю свою душу, хист, знання, любов і труд. Стилем наблизився він до старої української візантики, змодернізувавши її, роз’яснив її, але в її основу вклавши старовинну монументальність. Фрагментарично згадати: в цій церкві, крім основних релігійних творів, як прегарний і могутній заложенням малюнок Ісуса Христа Пантократора, Юліян Буцманюк дав основний образ нашої історії: нашої Церкви — усі постаті від св. унії починаючи, на всіх наших владиках по 1936 рік кінчаючи, і нашої Батьківщини України — усі постаті нашої Визвольної Війни, від 1914 року почавши.

Юліян Буцманюк, за зразками старовинних майстрів Візантії і ренесансу, бажав дати нам тривалу пам’ятку-монумент для наших майбутніх століть і їх нащадків. Юліян Буцманюк, — як візьмемо ці історичні великого розміру стінописи, — єдиний із наших мистців, що щиро прагнув стати українським Ксенофонтом.

На жаль, Андрії Боголюбські, за північною традицією, знищили ці твори!...

* * * *

Серед багатого, але лихою у нас долею — то війна, то ще й московське нашествя! — розкиненого мистецького дорібку мистця Юліяна Буцманюка часто натрапляємо в нього, як вдумливого портретиста,

на історичні постаті. Зокрема в церквах, що їх він малював. Інколи він схоплював на полотні й менше „історично” знану постать; часто бо — якщо не завжди! — мистець шукає у людини якоїсь особливої, характеристичної риси, зокрема в обличчі.

Пам’ятаю, як це я в 1912 році, подивляв на широких мурованих одвірках у каплиці церкви оо. Василіян у Жовкві, на однім — тодішній ігумен о. Віталій Градюк, а на другім молодий тоді Епіфаній Теодорович, обидва ЧСВВ.

Найбільше й найцікавіших історичних постатей, у гуртах, залишив був нам Ю. Буцманюк у банях церкви оо. Василіян у Жовкві: там була вся історія України до останніх наших часів. Очевидно, ясно, самозрозуміло: москалі сказали все це забілити-замалювати.

Якщо не помиляюсь, то мистець цю історію в портретах іще раз переповів у катедралі св. Йосафата в Едмонтоні, Альберта, Канада.*) Часто Ю. Буцманюк залишав у гурті портретів свій автопортрет чи свого сина, одинака.

Звідкіля ця думка давати портрети й автопортрети у своїх великих працях узялась у мистця? На це відповідь зовсім нескладна. Найперше, Ю. Буцманюк своїм завжди живим умом схоплював наше українське мистецтво, в першу чергу оте старовинне, бо на ньому створив він свій стиль. Історію ж українського старовинного портрета він з’ясував собі, бачучи ці твори в музеях Львова, Кракова, в репродукціях нашої історії. А вже портрети львівських міщан, міщанок, наших гетьманів, гетьманш, полковників із XVII і XVIII ст. були для нього живою силою спонуки продовжувати творити цю традицію. А далі, переїхав же Ю. Буцманюк добрий шмат мистецької Європи. І вистачає мистцеві побувати в мистецькій Фльоренції, Римі, Орвісто, чи й в інших містах Італії, щоб у церквах, у Ватикані надивитися на портрети історичних постатей: не тільки папів, кардиналів, але й мистців, філософів, поетів, архітектів, учених гуманістів.

І щоб тут багато місця не забирати, то вистачає згадати такі Станци Рафаеля у Ватикані: Атенська Школа — є й Сократ, і Платон, і Аристотель, і Архімед — очевидно в постатях Леонарда да Вінчі, Мікель Анджеля, Браманте, Рафаеля, Л. Б. Алберті та інших мистців; у Станці — Евхаристійна Диспута, крім папів, кардиналів, бачимо: Данте, Савонароля, Бартольомео, Рафаель. Чи в Сикстинській Каплиці, у „Страшнім Суді” Мікель Анджель: св. апостол Вартоломей сам тримає символ своєї мученичої смерті за віру Христа: здерту з нього живцем шкіру, а з обличчя на тій же шкірі — автопортрет Мікель Анджеля.

У Фльоренції, у палаці Медічі-Ріккарді, бачимо цілу галерію найвищих достойників Фльорентійського Унійного Собору 1439 р., що їх виконав мистець Беноццо Гоццолі. У церкві Санта Марія Новелля-

*) В катедральному храмі св. Йосафата нема історичних постатей, тільки в пеклі є мучителі і страшні тирані української нації й України. — Примітка М. Х.

Боттіччелі у своїх фресках дає плеяду людей ренесансу. У молитовні Санта Аполлонія незабутні портрети шорсткого, сильного мистця: Андреа Кастаньйо. В катедралі Санта Марія дель Фіоре — єдиний, автентичний портрет Данте Аліг'єрі. В образах мистця Доменіко Гірляндайо — хіба ж не утривалений рід пануючих Медічів і філософів та поетів їх часів? А в катедралі міста Орвієто мистець Люка Сіньйореллі чи ж не залишив у своїм творі, фресці „Страшний Суд” свій автопортрет?

Словом усього не перейти в цій короткій статті, усього того, що в своєму широкому й гарному мистецькому житті бачили очі і душа мистця Юліяна Буцманюка. Ось звідки міг він перебрати і перебрав гідну традицію у мистецтві...

Бронкс, Н. Й., 22 травня 1969 р.

СПОМИНИ ПРО ЮЛЬКА

Нью-Йорк — Едмонтон... Кіньми — місяці, залізницею — дні, літаком — години, але думкою — один миг. Часто нею лечу з Нью-Йорку до моїх добрих знайомих, а найчастіше: 11246-95 А вулиця. А там ката Юліяна й Ірини Буцманюків. Входжу...

— Ну, нарешті! — немов чую твердий голос Юлька.

— То правда! — немов бачу привітний усміх пані Ірини.

І я, як дома.

Так було тому кілька років, коли я приїхав до Едмонтону, так могло бути тому пару років, коли ще жив Юлько. Тепер там у хаті тільки його вірна дружина, а на цвинтарі його сіра могила.

Тому сьогодні лечу думкою і в Едмонтон і, в припалі пилом минулого, часи...

Перший раз почув я про Буцманюка в 1914 році в Карпатах. Почув, не познайомився, бо познайомитись не було нагоди. Ми обидва були в Українських Січових Стрільцях, але він у курені от. Гриця Коссака, а я в курені от. Степана Шухевича. А курені були далеко від себе. В нас розказували про Буцманюка як про маляра, що малює портрети і проєктує стрілецькі відзнаки. На весні 1915 р. він був поранений, як про це сам пише, відійшов до лікарні і довго там перебував.

Аж у 1917 році восени ми особисто пізналися. Буцманюк був тоді в Коші УСС, в Пісочній, а я в Вишколі УСС, у Розвадові. Оба села лежать у Стрийському повіті, віддалені одне від одного три кілометри. В неділю часто ходив я до Пісочної, де було багато моїх приятелів і знайомих. Кожний раз заходив я на квартиру до Буцманюка, де залюбки бували його і мої друзі. Коли був хорунжий Лев Лепкий, то розмова крутилася коло пісень і танців, коли поручник Богдан Гарасимів, то коло фізичної заправи і дужання, коли поручник Михайло Черкавський, то коло харчів і напитків, а коли були всі разом, то коло політики і дівчат. Ніколи на таких сходинах не було ні горілки, ні вина, бо Юлько алькоголю не любив, зате бував чай чи кава і навіть масло до військового хліба.

Одної неділі зайшов я до Буцманюка і застав там якихсь чужих гостей: пані й австрійський поручник.

— О! Добре, що ти прийшов! — привітав мене Юлько. — Ходи, познайомись! — Представив мене пані, а я вже сам представився поручникові. Це були українці — брат і сестра.

— Власне я про тебе говорив, — продовжував Юлько. — Пан поручник хотів би піти на полювання. Може б ти з ним пішов.

— Я міг би, але не маю з собою рушниці.

— Не шкодить. Позич собі в сотника Рожанковського.

— Попробую. Якщо він іде на рибу, то позичить.

І я пішов, і мав щастя: сотник Рожанковський ішов на рибу. Позичив мені рушницю, ще й додав кілька набоїв.

І ми з поручником пішли оба в поле. Я забив лиса, ми вернулися в село, поручник пішов з лисом до Буцманюка, а я до сотника Рожанковського віддати рушницю.

Коли я вернувся, сестра поручника привітала мене милим усміхом.

— І вам належиться подяка, — сказала, — бо й ви маєте якусь частину заслуги.

— Невелику, прошу пані, я тільки змірив і стрілив, але вигнав лиса пан поручник.

З лиця пані зник усміх.

— А ти що мені говорив! — звернулася поіритовано до брата.

Поручник скрутився і хотів уже щось відповісти, але прикру ситуацію загладив Юлько:

— То, прошу пані, так: Якби ваш брат не вигнав лиса, то Ромко не мав би що стріляти, а якби Ромко не вцілив, то шкода було б виганяти. Головне — ви маєте лиса.

Чому про те згадую? Щоб виказати одну з прикмет його вдачі: любив згоду в товаристві і вмів мирити, ніколи не доливав оливи до вогню, а хлюпав менше чи більше зимною водою.

Минали місяці. Російська армія розлетілася, валилася і сама російська імперія. На її розвалинах постали національні держави, між ними й Україна. Австрійська і німецька армії рушили на схід, займаючи без великого труду міста й села.

До Коша УСС почали прибувати стрільці з російського полону, будиши недалеко границь Австрії.

Приїхав теж хорунжий С., відомий весельчак і смішака. Оповідав мені Буцманюк таку історію:

В Коші влаштували зібрання стрільців і попросили хорунжого С. до слова. Він погодився, виліз на трибуну, відкашельнув і почав так: „Україна єсть! Єсть Україна! В Проскурові, в Кам'янці Подільським і в Києві трохи”... Піднявся такий регіт, що комендант казав промовцеві злізти з трибуни. Минали тижні. Вишкіл і Кіш дістали наказ виїхати на Східню Україну, в околицю міста Єлисаветграду. Кіш поїхав перший і зайняв село Іванівку, а Вишкіл — другий і зайняв село Грузьке.

На степах не той світ, що під Стриєм. Села великі, але рідко, і мені до Іванівки не так легко було навідуватись, як до Пісочної. Десь може два, може три рази був я в Іванівці, а одного дня довідався, що Юлька приділили до залізничної служби і він з Іванівки виїхав.

Недовго ми побули біля Єлисаветграду. Австрія і Німеччина хотіли нас, УСС, позбутися з самостійної України і наказали виїзд. Не

помогла інтервенція архикнязя Вільгельма (Василя Вишиваного). Нас перенесли на Буковину і північну Басарабію, а з нами і цілу групу архикн. Вільгельма.

Про Буцманюка не мав я вістки, де він у тому часі був.

Упадок Австрії, Перший Листопад, переїзд УСС під Львів, бої з поляками в Галичині, перехід за Збруч, бої з большевиками...

За весь той час не бачився я з Буцманюком. Аж десь на весні 1919 р. стрінув я його на залізничній станції, здається, що в Жмеринці. Щиро привітались, побалакали кілька хвилин, бо на довше не було часу — він мав важну роботу, а я кудись їхав.

Після того ми знову довго не бачились. Аж десь восени 1919 р. в Бірзулі. Взимі 1919 р. він оженився. Молоденька його дружина, з дому Чайковська, подалась з Українською Галицькою Армією за Збруч, там перебула спершу сама, а потім з Юльком усі радощі і смутки Визвольної Війни і щасливо з чоловіком дісталася на захід.

В 1922 р. побачився я з Буцманюком у Жовкві. Тим разом не особисто з ним, а з його малюнками в каплиці церкви оо. Василіян. Поїхав я тоді в Жовкву зі Львова, бо там у василіянській друкарні складався тоді, накладом Видавництва „Червона Калина”, співаник вояцьких пісень „Сурма”.

В монастирі запізнався з василіянином о. Соколовським, поляком, що, як сам казав, вступив до Василіян, щоб направляти кривди, пороблені українцям поляками. (Не знаю, чи вдостоїться він ширшої згадки у василіянських виданнях. Якщо ні, то шкода, бо вартий був того). Отець Соколовський повів мене в церкву і показав каплицю.

— Цю каплицю розмалював перед світовою війною український маляр Юліян Буцманюк.

— Знаю його, отче. Ми разом служили в Українських Січових Стрільцях.

Не пам'ятаю нині деталів стінопису, але цілість зробила на мене дуже миле враження ніжними кольорами орнаменту.

В половині тридцятих років оглядав я церкву, яку розмалював Буцманюк, теж у Жовкві. Пригадую собі запрестольний образ Матері Божої з Христом на руках, а по боках князі, гетьмани, головний отаман Симон Петлюра, ген. Мирон Тарнавський і полк. Дмитро Вітовський. Здається, що саме цей образ викликав невдоволення польської влади і вона напірала, щоб його замалювати. Справа тягнулася досить довго і вкінці поляки махнули рукою. Знаючи відношення большевицької влади до картин з українською тематикою, а церковних зокрема, можна сумніватися, чи образ далі прикрашує стіну церкви.

Приходить мені на думку порівняння долі маляра і письменника. Маляр у дечому щасливіший, а в дечому нещасливіший від письменника. Його твір не потребує перекладу на іншу мову, щоб стати більше зрозумілим для чужинця. Зате вогонь, повінь чи інша катастрофа, воєнщина, а то й недбала рука може його знищити. Не залишиться по творі ніякий слід, хіба в новіших часах — фотографія.

Багато мистецьких творів Буцманюка пропало і це велика шкода для українського мистецтва.

За час між двома світовими війнами (включаючи і нашу Визвольну Війну) ми з Буцманюком бачилися лише кілька разів і то коротко. Зате від 1941 до 1944 — дуже часто. Він і я жили тоді в Кракові. Він завідував двома більшими каменицями, я працював як редактор в Українському Видавництві. Мос мешкання було недалеко канцелярії Буцманюка, то й сходились кілька разів у тижні, говорили про політику, про війну, а тільки деколи про малярство. Багато малярів уважає тему про малярство найважливішою у розмовах, він ні.

З краківських часів не пам'ятаю жадного його образу. Журба за хліб, політичні надії і заломання тих надій, терор на зайнятих німцями українських територіях, видно, не давали Буцманюкові творчого настрою. Нерідко проходили ми вулицями і площами Кракова, того гарного старинного міста. Буцманюк, який тут студіював малярство, вмів цікаво розповісти про пам'ятники чи старі камениці.

1944 рік знову нас розділив. Ми емігрували на захід, кожний окремо. Аж десь при кінці 1945 або на початку 1946 року довідався я, що Буцманюк опинився з родиною в Мюнхені.

Минуло трохи часу, заки я вибрався до Мюнхену. Відвідав тоді і панство Буцманюків.

— О!! Богу дякувати, що ти не дався! — викрикнув Юлько.

— Богу дякувати, що й тебе не забрав! — відповів я.

— Хто?

— Високоповажаний пан Люципер.

Ми сердечно привіталися і засіли з панею Іриною втрійку на розмову. А говорити було про що. І як їхалося з Кракова, і як даємо собі раду, і що буде далі.

Нараз Юлько до мене:

— Ану скрути голову наліво.

— Пощо?

— Хочу намалювати твій портрет.

— Не будеш. Я не маю чим платити.

Юлько аж зірвався з крісла.

— Чи я тебе питаю про гроші!?

Я повернув голову.

— А тепер направо.

— Пощо?

— Хочу знати, в якій позиції ти сяк-так виглядаєш.

Я повернув. І так повертав то наліво, то направо кожний раз, коли приїхав до Мюнхену, аж до 1949 року, коли Юлько намалював мій портрет.

Портрет дуже гарний. Але Юлько не був би Юльком, якби до нього щось не додав. Внизу різні титули й епітети, вгорі з лівого боку герб Лицарства Залізної Остроги, а з правого якась муза, що несе вінок. Але воно не впадає в очі, так що глядачі рідко це все завважають.

Висить той портрет у мене на стіні і нагадує мені не тільки автора, але й минулі часи, зустрічі і розмови.

Прийшов виїзд за океан. Буцманюк поїхав з родиною в Канаду, до Едмонтону, а я з родиною у ЗСА, до Нью-Йорку. Ми швидко нав'язали листовний контакт і часто писали до себе. Майже в кожному листі Юлько намовляв мене приїхати до нього.

Це сталося аж при кінці жовтня 1960 року. Завдяки д-рові М. Снігуровичеві й о. д-рові М. Сопулякові поїхав я в Едмонтон з рефератом про стрілецьку пісню.

Зараз на третій день пішов я до панства Буцманюків.

— Ну, нарешті! — викрикнув твердим голосом Юлько.

— То правда! — всміхнулася привітно пані Ірина.

Сіли ми, розбалакалися. Застановлялися над теперішнім, згадували минуле, але не вгадували майбутнього. Так багато разів від 1914 року ми помилялися, що відхотілося.

Врешті я до Юлька:

— Що тепер робиш?

— Веду малярську школу, малював катедральний храм, малюю пейзажі, зробив портрет отця митрата В. Лаби і ще декого. Ходи до робітні, подивишся на деякі речі!

Ми зійшли надолину. Буцманюк відчинив двері, відкрив їх і чекає. А я на порозі спинився. Передомною на стіні — портрет. Отець митрат Василь Лаба.

— Ну, входи! — гукнув на мене Юлько.

Я ввійшов і знову станув.

— Сідай!

— Пожди...

Щойно тепер Юлько зорієнтувався, що я ввесь час дивлюся на портрет.

— То ти тому! Що, подобався тобі?

— Мало „подобався”. В моїм житті рідко який портрет зробив на мене таке враження.

— Якщо ти не робиш з мене варіята, то мені приємно таке почути.

— Люблю робити, але в цім випадку на правду градулюю тобі.

Оглядав я потім багато гарних картин, але мій зір все звертався до того портрета. Задума на обличчі, світло в очах, легенький усміх в кутиках уст... Хто не знав би портретованої особи, міг би відтворити її характер і вдачу.

Я не знавець образотворчого мистецтва, але мені здається, що Юліян Буцманюк є передовсім портретистом, а портрет о. митрата Лаби є одним з найкращих в українському малярстві.

Пробув я в Едмонтоні цілий місяць. Відвідав у тому часі виставку образів Буцманюка і його учнів. Як завважив я, більшість із них шукала собі своїх власних доріг, не наслідуючи вчителя. Це свідчило про те, що він не накидав учням ні своїх поглядів, ні свого стилю.

При кінці листопада від'їжджав я до Нью-Йорку. На вулицях лежав сніг, повітря було морозне, але тихо. Недалеко від хати Юлька ми прощалися.

— Ну, бувай здоров, — казав він. — Приїдь ще колись!

— Приїжджай ти до нас.

Юлько покрутив головою:

— Тяжко.

Обнялись ми, поклепали себе по плечах і Юлько пішов вулицею. Трохи похилений, ніби ніс тягар.

Я стояв і дивився йому вслід. За кільканадцять кроків він станув, оглянувся, усміхнувся до мене і помахав рукою. Я теж.

Ні він, ні я не думали, що це був останній взаємний помах рук на цьому світі.

У суботу 30 грудня 1967 року Юліян Буцманюк зійшов зі світу. Помер не на Рідній Землі, але серед своїх, і лежить серед своїх на українським цвинтарі в Едмонтоні.

Хай з Богом спочиває!

Пам'ять про нього як про людину і громадянина житиме довго, пам'ять про мистця-маляра Юліяна Буцманюка — довіку.

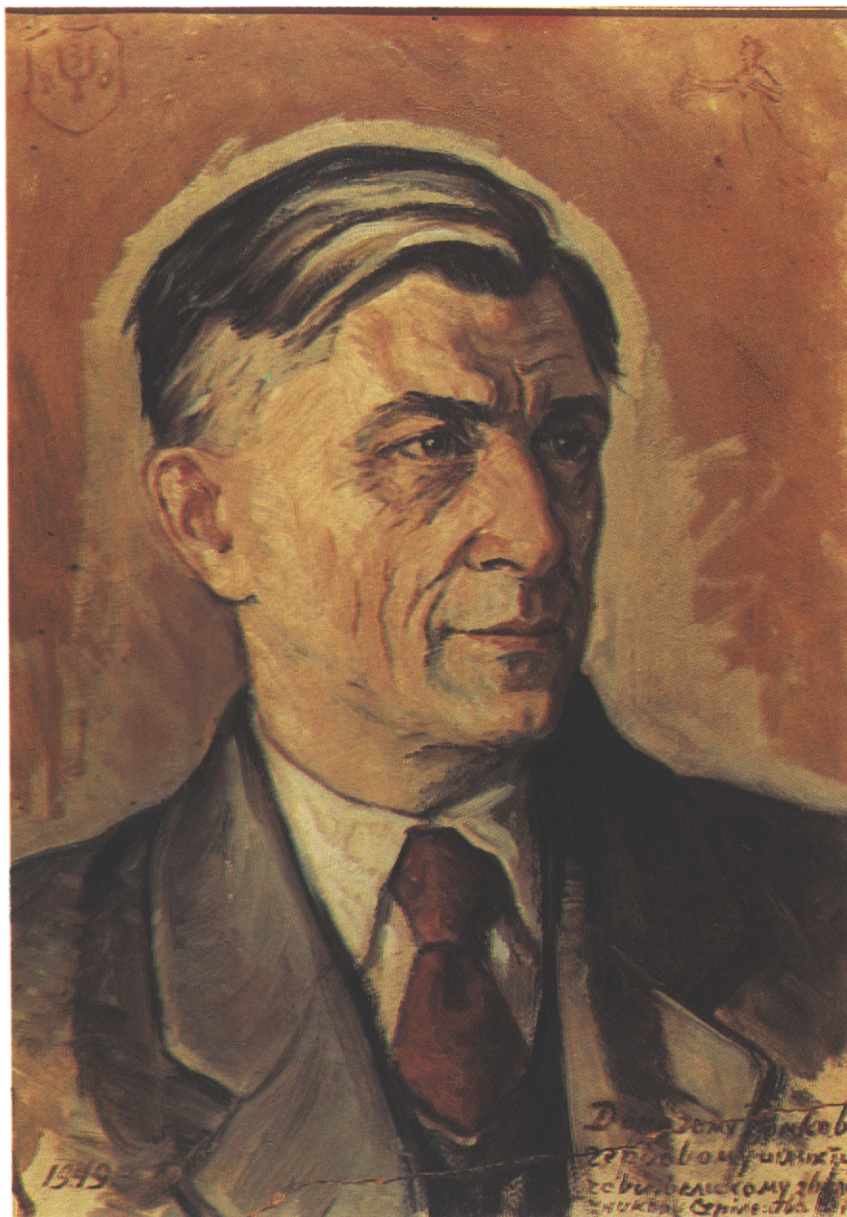
Нью-Йорк, 17 травня 1969.

* ** *

Літа ідуть, пливуть як річка,
І скапує життя як свічка,
Лишилися спомини мені,
Як відблиск сонця на стіні.

Час скоро минає, іде своїм руслом, не зупиняється ні на хвилину навіть тоді, коли відходять у вічність непересічні люди, які своїми надбаннями стараються якнайбільше зробити для свого народу і для збагачення його мистецьких та культурних надбань. Одним з таких муравлиних робітників був бл. п. професор артист маляр Юліян Буцманюк. Він старався у своєму трудящому житті дати зі себе все, що талановита людина спроможна була дати. Над життя любив свою батьківщину, лелівав її пісні, а в церковне малярство вкладав свою артистичну душу, щоб тим звеличати славу українського народу й історію нашої рідної Церкви. Був усе веселий, привітний, бадьорий, повний життя й енергії, та вже рік минає від дня, коли немилосердна смерть забрала Його з-поміж нас. На жаль, чим далі, тим більше в людських серцях затирається пам'ять про нього, хоча він, упродовж цілого свого життя, якнайбільшою любов'ю і приязню обдаровував ближніх. Покійний совісно і дбайливо сповнив своє завдання в цьому дочасному житті, щоб заслужити собі на щасливу вічність.*)

*) Уривок з листа поета і письменника Романа Купчинського до дружини Покійного мистця Ірини Буцманюкової в перші роковини смерті мистця. — Примітка М. Х.

Поет-письменник Роман Купчинський

Poet-writer Roman Kupchynskyj

Roman Kupchynsky — poète écrivain

Борщик — український піонер
Borshchyk — Ukrainian Pioneer
Borshchyk — pionnier ukrainien

Іван Кейван

МОНУМЕНТАЛІСТ, ПОРТРЕТИСТ І ПЕДАГОГ

Влітку 1950 р. прибув до Канади мистець Юліян Буцманюк, заходами едмонтонського єпископа Ніла, з метою розмалювати українську католицьку катедру свщм. Йосафата в Едмонтоні і тут поселився. Мистець уже мав за собою поважні здобутки монументального малярства на західних землях України, де розмалював церкву оо. Василіян у Жовкві в 1932-1939 рр. і церкву в Раві Руській. На жаль, згадані поліхромії нам недоступні. Отож тільки на підставі кількох фотографій, деяких фрагментів церкви оо. Василіян у Жовкві, можемо впевнитися, що в монументальному малярстві Ю. Буцманюк був тоді на належній висоті, якщо йдеться про стиль і технічне виконання.

Над велетенською поліхромією катедри св. Йосафата в Едмонтоні Ю. Буцманюк працював, при допомозі сина Богдана і при щирій співпраці своєї дружини Ірини, повних п'ять років, бо від 1951 до 1956 року. У склад цієї поліхромії входять великі композиції з життя Ісуса Христа і святих — разом понад тридцять образів, низка оригінально скомпонованих християнських символів і багата орнаментика з українськими мотивами. Буцманюк виконав цю поліхромію з наскрізь декоративним підходом і глибоким знанням монументального малярства. З цією ділянкою малярства мистець познайомився ще тоді, коли допомагав мистцеві монументалістові Модестові Сосенкові при розмалюванні церков: у Славську, Рикові і Конюшках, а пізніше вже як студент Краківської Академії. Незважаючи на студії в Краківській і Празькій Академіях, всевладний вплив Сосенка в монументальному малярстві залишився в Буцманюка на все життя. Все ж на цих основах, зокрема на основах старих українських іконографічних традицій та елементів українського народного мистецтва, Ю. Буцманюк удосконалив свій стиль, чи радше знайшов свою малярську манеру. Особливого чару й монументальної настрою в поліхромії катедри свщм. Йосафата надають чіткий рисунок і ясний-соняшний кольорит. Зокрема звертає увагу оригінальна стилізація поодиноких постатей: облич, рук, ніг і взагалі укладів, навіть складок одягів, композиція і стилізація християнських символів та орнаментики з мотивами української фльори, а в парі з тим усім — повна кольористична гармонія. В цих саме прикметах полягає особлива вартість поліхромії, виконана темперою технікою. Поліхромія катедри Йосафата в Едмонтоні, кисти

мистця Буцманюка — це оригінальний і великий мистецький здобуток нашого церковного малярства і один з дійсно мистецьких творів на просторах Західньої Канади.

Мистець Юліян Буцманюк виконав теж багато церковних ікон. Крім творів у цій ділянці, що їх виконав на рідних землях, він створив на скитальщині, в Мюнхені, ікони: „Мати Божа — Покрова українських скитальців”, „Єпископи-мученики” та інші. В Едмонтоні намалював ряд ікон для церков едмонтонської єпархії, з яких найзамітніші: „Саваот”, „Христос-Учитель”, „Хрещення в Йордані”, „Розп'яття”, „Воскресення”, „Св. Василій Великий”, „Св. Володимир і Ольга”, „Св. Михаїл” та інші. Вони наглядно переконують про глибоке знання й досвід мистця в ділянці української іконографії.

Крім церковно-релігійної творчости, другою ділянкою малярства Ю. Буцманюка було портретування. Впродовж свого довгого життя виконав він чимало портретів під час I світової війни, Визвольних змагань, на еміграції в Празі, в Галичині і на скитальщині. На жаль, більшість з них пропала в завірюсі II світової війни. До наших часів збереглися з давніх творів тільки два портрети, до речі — найвартісніші: „Гуцулка” (портрет дружини мистця в гуцульському одязі) і „Портрет сина”. Проте мистець виконав більше ніж сотню портретів на терені Едмонтона. Це портрети церковних достойників, великих постатей нашої історії, діячів науки й мистецтва, видатніших громадян і багатьох осіб. Найзамітніші з них: владика Ніла Саварина, митрополита Максима Германюка, о. синкела Василя Лаби, о. Й. Жана, василіянина, о. митрата Юрія Ковальського, Тараса Шевченка, головного отамана Симона Петлюри, полк. Андрія Мельника, полк. Євгена Коновальця, полк. Дмитра Вітовського, Степана Бандери, ген. Тараса Чупринки, Романа Смаль-Стоцького, Євгена Вертипороха, мистця Богдана Стебельського, Михайла Росляка, Богдана Казимири та інших. Виконав теж кілька автопортретів, другий портрет сина і внука. Якщо порівняти портрети Ю. Буцманюка з його творами монументального малярства, слід ствердити діаметральну різницю між цими обома жанрами. В монументальних та іконографічних творах бачимо твердий рисунок, сильні контрасти живого й соковитого кольориту, зокрема своєрідну стилізацію, тоді коли портретам його пензля вже притаманні риси імпресіонізму, що його мистець виніс з Краківської Академії, з виразними прикметами реалізму з впливів Празької Академії. В портретах Ю. Буцманюк обминає сильніший кольорит і світлотіневі контрасти, оперуючи доволі обмеженою гамою кольорів і лагідними півтонами. Тому його портрети, хоч виконані олією й темперою, викликають враження пастелі. В портретах мистець концентрувався передусім на зовнішніх рисах портретованих осіб. А якщо вони позначені деяким схематизмом у загальній композиції, в укладі голови й цілої постаті, в трактуванні тла і т. п., то це слід приписати впливам церковного гієратизму, бо Юліян Буцманюк передусім церковно-релігійний мистець. Все ж ці портрети дуже оригінальні, в них помітна рука до-

свідченого майстра і в ділянці портретистики Ю. Буцманюк зайняв своє місце.

Якщо мова про пейзаж Ю. Буцманюка, зустрічаємо тільки фрагменти синтетичного пейзажу в церковних поліхроміях і в деяких композиціях („Осінь”); архітектурні об’єкти (переважно церкви) — це тільки символи, а чи не з єдиного архітектурного пейзажу „Альбертський парламент” годі виробити навіть приблизну опінію про Буцманюка, як пейзажиста. В кожному разі Ю. Буцманюк, як видно, особливої уваги не прив’язував до цього жанру і головну увагу звертав на фігуральне мистецтво.

Творчий дорібок Юліяна Буцманюка доволі багатий; на жаль, доля обійшлася з ним дуже суворо, як і з творами неодного нашого мистця. Його твори, що зберігалися в Музеї Визвольної Боротьби України в Празі, в Українському Національному Музеї і в Музеї Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові, пропали безслідно, а доля картин, що були в різних приватних колекціях, нам і досі невідома. Цінну поліхромію церкви оо. Василіян знищили совєти. Все ж мистець не заломився духово і створив багато нових речей, уже на терені Едмонтону, працюючи творчо майже до останніх хвилин свого трудолюбивого життя.

Визначною сторінкою творчости мистця Юліяна Буцманюка є його педагогічна діяльність. Понад десять років навчав рисунків у середніх і фахових школах „Рідної Школи” у Львові, а в Едмонтоні заснував свою мистецьку студію, вів її повних десять років, тобто від 1957 до 1967 року і випустив з неї ряд талановитих адептів мистецтва, зокрема малярства. Хоча студія, що приміщувалася в приватній хаті мистця, не відповідала навіть найпримітивнішим умовам, все ж вона тішилася великими успіхами і мала численних учнів. Таємниця успіхів у тому, що Юліян Буцманюк, маючи в цій ділянці великий досвід, керувався власною упрощеною методою навчання, легко відкривав талант учня і правильно проводив його розвитком. До педагогічної праці мистець підходив з великою любов’ю і вмів розбудити в учнів ентузіазм до мистецтва та віру в їхні успіхи. Як першорядний педагог, він умів передавати своїм учням мистецьке знання і вказувати шлях до мистецької істини, тому вони ставилися до свого вчителя з повним довір’ям. В 1957-64 роках відбулося шість виставок праць учнів студії, в основному в залі під катедрою св. Йосафата. Ці виставки проходили з великими успіхами і громадянство мало нагоду наочно переконатися про рівень навчання. Буцманюк перший заснував таку студію, єдину в історії українського поселення в Західній Канаді, що, без сумніву, буде занотоване на сторінках культури нашої еміграції.

Юліян Буцманюк, мистець-монументаліст, портретист і педагог, жив мистецькою атмосферою і намагався творити її навколо себе. Він залишив виразні сліди своїх мистецьких змагань у Західній Канаді, зокрема на терені Едмонтону, де доля присудила йому жити і творити два останні десятиріччя.

БІБЛІОГРАФІЯ НАЙВАЖЛИВІШИХ МОЇХ СТАТТЕЙ
ПРО МИСТЦЯ Ю. БУЦМАНЮКА

- 1 Виставка мистця Юліяна Буцманюка і його школи, „Українські вісті”, грудень 1957 р.
- 2 Рік творчої праці СУОМА, „Вільне слово”, весна 1956 р.
- 3 Мистець Юліян Буцманюк (до 75-річчя народин), „Українські вісті”, липень 1960 р.
- 4 Мистець Юліян Буцманюк (з тієї ж нагоди), „Вільне слово”, липень 1960 р.
- 5 Маляр Юліян Буцманюк (з тієї ж нагоди), „Новий шлях”, липень 1960 р.
- 6 Мистець Юліян Буцманюк і його школа (з нагоди ювілейної виставки), „Українські вісті”, жовтень 1960 р.
- 7 Юліян Буцманюк та його учні, „Вільне слово”, листопад 1960 р.
- 8 Юліян Буцманюк (напередодні ювілейної виставки мистця), „Новий шлях”, 20 червня 1960 р.
- 9 Ювілейна виставка Ю. Буцманюка, „Новий шлях”, 24 грудня 1960.
- 10 Юліян Буцманюк (коротка характеристика для каталогу „Виставки українського мистецтва”, що відбулася в днях 24 вересня — 2 жовтня 1960 р. в Дітройті).
- 11 Юліян Буцманюк, журнал „Самостійна Україна”, червень 1962 р. (стор. 8-10).
- 12 Мистець Юліян Буцманюк (до 80-річчя з дня народження), „Північне Сяйво”, альманах II, Едмонтон, 1965 р.
- 13 Пам'яті мистця Юліяна Буцманюка, „Українські вісті”, Різдво Христове, січень 1968 р.
- 14 Юліян Буцманюк, „Історія українського мистецтва” (ще недрукована).

Крім згаданих праць про мистця багато згадок про нього було в каталогах виставок українського мистецтва, в статті „Українське мистецтво в Канаді”, „Гомін України” (літературно-мистецький додаток), 18 січня 1958 р., в статтях про мистців В. Баляса, М. Дмитренка й інших, як теж в „Енциклопедії Українознавства”, гасловій частині, т. I, стор. 199; в статтейній — т. III, стор. 832.

Парася Іванець

ПРОФЕСОР ЮЛІАН БУЦМАНЮК У МОЇХ СПОГАДАХ

У 1952 р. я вернулась до Едмонтону з Порт Редіум у підбігуновій околиці, де мій чоловік Василь був лікарем упродовж трьох з половиною років. Проф. Ю. Буцманюк, що його та його дружину Ірину я пізнала в гостинній хаті п-ва Романкових, зробив на мене незабутнє враження. Його вояцька постава, бистрі очі, повні живих вогників, сивеньке чи радше вже біле волосся і свіже, рум'яне лице надавали йому вигляду небуденної людини. Його ввічлива, весела і жартівлива вдача притягала до себе мов магнет залізо, тож не диво, що і я і мій чоловік дуже швидко заприятювались з Буцманюками. Саме тоді мистець Ю. Буцманюк розмальовував катедральний храм св. Йосафата в Едмонтоні, куди я часто заходила і залюбки приглядалась, як з-під його кисти поставали могутні постаті святих, повні одуховлення.

В 1956 р. проф. Ю. Буцманюк відкрив свою мистецьку школу у своїм приватнім домі (при 11246 95 А вул.) і я включилась у 1957 р. у ряди його учнів. Лекції відбувалися кожної суботи від год. 10-ої перед полуднем і тривали аж до присмерку, бо проф. Буцманюк був противником малювання при штучному світлі. Учні сходились о год. 10-ій рано і професор зустрічав їх своєю питомою ввічливістю та розсаджував їх попід стінами студії. Горе було тому, хто спізнився!

— Гей! А то що? Чому спізнився? Воно так не йде! — казав професор, прибираючи напівсерйозну міну. Вкінці приміщував такого учня вже на гіршому місці, бо вигідніші місця вже були зайняті. Кожний з учнів мав перед собою фарби, панелью та обов'язково був озброєний довгою паличкою, при кінці якої міцно був прив'язаний шнурком рисунковий вуголь. Професор вимагав, щоб ми всі рисували вуглем на довгій паличці, щоб наш зір, з деякої віддалі, міг обняти ціле поле кругозору на панелі. Моделем найчастіше була мертва природа і композиції, а час від часу жива людина. Модель стояв на підвищенні біля ватрана. Порозсаджувавши своїх учнів, професор знаходив дуже часто місце і для себе та засідав, щоб рисувати разом з своїми учнями. Отже починалось рисування моделю, було чути тільки скрегіт вугілля на панелях, оживлений час від часу жартами професора або жартівливими народними пісеньками, що їх мистець наспівував під час лекції, а ми, учні, радо підтягали за ним і так лекція проходила в приємній, веселій атмосфері. Рисування моделю тривало 2-3 години, тоді професор вставав зі свого місця, щоб пройти біля кожного учня, дати свої

завваги і обов'язково зробити традиційну коректу рисунку кожного учня. Професор мав свій питомий напрям рисування і малювання, і не долюблював, якби хто з його учнів виломлювався з-під його впливу. Характеристичним і питомим стилем у малярській техніці нашого професора було обконтуровування. Все ж таки дехто з учнів професора зазначував свою власну індивідуальність у малярстві. Закінчивши коректу рисунків, професор ішов сходами до свого помешкання на поверсі, до їдальні, щоб приготувати перекуску для своїх учнів, які тим часом усі заповнювали рисунок фарбами, кожний на свій лад. По деякім часі професор запрошував увічливо нас усіх на гору, до їдальні, на готову перекуску: традиційні, гарячі ковбаски, хліб з маслом і великий глечик кави, що його діставав кожний з учнів, був налитий ущерть, як щедре було його серце.

Влітку і восени, в соняшні дні, професор їздив з нами малювати красвиди. І тут, як і в своїй студії, професор розсаджував кожного з своїх учнів окремо, показував їм засяг красвиду, призначений до малювання та й сам сідав за панелью і малював цей самий красвид.

Майже кожного року відбувалась, переважно в аудиторії катедрального храму св. Йосафата, українська мистецька виставка Ю. Буцманюка й учнів його школи. Таких мистецьких виставок відбулось шість (1957 - 1964). На виставках, що їх звичайно відкривав владика Ніл або міністер Амвросій Головач (у сторіччя Канади), багато глядачів оглядали з правдивим зацікавленням мистецькі твори професора та його учнів. А професор проходжувався поміж глядачами вдоволений, бо бачив на кожній мистецькій картині своїх учнів успіхи своєї праці і „менше-більше” свій власний вплив мистця.

В 1967 р. проф. Ю. Буцманюк став уже помітно підупадати на здоров'ї, але все ще продовжував свою мистецьку школу по змозі своїх сил. Під кінець свого життя заплянував намалювати ікони до іконостасу катедрального храму св. Йосафата і завершити таким чином свою монументальну поліхромію. Отож 10 листопада 1967 року професор запросив мене до помочі у малюванні іконостасу. Я згодилась і почала йому допомагати, на жаль, професор успів намалювати ледве ікону Богоматері і нарисувати Ісуса Христа, бо стан його здоров'я так сильно погіршився, що прикував його остаточно до ліжка, а в другій половині грудня довелось відвезти його до лікарні, в якій у суботу 30 грудня 1967 р. пересталось бити його серце. У вічність відійшов від нас мистець, залишивши по собі велику мистецьку спадщину: відомі поліхромії церков у Жовкві та в інших церквах Західної України і в Едмонтоні, сотні портретів відомих діячів, приятелів і знайомих, як теж живу мистецьку спадщину в творах своїх учнів. І хоч дехто з його учнів пройшов опісля школу інших професорів, все ж таки в їх мистецьких творах можна завважити вплив їхнього першого професора-мистця — Юліяна Буцманюка.

Ірина Буцманюк

ХРАМ, СТИНОПИС, ТЕХНІКА І ВДАЧА МИСТЦЯ

„Заходами владики Ніла Саварина, який знав мене ще з Жовкви, — писав бл. п. Ю. Буцманюк у своїх записках, — я з дружиною приїхав у червні 1950 р. до Едмонтону. Тодішній ігумен о. Севастіян Шевчук, ЧСВВ, в порозумінні з Преосвященним, запропонував мені малювання катедрального храму св. свцм. Йосафата, що вже своїм зовнішнім видом відрізняється від усіх інших церков в Едмонтоні і свідчить про свій український характер. Пляни тієї величавої святині виготовив відомий і заслужений архітект, о. Пилип Ру, з чину оо. Облятів, але опісля примушений був їх змінити, якщо йде про висоту копул, з огляду на будову великого леговища в Едмонтоні під час II світової війни. Тому сім копул не такі стрункі, як це передбачував первісний плян. Збудована у виді хреста з прегарними заокругленнями, одне рам'я і притвір дещо видовжені, довга на 127 стіп, широка на 105 стіп у хресті, 30 стіп у раменах, найвища копула 100 стіп, кругом неї чотири копули напереді церкви при вході. Вхід на цілу ширину церкви великими сходами попід колони в грецькому стилі. Дах покритий асфальтовими гонтами, всі копули — мідяною бляхою.”*)

„Я зрадив тією пропозицією, — пише мистець, — бо ж така праця давала змогу виявити моє мистецьке вміння, залишити по собі тривкий слід і давала мені заробіток та вдоволення. Стіни церкви були покриті спеціальною глязурою і побілені. Але глязура не надавалась під малювання темперою. Тому треба було її усунути із стін храму, знову пляструвати, щоб фарба не зсувалась. Одне навіть на новій мулярській заправі важко було малювати і треба було кількакратно накладати фарбу”, — писав мистець у своїх записках 25 травня 1953 року.

Юліян Буцманюк почав малювати катедральний храм у лютому 1951 р., скінчив 1956 р. Упродовж чотирьох років малював зі своїм сином Богданом, скінчив самий. Я допомагала золотити і сріблити. Стінопис катедрального храму в Едмонтоні нагадує свій первозір — церкву оо. Василіян у Жовкві, але багато менше золочений, менше постатей в образах і більше орнаментики. Мистець почав малювати від святилища. Середнім образом на склепінні за престолом намальований Ісус Христос на престолі слави, а по Його боках по двох янго-

*) „Пропам'ятна книга Українського Народного Дому”, Едмонтон, 1966, стор. 322.

лів, з царськими відзнаками в руках: хрестом і жезлом. Ісус Христос — учитель і володар, уже своїм особливим виразом в обличчі і в очах кличе вірних: „Прийдіть до мене всі стурджені й обтяжені, а я успокою вас”. Правою рукою благословить, у лівій книга з буквами „Альфа й Омега”, тобто Христос є початком і кінцем усього. Образ Христа-Царя поміщений у луках, розмальованих виноградом. Поза луками два янголи з царськими відзнаками. Нижче під образом Христа-Царя мистець помістив образ агнця на скелі (символ Христа), з якої випливає сім джерел (символ семи св. Тайн). По правім і лівім боці агнця дванадцять апостолів, по шість з кожного боку, природної величини, мальовані зі студії — портретів отців і громадян Едмонтону; четверта постать з правого боку — Слуга Божий митрополит Андрей Шептицький. Горішня частина святилища завершена символічним змалюванням Святого Духа в виді голуба, від якого розходиться проміння. Над престолом у святилищі, тобто на склепінні, образ св. свцм. Йосафата, патрона храму, в чернечій василіянській рясі, в авреолі. Внизу пілястри розмальовані орнаментами, різними символами і написами, що відносяться до Христа чи чернечого життя, зокрема св. свцм. Йосафата: хрест і топір, пшениця і виноград, рожа, пальма, соняшник, барвінок і лілея. Внизу на стінах святилища ще два орнаменти: ліворуч на тлі кленового листка — національний герб Канади, обведений барвінком; праворуч — архисрейські знамена, обведені лавровим листям.

Восени 1951 р. мистець почав розмальовувати ліве рам'я храму, присвячене таїнствам з життя Пречистої Діви Марії. На горі склепіння таїнство Успення, оточене стилізованими янголами, нижче у півкулі таїнство Благовіщення. Пречиста Діва стоїть з похиленою головою (вияв покори і молитви). З лівого боку архангел Гавриїл, Божий посланець, з лілеєю в руці. По боках дика рожа, над головою голуб, символ Св. Духа, оточений вогненними язиками. Ліворуч кивот Заповіту з двома Херувимами, верхом праворуч арфа, по боках Марійська символика: рожа, лілея, барвінок і голуби. На долішніх стінах лівого рамени храму розмальовані три великі таїнства з життя Пречистої Діви Марії: Її заручини зі св. Йосифом, Різдво Ісуса Христа в Вифлеємі і стріча (стрітєння) Божої Родини в єрусалимському храмі з праведними св. Симеоном й Анною. Над іконами стилізовані янголи.

У роках 1952 і 1953 мистець розмалював головну копулу, підбанник і склепіння поздовжної, середньої нави катедрального храму. В копулі, посередині церкви, зображений Господь як Творець світу. Його образ, у промірі 27 стіп, горить живими барвами та яскравим виразом обличчя. Мистець намагався змалювати велич Господа Бога, Його всемогучість. Обличчя поважне, в очах зображені безконечність і проникливість. Своїми рисами обличчя Бог Отець нагадує Слугу Божого митрополита Андрея. Бог Отець оточений Херувимами. У підбаннику на стінах зображені чотири пророки Старого Заповіту: Ісаїя, Єремія, Єзекиїл і Даниїл з релігійними символами: „феніксом”, „пеліканом”, „семисвічником” і „кораблем”. Підбанник замикає напис: „Помолітеся й воздадите Господеви Богу нашему”. (Всі написи старо-україн-

ською, тобто церковно-слов'янською мовою). Між луками-аркадами підбанника, у сферичних трикутниках, мистець розмалював чотирьох Євангелістів: св. Матей (з янголом), св. Марко (з левом), св. Лука (з волон) і св. Йоан (з орлом). На склепіннях поздовжньої нави, середньої частини храму, в напрямі головного входу, арка починається орнаментом риби, найстаршим християнським символом. На склепіннях цієї поздовжньої нави розмалювані три великі ікони-образи: Розп'яття Христа на Голготі, в терновому вінці, з написом: „Ісус Назарянин Цар Юдейський”. З рук і ніг спливають каплі крові, обличчя — повне терпіння. Побіч хреста стоїть Пресвята Богородиця і св. Йоан Євангеліст, далі арка з агнцем. Другий образ — Христове Воскресіння. З-понад відкритої гробниці возноситься Христос з хрестом і плащеницею в руках, поруч стоїть янгол на гробному камені. Арка з лілеями відмежовує третій образ Покрови Божої Матері, що стоїть з розпростертим омофором у барвах веселки, (понад хорами) закінчує поздовжню наву. Долішні стіни аркади тієї нави прикрашені різними орнаментами і символами: хрестами, виноградом і барвінком, що відносяться до згаданих образів. Внизу між вікнами ченці: з хрестом, з кадильніцею або з св. Євангелієм, виконані зі студії портретів: о. Павла Миськова, о. Созонта Дидика, о. Платоніда Філяса, о. Володимира Шевчука, о. Навкратія Крижанівського й о. Матея Гури. Під хорами образ Ісуса Христа з чашею серед виноградної лози, по боках орнаментовані хрести. На склепінні на хорах чотири арфи, сплетені в розету; на задній стіні два янголи з трубами.

З початком 1954 р. мистець приступив до розмалювання правого рамени катедрального храму, присвяченого св. Василієві Великому, основоположникові чину оо. Василіян, заходами яких і збудовано храм у роках 1939 - 1941. В копулі правого рамени св. Василій Великий як чернець, нижче як архиєрей у ризах. По боках поміж піварками символи св. Василія: вогненний стовп, голуб, трикутник і чаша; на аркадах: лаврові листки, соняшник і рожа. Долішні стіни правої нави прикрашені чотирма великими образами, присвячені таїнствам з життя Ісуса Христа: „Хрещення Ісуса Христа в Йордані”. Над образом на синьому тлі голова янгола з крилами, внизу монастир оо. Василіян у Мондері (осередок чернечого життя в Канаді). Далі внизу „В'їзд Ісуса Христа до Єрусалиму”. Ісус Христос сидить на осляті, оточений більшою кількістю вірних (малював син мистця Богдан). По середині на стіні правого рамени „Христос Чоловіколюбець”, зображений на тлі серця з символізованими янголами. Четвертий образ — це „Преображення Господа нашого Ісуса Христа”. На склепінні правої і лівої апсиди зображені янголи у формі зорі. На синьому небі, на підсклепінних півколах двох бічних заглиблень розмалювані образи: св. Ніколая в архиєрейських ризах з Христом і Богородицею. Внизу собор св. Петра в Римі і св. Софії в Царгороді. Нижче св. Володимир Великий і св. Ольга в княжих одягах, з боків св. Антоній і св. Теодосій Печерські. Тло образу — стилізовані тризуби, внизу собор св. Софії в Києві і Печерська Лавра в їх первісних виглядах. Над вікном роз-

мальований св. Юрій, який вбиває змія (кисти Богдана Буцманюка). Між вікнами правої і лівої апсиди ченці з свічками, вгорі василіянський символ. Ліворуч над вікнами св. Михаїл над побитим дияволом, що своїми крилами прикрив горючий світ. Побіч св. Михаїла вгорі, в півколистій площі, Ісус Христос-суддя, з боків чотири янголи трублять на срібних сурмах. Унизу великий образ Страшного Суду; по середині, на камінному підвищенні, янгол, природної величини, розділює праведних від грішників.

Якщо мова про поліхромію церкви оо. Василіян у Жовкві, вона залишала враження дуже багаті. Пишлася тридцятьма великими образами, які сягали до т. зв. бабинця, що його мистець не встиг докінчити внаслідок воєнних дій II світової війни. Склепіння святилища — на золотому тлі стилізовані головки янголів. За престолом Ісус Христос-Учитель, внизу Апостоли. В куполі Господь Бог — Цар слави; у лівій і правій наві, тобто каплицях, присвячених св. свцм. Йосафатові і Покрові великі образи: св. Йосафата і Богородиці з історичними постаттями церковних і державних діячів України. Орнаментика дуже різномірна і багата змістом.

Стінопис катедрального храму св. Йосафата не такий багатий своїми золоченнями, як церква оо. Василіян у Жовкві. Проте охоплює теж понад тридцять великих образів з життя Христа і святих, дуже багато християнських символів, багату декоративну орнаментіку: геометричну, тваринну і рослинну, прегарно стилізовану, що залишає в глядача враження своєрідної, оригінальної цілоти. Свою монументальну поліхромію виконав мистець у новітній інтерпретації, спираючись на староукраїнських і всесвітніх традиціях церковного мистецтва та дав мистецьку розв'язку в т. зв. неовізантійським стилі. В творах мистця є теж деякі елементи флорентійсько-умбрійської школи малярства, зокрема в гармонізації чи доборі красок, але Ю. Буцманюк старався знайти індивідуальну розв'язку, беручи до уваги елементи інших стилів, зокрема барокко. Мистець не тільки закріпив зовнішній ефект мистецького твору, але дуже правдиво відобразив внутрішні настрої, одуховлення і характери поодиноких постатей, використавши вповні своєю любов, хист і знання мистецтва, щоб так підкреслити у своїх творах велич справжнього мистецтва. Користуючись традиційними мистецькими засобами, намагався вжитись у ментальність сучасної людини та в її світосприймання. Його постаті повні життя, простоти, світла і грації, духового підйому і релігійності, приковують до себе увагу глядача. У великій скалі красок, незвичайно з собою згармонізованих, переважають синя і жовта (ясність і спокій), бо, на думку мистця, дух Господнього світла, а не темряви приводить людину до покаяння. У розписах мистця гармонізує композиція з цілістю тонів, форма з кольорами, бо ж він майстер власної візії, давним-давно перейшов етапи несподіванок і надмірних хвилювань. Тому його мистецький дорібок дійсно багатий і різногранний. Світ його мистецтва впорядкований, стиль чітко визначений. Різниця між його портретами і церковно-релігійним мистецтвом дуже виразна. У церковному мистецтві перева-

жає рисунок, сильна стилізація; у портретах він старається увіковічити не тільки зовнішні риси, але головно характеристичні риси світосприймання, психічні переживання, що проявляються головно в виразі очей.

Технічне виконання образів мало своєрідний характер і нагадувало мистців минулих століть. Мистець до образів підготовляв студії на основі портретів духовних і світських осіб. Опісля виконував малі проєкти образів, а з них виготовляв рисунковим вуглем (прив'язаним до палички) рисунок на папері, прикріпленому до стіни, утривалював фіксативно і виколював на подушці. Тоді прикладав рисунок до стіни в церкві і відпорошував вуглем, (потовченим у мішечку), обводив контури і малював. Сам виготовляв фарбу т. зв. темперу. В її склад входили: пісне молоко, яйця, олія і спорошкований пігмент кольорів.

На замовлення владики Ніла Ю. Буцманюк виконав теж до катедрального храму св. Йосафата кілька проєктів іконостасу і теперішній іконостас є розмальований згідно з його пляном. Ікони й образи в іконостасі достосовані тематикою і кольорами до поліхромії цілого храму. Згідно з домовленням, мистець вспів приготувати рисунки і виконати тільки один образ Пречистої Діви Марії з Дитятком на руках і почав образ Ісуса Христа. Коли ж стан його здоров'я сильно погіршився — долішні образи, крім Богородиці, виконала мисткиня Парася Іванець, учениця мистця, згідно з його рисунками. Всі горішні ікони виконав, по смерті мистця, мистець Іван Денисенко. Образ Богородиці в іконостасі мистець малював дуже довго, вже тремтячою рукою, і все говорив мені, що хотів би, щоб цей образ був найкращим у цілому храмі. Постаць Пречистої залишає враження повної легкості й одуховлення, а вираз обличчя та очей повні терпіння й болю, є віддзеркаленням переживань самого мистця, вже тоді важко хворої людини.

Своїми творами Юліян Буцманюк збагатив українську культуру і записався в історії українського малярства, зокрема церковного, нестертими буквами. Не тільки українці, але й чужинці подивлялися мистецькі твори Ю. Буцманюка, доказом чого часті оглядини катедрального храму, численні інтерв'ю та репортажі в українській та англомовній пресі. На думку заповідачки радіовисильні СВС в Едмонтоні, Бетті Томсон, „розмалювання української едмонтонської катедри має найкращий інтер'єр з-поміж усіх католицьких канадських церков”. Також мистець проф. Ньютон виявив своє незвичайне захоплення мистецьким розмалюванням катедри. Англомовний щоденник „Да Едмонтон Джорнал” подав інтерв'ю з мистцем, його сином і дружиною та помістив їхні світлини разом з образом Вифлєсму у храмі. Вкінці велике захоплення поліхромією катедри виявила кореспондентка канадських ілюстрованих журналів і помістила похвальну рецензію з репродукцією образів.

Мистець Ю. Буцманюк виконав теж ряд ікон-образів до інших церков в Едмонтоні й Альберті, а саме: „Саваот”, „Христос Учитель”, „Хрещення в Йордані”, „Покрова”, „Розп'яття”, „Воскресення”, „Св.

Володимир Великий і св. Ольга”, „Св. Василій Великий” та плащениці, зокрема до катедрального храму св. Йосафата.

Ю. Буцманюк намалював теж в Едмонтоні понад дві сотки портретів, бо портрети були його другою спеціальністю. Крім того виконав цікаві композиції олійною й темперовою технікою, а саме „Мара”, „Серенада Шуберта”, „Дорога життя”, „Весна”, „Осінь”, „Війна”; квіти — головню хризантеми; пейзажі з підкреслюванням найважливіших нюансів природи: „Парлямент”, „Бенф”, „Над рікою”, „Город”. Також радо оформлював сцену і малював декорації для різних вистав і концертів, головню в Українському Народному Домі. Виконав теж проекти різних відзнак тощо. Приймав теж активну участь у численних мистецьких виставках: у Львові, Кракові, Мюнхені, Торонті, Нью-Йорку, Дітройті.

* ** *

Бувши ще малим, чотиролітнім хлопцем, Ю. Буцманюк побачив раз на небі довгу, велику процесію і схвильований прибіг до мами та розповів їй усе з подробицями. Саме тоді були гості і вони завважили незвичайне захоплення хлопчини. Почувши його розповідь, хтось з гостей прорік, що з хлопця буде артист, бо в нього дійсно багата уява.

Ю. Буцманюк дуже любив тварини, птахи і квіти — захоплювався незвичайно красою квітів. Любив понад усе свою Батьківщину і не жалувал для неї ні труду, ні сил. Був веселої й погідної вдачі. Любив розваги, жартував і сміявся розкотистим сміхом та багато говорив. Кожному хотів допомогти, а бодай порадити. Під час праці все підспівував собі. Не малював портрету людини, якої не любив. Одного разу, у Львові, почав портрет старшої, літньої жінки, яка під час сеансу просила його малювати її портрет на основі світлини з-перед двадцяти років. Хоч був тоді без сотика — не докінчив її портрету. Свою мистецьку працю оцінював високо і волів картину подарувати, ніж її дешево продати.

Мав багато щирих приятелів і дуже любив товариство; був гостинним, батьком молоді і дітям. Вдачі був вибухової; охолонувши, почувался дуже прикро, якщо комусь допік. Любив забавитись, але дуже не любив п'янства і п'яниць. Під час праці був витривалим і завзятим, чого найкращим доказом успішне завершення студій, що їх закінчив без ніякої допомоги. Волю мав сильну — мусів досягнути те, що постановив. Невдачами не журивсь і швидко вертався до рівноваги духа. Інтуїтивно відчував і передбачував хід подій. Добре оцінював людей, але в старшому віці був обережним, розчарувавшись не раз і не два в людях. Був підприємливою людиною, вмів допомогти самому собі, тверде життя навчило його давати собі раду навіть у надзвичайно скрутних обставинах.

Цих декілька рис вдачі мистця пишу для майбутнього історика українського мистецтва, який досліджуватиме бурхливу добу культурного життя української нації, яка ще й у ХХ-му сторіччі переживає добу народобивства.

А з народовбивством іде й руйнування культурних надбань нашого народу, отак пропали теж картини Ю. Буцманюка, які зберігалися давніше у Львові в Українському Національному Музею і в Музею Наукового Товариства ім. Шевченка.

Подаю два уривки з листів, які надійшли до мене зі Львова в травні 1971 року:

„Ваше прохання щодо робіт Вашого мужа — ми розвідували в музеї національного мистецтва. Там інформували, що в колекціях музею його робіт нема. Роботи українських художників зібрані в фондах власне того музею. Більше нічого конкретного сказати не можна.

Можливо, що в декого приватно можуть бути його роботи, але про те також трудно що сказати.”

„У справі малюнків Вашого чоловіка був у музею на Мохнацького у Львові. Там тепер є музей українського мистецтва. Та, на жаль, тих картин там нема, бо на кожній картині висить карточка, прізвище, хто виконав цю картину і її значення. Музею Ш[евченка] нема, де їх відтам приділено, то не знати, бо працівників старих нема, а нові не знають. Я ще поінтересуюсь, то Вам напишу.”

Немає хіба сумніву, що твори Ю. Буцманюка пропали з львівських музеїв безповоротно.

Едмонтон, 15 липня 1971 р.

КОЛИСЬ І ТЕПЕР

1893 року, у Львові, перед судом присяглих, станули два українські мистці: Корнило Устиянович і Степан Томасевич. Прокурор притягнув їх до відповідальності за те, що, розмальовуючи церкву в селі Бутинах, Жовківського повіту, в одному образі зобразили небо і пекло; в пеклі опинились: шляхтич, урядовець і жид-лихвар. Крім того прокурор накинувся під час розправи в суді ще й на українців, кажучи, що всі вони, без різниці партійної приналежності, є ворогами поляків. Чому? На початку судової розправи один з присяглих суддів просив іменем своїх товаришів, щоб підсудні мистці зізнавали польською мовою, бо лава присяглих, хоч шанує права української мови, її не розуміє. А тому, що тоді йшла в Галичині завзята боротьба за права української мови в публічному житті, підсудні мистці — не погодились на це і зізнавали далі рідною мовою. Підсудних боронив тоді адвокат д-р Кость Левицький і виступив з дуже гострою обороною: осудив заяву прокурора і застеріг собі іменем підсудних притягнути його до відповідальності за закид, начебто вони виступали проти поляків, а не в обороні національних прав українського народу. Остаточно політичний процес проти обох мистців закінчився їх звільненням від вини і кари.¹⁾

Братська церква Успення Пресвятої Богородиці у Львові, з XVI в., відома під назвою Волоська, пишається прегарними вітражами мистця Петра Холодного, старшого. На вітражах мистець зобразив постаті святих і найвизначніших державних володарів України, в останньому періоді свого творчого життя (1921 - 1930) у Львові. І що ж? Польській владі це не подобалось і мистець мусів припинити свою працю, хоч, правда, тільки на деякий час. Тодішній парох церкви, о. крилошанин Дамян Лопатинський, зумів вкінці переконати і консерватора-поляка і польську владу, що історичні постаті України на вітражах, поруч святих — це ніякий каригідний вчинок.

1938 року мистець Ю. Буцманюк мусів припинити розпис поліхромії церкви оо. Василіян у Жовкві теж наслідком перешкоди польської влади. Чому? Мабуть, не подобались їй історичні постаті на стінописі тієї церкви, але як одну з причин заборони висунули тоді поляки закид, що ось мистець намалював св. Петра в українській вишивці. "Namalo-

1) Д-р Лев Ганкевич: Десятиліття Союзу Українських Адвокатів. Ювілейний Альманах Союзу Українських Адвокатів, Львів, 1934 р., стор. 42 і 43.

wał św. Piotra w wyszywanej koszuli. Posłaliśmy do Papieża.” — Так запевняв в одній з своїх доповідей польський військовий капелян, полк. Антоні Мйодонський, що її виголосив 23 березня 1939 року в касині польських старшин в Яворові в присутності польських військових і політичних достойників.²⁾ Але все ж таки мистець продовжував у 1939 році поліхромію церкви оо. Василіян. І що ж сталось? Ось що розповідає дружина мистця пані Грина:

Деякі польські часописи, між ними „Ілюстрований Курієр Щоденний” (Ilustrowany Kurier Codzienny) з Кракова накинулись на мистця Ю. Буцманюка, мовляв, він звеличує молодих українських націоналістів, наприклад Юрія Малиновського, в постаті св. Йоана, євангелиста, ще й у вишиваній сорочці; розписує на стінах церкви образи не тільки з релігійною тематикою, але й національно-історичною. Ось в образі „Покрови” (в лівій наві, в каплиці св. Йосафата) зображені майже всі українські постаті і герої сучасної доби. І почались допити мистця, тяганина. На його щастя в Жовкві з’явився варшавський знавець з консерваторського уряду, оглянув стінопис у церкві, яким був захоплений, висловив признання мистцеві, а польській владі вияснив, що повинна бути вдячною мистцеві за високомистецькі твори в жовківському храмі. Тому й допити мистця закінчились.

Але мистець уже не впів докінчити стінопису, бо 1 вересня 1939 року почалася II світова війна; довелося рятувати життя та їхати з родиною за Сян, до Кракова. Коли ж на західно-українських землях з’явився новий окупант, червона Москва, доля поліхромії Юліяна Буцманюка в церкві оо. Василіян була припечатана. Історичні постаті тієї поліхромії зникли, бо Москва наказала її закрити, щоб вимазати історичну свідомість української нації. Тому теж і зникли твори Ю. Буцманюка з обох музеїв у Львові: Українського Національного Музею при вул. Мохнацького і Наукового Товариства ім. Шевченка при вул. Чарнецького.

Едмонтон, грудень 1971 р.

2) Доповідь кс. полк. А. Мйодонського є в автора цієї статтейки.

Іван Кейван

ПАМ'ЯТІ МИСТЦЯ ЮЛІЯНА БУЦМАНЮКА

В Едмонтоні 30 грудня 1967 р. о год. 8.30 вечора відійшов у вічність, на 83-му році життя, бл. п. проф. Юліян Буцманюк, видатний український мистець-маляр, педагог, майор української армії, громадський діяч та зразковий вірний нашої Церкви.*)

Про мистецьку творчість покійного, про численні виставки його творів і виставки праць учнів його мистецької школи автор цих рядків писав уже не раз. Слід тільки відмітити, що проф. Юліян Буцманюк був мистцем непересічної міри, зокрема як оригінальний монументаліст, що має за собою поважні здобутки з тієї ділянки — поліхромію церкви св. Йосафата в Жовкві, поліхромію катедральної церкви св. Йосафата в Едмонтоні, низку церковних ікон, композицій та великий цикл портретів діячів нашої Церкви, історичних постатей, діячів нашої науки й мистецтва та інших поважних громадян. Ці портрети виконані у своєрідному й оригінальному стилі. Крім мистецьких здобутків, що їх покійний залишив на рідних землях і на еміграції в Чехо-Словаччині, а згодом на скитальщині в Німеччині, він 17 років працював в Едмонтоні, залишаючи й тут поважну й вартісну мистецьку спадщину.

Маючи солідну мистецьку освіту, що її здобув перше у славного мистця-монументаліста Модеста Сосенка, потім у Краківській Академії, а вкінці у Вищій (спеціальній) Академії в Празі, Ю. Буцманюк зумів створити свою оригінальну й суто українську мистецьку мову. Його стиль різко вирізнявся поміж стилями інших українських мистців, і в цьому вартість його творів для скарбниці української образотворчості. Як активний член нашої мистецької спільноти, проф. Юліян Буцманюк був членом АНУМ у Львові, членом управи УСОМ у Німеччині, теж членом УСОМ в Канаді й головою місцевого об'єднання СУОМА в Едмонтоні.

Завжди брав участь у різних виставках, підкреслюючи, що це — святий обов'язок кожного мистця. Будучи вже важко хворим, взяв участь у виставці українського мистецтва в Едмонтоні 13, 14 і 15 жовтня 1967 р., яка відбувалася з нагоди 100-річчя Канади. Не зважаючи на тяжкий стан здоров'я, майже до смерти працював над іконами до

*) Передрук з часопису "Українські Вісті". Едмонтон, 4 січня 1968 р. Ч. 1. Р. XL.

іконостасу катедральної церкви св. Йосафата. На жаль, не довелося їх закінчити.

Десять років вів свою мистецьку школу і з великою посвятою розбуджував у душах своїх учнів любов до мистецтва. Довгими роками був декоратором різних громадських імпрез, що відбувалися в залі УНДому.

Для доповнення образу постаті мистця проф. Юліяна Буцманюка, треба додати, що покійний особливо відзначився як старшина УСС, а згодом УГА і пройшов усю мартирологію Визвольних Змагань. На еміграції, зокрема в Едмонтоні, був засновником і довголітнім головою Братства УСС і для цієї організації вкладав всю свою душу. Був діяльним членом НТШ, членом управи Едмонтонського осередку та виступав з доповідями на мистецькі теми. Писав теж статті, що не раз друкувались в „УВістях”.

Як глибоко релігійна людина і зразковий парафіянин катедральної церкви св. Йосафата, чимало наснаги вкладав для розвитку парафії й Едмонтонської єпархії. Як безкомпромісовий український патріот і стовідсотковий ідеаліст, належав до організацій Визвольного Фронту, уважаючи цей шлях найправильніший, що поведе до визволення України. Вкінці, як людина, покійний був обдарований цінними людськими прикметами, між ними й щирим українським гумором, чим з'єднував собі симпатії людей. Тому був дуже кольоритною постаттю на тлі українського Едмонтону.

Смерть проф. Юліяна Буцманюка — це болюча втрата для українського громадянства, що її тяжко буде вирівняти. Залишив у тяжкому смутку дружину пані Ірину, що була добрим духом і порадником впродовж всього життя покійного і з подиву гідною посвятою опікувалася ним у час довгої і важкої недуги. Залишив теж сина Богдана з родиною в Каліфорнії (Лос Анджелес), що допомагав батькові при розмалюванні церкви св. Йосафата в Едмонтоні. Покійний змагав усе своє життя до визволення Батьківщини, однак довелося скласти свої кості на канадській землі, а ми щиро бажаємо, щоб вона була йому легкою.

Петро Саварин

ПРОЦАЛЬНЕ СЛОВО

на панахиді над домовиною бл. п. Юліяна Буцманюка в вівторок, 2 січня 1968 року.

Жалібна українська громадо!

Людині на роду написано вмерти. Кожний з нас знає про це. А проте, коли приходить ангел смерти і торкнеться своїм крилом когось із наших рідних чи приятелів чи навіть знайомих, ми здригаємось, і з наших грудей виривається віковичне питання — чому саме тепер, чому якраз він? І немає відповіді на це питання, не було і не буде.

Оце кілька днів тому віддав Богові душу відомий і дорогий усім нам мистець Юліян Буцманюк. Ще два роки тому, 6 вересня 1965 року, мав я щастя, як голова Комітету Українців Канади, вітати мистця з його 80-річчям, і хотілося мені тоді, щоб слова мали — кольор. Сьогодні, коли вже приходиться мені прощатися з ним, мені знову хотілось би, щоб слова мали кольор, але на те, щоб виявити нашу розпач і сум, увесь наш жаль за ним, біль наших сердець.

Померла людина, яка — мов той дуб — стояла на шляхах нашого едмонтонського життя: громадянин, мистець, педагог, зокрема лицар. Відійшла у вічність людина чистої води і кристального характеру, з категорії, про яких можна сказати — це квіт і сіль землі української. І тому так похолонули наші груди, і тому так дрижать наші серця.

У боротьбі на життя і смерть — зі смертю — впав Лицар Червоної Калини, сотник Українських Січових Стрільців, отаман армії Української Народньої Республіки, Юліян Буцманюк, на 83 році життя. Впав воїн, який не раз дивився смерті ввічі, зложив руки мистець, який за життя ніколи рук не закладав, і був майстром у розмальовуванні церков. Померла людина, яка в однаковій мірі любила мистецтво і свій народ. Це наче про нього написав Василь Симоненко:

„Коли крізь розпач випнуться надії
І загудуть на вітрі степовім,
Я тоді Твоїм ім'ям радію,
І сумую іменем Твоїм.

Коли мечами злоба небо крає,
І крушить Твою вроду вікову,
Я тоді Твоїм ім'ям вмираю,
І в Твоєму імені — живу”...

А це ім'я — Україна, якої вірним сином був Покійний до кінця свого життя.

Хата Покійного ніколи не була скраю. Коли заграли сурми боїві, а найкращі сини українського народу пішли в бій, підіймати Червону Калину, він теж пішов. Після війни, духом вільний, став служити рідному народові як маляр, чи не тому, що й мистецтво — вільне. А коли після II світової війни ворог знову, мов гайвороння, вкрив нашу землю, Покійний волів піти в світ-за-очі, ніж скоритися ворогові. І ось — сьогодні немає Його вже між нами.

В першу чергу прощаю Вас, Професоре, від Українського Народного Дому, якого Ви були почесним членом. Ледве чи була яка імпреза в УНДомі, щоб Ви не прикрашували сцени. Управа і членство ніколи й не забудуть Вас, завжди чемного і ввічливого, бо на тих, як Ви, держаться організації, з таких, як Ви, молодші покоління беруть приклад, як працювати для спільноти.

Як пластун, я прощаю сьогодні мистця Ю. Буцманюка від Пласту. Жаль нам, що не можемо вашу домовину заквітчати червоною калиною, але прийшли ми поклонитися Вам, бо хоча формально не пластун — Ви завжди гріли руки коло ватри життя. Щобільше, хоча не пластун, Ви ціле життя служили Богові й Батьківщині, а як мистець, Ви були лицарем Добра, Правди і Краси. Прийшли ми віддати Вам останню шану, бо завжди любили нас, а прапор, з яким Ви підіймали Червону Калину, прапор Українських Січових Стрільців, спочиває у наших пластових руках.

Як колишній вояк, я теж прощаю отамана Ю. Буцманюка від товаришів вояків, старшин, підстаршин і рядовиків Українського Січового Стрільцтва, Української Галицької Армії й армії Української Народної Республіки, Української Стрільцької Громади, Братства Українських Дивізійників і Української Повстанської Армії і кажу словами поета:

„Спіть, отамане, спіть
Про долю-волю тихо сніть...
Про долю-волю Вітчини,
Чи можуть бути кращі сні?”

Хоча не судилося Вам побачити Україну вільною, а кості свої зложити на Рідній Землі, хай Бог Отець, якого Ви змалювали в куполі катедри, буде Вам ласкавий, а Христос-Панкратор у святилищі хай присудить Вам життя вічне.

Народ і мистецтво — вічні, а Ви чесно служили і одному і другому і в однаковій мірі любили їх. За те Вам наше щире спасибі, наш доземний поклін. Хоча як жаль нам нині прощати Вас, ми знаємо, що сонце Божого Провидіння, яке зайшло по цей бік, якраз зійшло по той бік життя і Ви саме подивляєте ранок життя вічного. Єднаємося в молитвах з вашою Родиною і востаннє кажемо:

ВІЧНА Я ПАМ'ЯТЬ!

СПИСОК УЧНІВ
МИСТЕЦЬКОЇ СТУДІЇ ЮЛІЯНА БУЦМАНЮКА
в роках 1957 — 1967:

1 Бурак Василь	12 Манастирська Ольга
2 Верхомин Оленка	13 Марич Юлія
3 Вишнівський Богдан	14 Ніньовська Гануся
4 Дитиняк Любомир	15 Ніньовський Олег
5 Жмуркевич Орися	16 Нога Діяна
6 Іванець Парася	17 Олійник Марта
7 Йопик Туся	18 Полуян Деся
8 Качур Варвара	19 Тодорук Ігор
9 Ковалюк Маркіян	20 Федорів Лев
10 Корж Ліда	21 Хом'як Оксана
11 Кухаришин Ірка	22 Шендюк П.
23 Якимечко Христя	

КАТАЛОГ ТВОРІВ ЮЛІЯНА БУЦМАНЮКА

Завданням каталога — зібрати повністю відомості про твори Юліяна Буцманюка і дати уявлення про загальний об'єм його мистецької творчості, про напрям і стиль окремих її періодів. Цей каталог допоможе розшукати бодай ті твори, що зберігаються в приватних збірках у вільному світі, а теж зібрані в музеях і приватних збірках в Україні, до яких, на жаль, покищо нема ніякого доступу. Очевидно, тому й труднощі при складанні цього каталога були справді дуже великі. В основному склала їх дружина мистця, п-і Ірина, на основі поліхромій церкви оо. Василіян у Жовкві і катедрального храму св. Йосафата в Едмонтоні, образів і портретів, виконаних у 1910 - 1967, відомостей, поданих у каталогах виставок 1957 - 1967 і творів, збережених у дружини мистця.

У каталозі твори є подані за роками:

З ранніх літ і з часу студій в Академії в Кракові	до	1914
З часів життя в УСС і Визвольних змагань		1915 — 1919
З часів життя в Чехо-Словаччині		1920 — 1927
З часів життя у Львові і в Жовкві		1927 — 1939
З часів перебування в Кракові під час II світової війни		1939 — 1944
З часів життя в Мюнхені на еміграції		1945 — 1950
З часів життя в Канаді		1950 — 1967

При розмірах творів спочатку означена висота, опісля ширина. Розміри подані в інчлах.

До 1914 року

Портрет матері мистця	олія	картон	1910
Портрет батька мистця	олія	картон	1911
Портрет Сави Буцманюка (братанка)	олія	картон	
Композиція „Мара”	олія	картон	
Пейзаж — жовті квіти	олія	картон (Янів б. Львова)	
Шкіци до малювання церков у Конюхах, Славську, Рикові, Конюшках і каплиці св. Покрови в Жовкві.			
Декорації міського театру у Львові			
Декорації римо-католицької катедрі у Львові			
Декорації університетської бібліотеки у Львові			
Вітражі в фабриці Зєліньського у Кракові			

1915 — 1918 роки

Портрет ген. Дрди	олія	картон	1915
Портрет ген. Дрди	олія	картон	1915
Портрет ген. Фляйшмана в Славську	олія	картон	1915
Портрет полк. Альбрехта Шавмбург Ліпше в Мармароському Сиготі	олія	картон	1916
Відзнака „За волю України” — УСС			1914 — 1916
Композиція „За волю України” — УСС			1914 — 1916
Світлина кубанських козаків (полонених)	Альманах УСС		
Світлина чет. Андрія Труха — на стежі	Альманах УСС		
Світлина сотн. Дмитра Вітовського — промовляє на похороні стрільця	Альманах УСС		
Світлина чоти під Болеховом — травень 1915	Альманах УСС		
Композиція „За волю України” і світлини були видані на картках.			

1920 — 1927 роки

а) в таборі в Ліберці 1920 — 1921

Портрет отамана Маційовича,	олія,	картон
Портрет його дружини,	олія,	картон
Портрет отамана Лянга,	олія,	картон
Портрет отамана Лесняка,	олія,	картон
Портрет Олексія,	олія,	картон
Портрет Чумака,	олія,	картон
Композиція „За дротами” (мистець І. Іванець лежить за дротами в військовому плащі*)		
Композиція „Помста”**)		

б) в таборі в Лігомерицях 1921 — 1922

Портрет отамана Мареша,	олія,	картон
Портрет п-і Мареш,	олія,	картон
Портрет отамана Вовка,	олія,	картон
Портрет отамана Вотруби,	олія,	картон
Портрет п-і Генельт,	олія,	картон
Портрет пор. Хоміцького,	олія,	картон
Проект українських грошей на замовлення диктатора Є. Петрушевича.		

в) в Празі 1923 — 1927

Акт „Дівчина” (стоїть з помаранчею в руці),	олія,	картон (у Ділку)
Акт „Дівчина” (сидить, підтягнувши коліна під бороду),	олія,	картон, (у Жовкві)

*) “Український скиталець”, Відень, ч. 4, Р. IV.

**) “Український скиталець”, Відень, ч. 5, Р. IV.

Портрет Висушіля, олія, картон
Портрет п-і Висушіль, олія, картон
Портрет дев'ятирічної дівчинки Висушіля, олія, картон
Портрет п-і Кметь, олія, картон
Портрет п-і Л. Байлової, олія, картон
Портрет чоловічки в силі віку в галерії багатого батька, олія, картон
Портрет погруддя моряка (сидить), нагорода в Академії, олія, картон
(Український Національний Музей у Львові)
Крім того велика кількість скечів, рисунків і акварель.

1927 — 1939 роки

а) Львів 1927 — 1931

Портрет Остапа Макарушки, філолога й педагога, олія, картон
Портрет п-и Ірини Макарушки, олія, картон
Портрет п-і С. Бабій-Данилюк (сестрінниці дружини мистця),
олія, картон
Портрет п-и Ганусі Кливаківної, олія, картон
Портрет митрополита Андрея Шептицького, олія, картон
Портрет св. Йосифа, олія, картон (для оо. Василіян у Львові)
Портрет св. Тереси, олія, картон (для оо. Василіян у Львові)
Портрет ченця, олія, картон
Портретова студія, олія, картон
Краєвид — Верещиця, олія, картон
Краєвид — Косів, олія, картон
Композиція „Помста”, олія, картон

б) Жовква 1931 — 1939

Портрет Івана Романкова, олія, картон
Портрет Андруховича, олія, картон
Портрет п-і Андрухович, олія, картон
Портрет п-і Сінгалевич, олія, картон
Портрет Янзи, олія, картон
Портрет п-і Янзи, олія, картон
Портрет доні Христі Янзи, олія, картон
Портрет дружини Ірини Буцманюк (голова), олія, картон (Ділок)
Портрет Курася, олія, картон
Портрет Гавзера, олія, картон
Портрет п-і Гавзер, дружини, олія, картон
Портрет Моцовського, олія, картон
Портрет Бавмгартена, олія, картон
Портрет Івана Хмелика, олія, картон
Портрет п-и Хмелик, олія, картон
Портрет п-и Д. Теліховської, олія, картон
Портрет Константина Сапруки, олія, картон

Портрет п-ї Ірини Сапруки, олія, картон
Портрет п-ва Рижевських, олія, картон (Львів)
Портрет Сокола, олія, картон
Портрет о. ігумена Віталія Градюка, василіянина, олія, картон
Портрет о. Степана Решетила, василіянина, олія, картон
Портрет о. Готри, василіянина, олія, картон
Портрет о. Йосифа Скрутня, василіянина, олія, картон
Портрет о. Марисюка, василіянина, олія, картон
Портрет о. ігумена Луцика, василіянина (Крехів), олія, картон
Портрет владики Григорія Лакоти, олія, картон
Портрет „Гуцулки” (дружини Ірини), олія, картон, 18x30
Портрет дев'ятирічного сина Богдана, олія, картон, 9x14
Портрет п-ї Уляни Гладишовської, олія, картон (Ділок)
Портрет Михайла Островерхи, олія, картон (Дубрівка Руська)
Стінопис церкви оо. Василіян у Жовкві і багато студій до образів цієї церкви в роках 1931 - 1937 і 1939 та церкви в Раві Руській в 1938 р.
При малюванні церкви оо. Василіян у Жовкві мистцеві допомагало декілька осіб — брат Наркис, який здебільша був моделем і допомагав як столяр при будівлянні і пересуванні ризтовання, брат Курман золотив великі площі. Хлопці Буц, Михась та інші розробляли фарби, закладали фарбою великі площі, словом — підчувались малювати.
Краєвид — „Вид Жовкви”, олія, картон
Краєвид — „Захід сонця”, олія, картон
Краєвид — „Зимовий краєвид”, олія, картон
Краєвид — „Дерев'яна церква”, олія, картон
Краєвид — „Помста”, олія, картон

Краків 1939 — 1944

Портрет Влоха, олія, картон
Портрет Войнаровського Романа, олія, картон
Портрет сінка Войнаровського, олія, картон
Портрет полк. Романа Сушка, олія, картон, 1940
Портрет Кравчука, олія, картон
Портрет п-ї Кравчук, олія, картон
Портрет дівчинки Кравчуківної, олія, картон
Портрет Теофіля Кулика, олія, картон
Портрет різних осіб, олія, картон

Мюнхен 1945 — 1950

Портрет Лесі Українки, олія, картон
Портрет п-ї Леоніди Вертипорох, олія, картон
Портрет „Німця” з Вольфрацгавзену, біля Мюнхену, олія, картон
Портрет Любомира Макарушки, олія, картон
Портрет п-ї Надії Макарушки, олія, картон

Портрет дівчинки Христі Макарушківної, олія, картон
Портрет Романа Купчинського, олія, картон, 20x14
Портрет Михайла Островерхи, олія, картон, 1948 р.
Композиція — образ св. Покрови, опікунки скитальців, олія, картон
Композиція — „Смерть”, олія, картон
Композиція — „Пімста”, олія, картон
Композиція — „Великодня писанка”, чотири владики — мученики
в тернових вінках, олія, картон
Композиція — образ св. Йосифа з Ісусом Христом, олія, картон
Квіти — „Хризантеми”, олія, картон

Едмонтон 1950 — 1967

Почав від студій до катедрального храму св. Йосафата в Едмонтоні, що його малював від 1951 до 1954 зі сином Богданом і дружиною, яка допомагала; а в роках 1955 і 1956 докінчував уже самий. Мистець підготував такі студії:

Господь Саваот, темпера, картон, 13x18
Покрова, темпера, картон, 12x16
Серце Христове, темпера, картон, 15x20
Хрещення в Йордані, темпера, картон, 16x20
Св. Володимир і св. Ольга, темпера, картон, 10x14
Престіл, темпера, картон, 11x12
Ісус Христос (між баранцями), темпера, картон, 10x13½
Вознесення Господнє, темпера, картон, 10x20
Ісус Христос, темпера, картон, 9x10½
Воскресення Христове, темпера, картон, 9x13
Баранчик (виноград і пшеничка), темпера, картон, 8x11½
Диякон, темпера, картон, 6x12
Чернець, темпера, картон, 11½x14
Благовіщення Пречистої Діви Марії, темпера, картон, 8x9
Розп'яття, темпера, картон, 10x12
Хрест (стилізований), темпера, картон, 10½x12½
Св. Юрій, темпера, картон, 12x15½
Янголи (стилізовані), темпера, картон, 14x15
Христос виноградар, темпера, картон, 10x14
Студії рук і ніг, рисунки вуглем
Студії чотирьох євангелистів, темпера, картон

Ікони святих до церков в Едмонтоні й околиці

Матір Божа з Ісусом, темпера, картон
Ісус Христос, темпера, картон
Покрова, темпера, картон
Вознесення Господнє, темпера, картон
Св. Василій Великий, темпера, картон

Св. Миколай, темпера, картон
 Св. Михаїл, темпера, картон
 Св. Володимир і св. Ольга, темпера, картон
 Матір Божа з Ісусом, темпера, картон
 Розп'яття, темпера, картон
 та ще декілька інших ікон до церков в околиці Едмонтону.
 Портрет владика Василя (Ладики), олія, картон
 Портрет владика Ніла (Саварина), олія, картон, 23x27
 Портрет о. синкела Василя Лаби, олія, картон, 20x22
 Портрет о. синкела Василя Лаби, олія, картон, 16x21½
 Портрет о. митрата Юрія Ковальського, олія, картон,
 Портрет о. крилош. Василя Чопея, олія, картон, 14x18
 Портрет о. Йосафата Жана, василіянина, олія, картон, 16x20
 Портрет о. ігумена Боніфатія Слободи, василіянина, олія, картон
 Портрет кардинала Сильвестра Сембратовича, олія, картон, 25x30
 Портрет о. Ієроніма Химія, василіянина, темпера, картон, 16x20
 Портрет о. Володимира Стефанева, темпера, картон, 16x22
 Портрет о. О. Купранця, василіянина, темпера, картон, 16x20
 Портрет о. ігумена Веніямина Бараника, василіянина, темпера, картон
 Портрет о. Севастіяна Шевчука, василіянина, рисунок, 10x14
 Портрет о. ігумена Теодосія Добка, василіянина, рисунок
 Портрет о. М. Білика, василіянина, олія, картон
 Портрет митрополита Андрея Шептицького, рисунок, 10x14
 Портрет Сестри Служебниці Сусанни, темпера, картон, 12x14
 Портрет митрополита Максима (Германюка), темпера, картон
 Портрет о. Н. Свірського, василіянина, рисунок, гр. папір, 17x19
 Портрет ченця у клобуці, рисунок, папір, 17x23
 Портрет ченця у клобуці, рисунок, папір, 20x23
 Портрет полк. Дмитра Вітовського, темпера, картон, УНДім*)
 Портрет полк. Дмитра Вітовського, темпера, картон, Музей УСС
 в Нью-Йорку
 Портрет ген. Романа Шухевича-Чупринки, темпера, картон, УНДім*)
 Портрет полк. Євгена Коновальця, темпера, картон, УНДім*)
 Портрет Головного Отамана Симона Петлюри, темп., картон, УНДім*)
 Портрет Степана Бандери, темпера, картон, УНДім*)
 Портрет Головного Отамана Симона Петлюри, рисунок
 Портрет Романа Смаль-Стоцького, олія, картон, в НТШ в Нью-Йорку
 Портрет Тараса Шевченка, темпера, картон
 Портрет Тараса Шевченка, олія, картон, 18½x23
 Портрет Тараса Шевченка (маляра), темпера, картон, 24x30
 Портрет Івана Франка, олія, картон, 17½x23
 Портрет п-ї Ольги Манастирської, олія, картон, 16x20
 Портрет Степана Манастирського, олія, картон, 13½x17½

*) Портрети: полк. Д. Вітовського, полк. Є. Коновальця, ген. Тараса Чупринки, Головного Отамана С. Петлюри і С. Бандери згоріли 9 березня 1969 р. під час пожежі в Українському Народному Домі. Див. "Українські вісті", 13 березня 1969 р., ч. 11.

Портрет п-і Зиновії Чернодолі-Грабар, олія, картон, 23x24
 Портрет п-і Степанії Жмуркевич, олія, картон, 18x22
 Портрет Степана Жмуркевича, олія, картон
 Портрет Юрка Жмуркевича, сина, олія, картон, 12x16
 Портрет Віктора Байрака, олія, картон, 18x22
 Портрет піонера Борщика, темпера, картон, 18½x22
 Портрет піонера Василя Ілиняка, олія, картон, 16x20
 Портрет п-і Олени Грабар, олія, картон, 20x26
 Портрет п-и Данусі Романків, олія, картон, 26x30
 Портрет п-и Данусі Романків, олія, картон, 18x22
 Портрет п-и Роксоляни Росляк, олія, картон, 24x36
 Портрет п-и Роксоляни Росляк, олія, картон, 14x16
 Портрет п-и Роксоляни Росляк, темпера, папір, 12x14
 Портрет Михайла Росляка, олія, картон, 14x18
 Портрет п-и Христі Якимечко, олія, картон, 16x20
 Портрет п-и Ірки Кухаришин, олія, картон
 Портрет п-и Ліди Кухаришин, олія, картон
 Портрет Тараса Слабого, олія, картон, 12x16
 Портрет п-і Онищук, темпера, картон, 18x24
 Портрет п-і Марусі Мартинишин-Пастушенко, олія, картон, 14x18
 Портрет Олександра Масляника, олія, картон, 14x18
 Портрет „Хлопець” (Юрко Кіт), олія, картон
 Портрет Маркіяна Ковалюка, олія, картон, 12x16
 Портрет Маркіяна Ковалюка, олія, картон, 12x16
 Портрет Маркіяна Ковалюка, олія, картон, 11x14
 Портрет Маркіяна Ковалюка, олія, картон, 18x23
 Портрет п-і Святослави Ковалюк, олія, картон, 18x24
 Портрет п-і Варвари Качур, олія, картон, 18x22
 Портрет п-і Лесі Прийми, олія, картон, 16x20
 Портрет п-і Марти Батицької-Лишак, олія, картон, 18x22
 Портрет п-і Соні Батицької-Прокопчук, олія, картон, 14x18
 Портрет п-і Олени Чопей, олія, картон, 14x18
 Портрет Ілярія Боцюркова, олія, картон, 18x20
 Портрет п-і Боцюрків, олія, картон, 18x20
 Портрет М. Середи, олія, картон, 18x22
 Портрет п-і Ірини Середи, олія, картон, 18x22
 Портрет п-і Ірини Середи (профіль), олія, картон
 Портрет Богдана Казимири, олія, картон, 21x22½
 Портрет Богдана Казимири, темпера, папір
 Портрет п-і Є. Казимири, олія, картон
 Портрет „Дівчинки” (Казимири), олія, картон
 Портрет „Дві головки” (Казимири), шкіц
 Портрет Мелетія Снігуровича, темпера, картон, 16x22
 Портрет Мелетія Снігуровича, шкіц, 10x14
 Портрет п-і Л. Снігурович, олія, картон, 16x22
 Портрет Олега Ніньовського, олія, картон, 18x22
 Портрет Івана Кейвана, олія, картон, 22x24

Портрет Богдана Стебельського, олія, картон
Портрет Миколи Суса, темпера, картон, 16½x21½
Портрет Габорака, олія, картон, 14x20
Портрет „Хлопець” (Габорак), картон, 14x20
Портрет майора Михайла Ковальського (Калгари), картон, 14x18
Портрет п-і Оксани Ковальської, темпера, картон, 20x24
Портрет Мирослава Гладішевського, олія, картон, 14x18
Портрет „Хлопчик” (Марко Варениця), олія, картон, 12x16
Портрет Семена, темпера, картон, 18x22
Портрет Євгена Вертипороха, олія, картон
Портрет п-і Божени Вертипорох-Іванусів, олія, картон
Портрет „Гуцулка” (Ліди Корж), олія, картон, 18x24
Портрет „Головка” (Ліди Корж), олія, картон, 12x16
Портрет „Дівчинка” (Ліди Корж), олія, картон, 12x16
Портрет Ліди Корж, шкiц, 22x28
Портрет п-ва Василя і Парасі Іванець, олія, картон, 16½x20½
Портрет Парасі Іванець, олія, картон, 15x20
Портрет Парасі Іванець, олія, картон, 12x16
Портрет Василя Іванця, олія, картон, 22x26
Портрет п-і Степанії Ледерер і Віри Дусс, олія, картон, 16x22
Портрет Василя Бурака, олія, картон
Портрет „Дівчинка”, темпера, папір, 17x21½
Портрет „Дівчинка”, олія, картон, 12x16
Портрет Павла Градюка, темпера, картон
Портрет „Дві школярки”, олія, картон, 24x30
Портрет Орісі Жмуркевич, олія, картон, 24x48
Портрет Орісі Жмуркевич, з лялькою, олія, картон, 16x18
Портрет Орісі Жмуркевич, з косою, олія, картон, 17x22
Портрет Орісі Жмуркевич, з двома косами, олія, картон, 16x20
Портрет Орісі Жмуркевич, з Сфінксом, олія, картон, 18x20
Портрет Орісі Жмуркевич, малярки, олія, картон, 16x20
Портрет Орісі Жмуркевич, з однією косою, темпера, картон, 17x21
Портрет Орісі Жмуркевич, хворої, темпера, картон, 12x16
Портрет Орісі Жмуркевич, з Венерою, олія, картон, 16x19
Портрет Марти Трач-Кудрик, олія, картон, 14x18
Портрет Ані Ніньовської-Цимбалістої, олія, картон, 20x26
Портрет Ані Ніньовської-Цимбалістої, шкiц, 13x17
Портрет Е. Том'як, темпера, папір, 16x20
Портрет Е. Том'як, рисунок, 10x13
Портрет „Францужанка”, олія, картон, 16x20
Портрет „Три головки” (Ніньовської, Полуян, Якимечко), шкiц, 10x14
Портрет Богдана Буцманюка (сина), темпера, картон, 14x20
Портрет Богдана Буцманюка (сина), рисунок, 14x22
Портрет проф. Генсона, директора музею в Едмонтоні,
олія, картон, 24x30
Портрет Івана Романкова, олія, картон, 16x20
Портрет Любомира Романкова, олія, картон

Портрет Любомира Романкова, олія, картон
 Портрет Антона Мельника, олія, картон, 18x22
 Портрет п-і Олени Верхомин, олія, картон
 Портрет Любомира Дитиняка, скеч
 Портрет п-и Юлії Марич, олія, картон
 Портрет Романа Буцманюка (внука), спить, олія, картон, 12x16
 Портрет Романа Буцманюка (внука), сидить, олія, картон,
 Лос Енджелос
 Портрет Романа Буцманюка (внука), з котиком, олія, картон,
 Лос Енджелос
 Портрет Юліяна Буцманюка (автопортрет), олія, картон, 16x18
 Портрет Юліяна Буцманюка (автопортрет), олія, картон, 15x21
 Портрет п-і Тусі Йопик-Когут, олія, картон, 15x18½
 Портрет п-і Тусі Йопик-Когут, шкіц
 Портрет п-и Оксани Єндик, шкіц
 Портрет п-и Лесі Полуян, шкіц
 Портрет п-і Люби Муринки-Татух, шкіц
 Портрет „Маруся”, шкіц
 Портрет п-и Оксани Хом’як, шкіц
 Портрет п-и Святослави Ізьо, рисунок, темпера, папір
 Портрет С. Пукиша (Ванкувер), олія, картон
 Портрет п-і Пукиш (Ванкувер), олія, картон
 Портрет п-і Марії Гуцуляк, олія, картон
 Портрет-студія (невикінчений) „Гануся”
 Портрет-студія (невикінчений) Томина, рисунок
 Портрет-студія (невикінчений) п-и Дзвінки Янди, рисунок, картон
 Портрет-студія (невикінчений) п-і Ірини Буцманюк, рис., карт., 18x23
 Портрет-студія (невикінчений) п-и Віри Буцманюк-Дусс,
 рисунок, папір
 Портрет-студія (невикінчений) „Дівчинка”, рисунок, картон, 12x16
 Портрет-студія (невикінчений) „Голова”, рисунок, картон, 14x14
 Портрет-студія (невикінчений) „Голова”, рисунок, картон, 11½x16
 Портрет-студія (невикінчений) „Голова” олія, картон, 10x12
 Портрет-студія (невикінчений) „Голова”, рисунок, 18x20
 Портрет-студія (невикінчений) „Голова”, рисунок
 Портрет-студія (невикінчений) „Синьоока”, темпера, картон, 12½x18
 Портрет-студія (невикінчений) Богдана Буцманюка (сина),
 рисунок, папір, 20x24
 Портрет-студія (невикінчений) Богдана Буцманюка (сина),
 рисунок, папір, 21x25
 Портрет-студія (невикінчений) Богдана Буцманюка (сина),
 рисунок, папір, 18x23
 Портрет-студія (невикінчений) Богдана Буцманюка (сина),
 рисунок, папір, 18x23
 Краєвид — „Гай”, олія, картон
 Композиція — „В задумі” (Рома Стефанів), олія, картон, 20x26
 Краєвид — „Парлямент”, олія, картон, 12x16

Краєвид — „Парлямент”, олія, картон, 8x12
 Краєвид — „Бенф” (у хмарах), олія, картон, 11x14
 Краєвид — „Бенф” (гори), олія, картон, 11½x14½
 Краєвид — „В парку” (палата єпископа Ніла), олія, картон, 12x16
 Краєвид — „В парку” (палата єпископа Ніла), олія, картон, 10x14
 Краєвид — „Човен поміж зеленню”, олія, картон, 11x13
 Краєвид — „Човен над рікою”, олія, картон, 12x16
 Краєвид — „Гараж-город”, олія, картон, 12x16
 Композиція — „На лавці” (п-во Іванці та Ірина Буцманюк),
 олія, картон, 12x16
 Композиція — „Дві шталюги”, олія, картон, 12x24
 Композиція — „Скрипка”, темпера, картон, 16x24
 Краєвид — „Гуцульська церква”, олія, картон
 Краєвид — „Цибулі”, олія, картон, 10x15
 Краєвид — „Цибулі”, темпера, картон, 14x18
 Композиція — „Серенада Шуберта”, темпера, картон, 14x18
 Композиція — „Дорога життя” (дві черниці), темпера, картон
 Композиція — „Дорога життя” (дві черниці), олія, картон
 Краєвид — „Весна”, олія, картон, 9½x13
 Краєвид — „Осінь”, олія, картон, 10x16
 Краєвид — „Таборовий майдан”, олія, картон, 10x14
 Краєвид — „Лос Енджелос”, олія, картон, 10x14
 Композиція — „Новорічний спомин”, темпера, картон
 Квіти — „Бузок”, олія, картон
 Квіти — „Бузок”, олія, картон
 Квіти — „Білі хризантеми”, олія, картон, 10x13
 Квіти — „Білі хризантеми”, олія, картон, 14x18
 Квіти — „Білі хризантеми”, олія, картон
 Квіти — „Жовті хризантеми”, олія, картон
 Квіти — „Жовті хризантеми”, олія, картон
 Квіти — „Білі лілеї”, темпера, рисунок, папір, 15x15
 Квіти — „Помаранчеві лілеї”, олія, картон, 12x16
 Квіти — „Корчик цвітів”, олія, картон, 12x15
 Квіти — „Соняшники”, олія, картон, 12x16
 Проект пам'ятника „За волю України”
 Рисунок пам'ятника на пошану українських піонерів
 в парку Елк Айленд в Альберті
 Декорації до вистав в Українському Народному Домі.

Едмонтон, вересень 1971

**Катедральний собор св. свцм. Йосафата в Едмонтоні
з поліхромією мистця Ю. Буцманюка**

St. Josaphat's Ukrainian Catholic Cathedral in Edmonton

La cathédrale ukrainienne catholique de Saint Josaphat de Edmonton

**Митроф. прот. о. Юрій Ковальський,
парох Катедр. храму св. свцм. Йосафата,
кол. в'язень нім. конц. таборів**

**Very Reverend G. Kowalsky, Mitrated
His portrait on background of a Nazi concentration camp**

**Très révérend père mitré G. Kowalsky
Portrait du père G. Kowalsky, l'arrière-plan représente 'le camp
de concentration nazi, dont il a été prisonnier**

Бог Отец-Сотворитель
Almighty God-Creator
Dieu, le Père Créateur

Різдво Г. Н. Ісуса Христа

Nativity

Nativité

Богоявления — Хрещення в Йордані

Theophany — Baptism of Jesus in Jordan

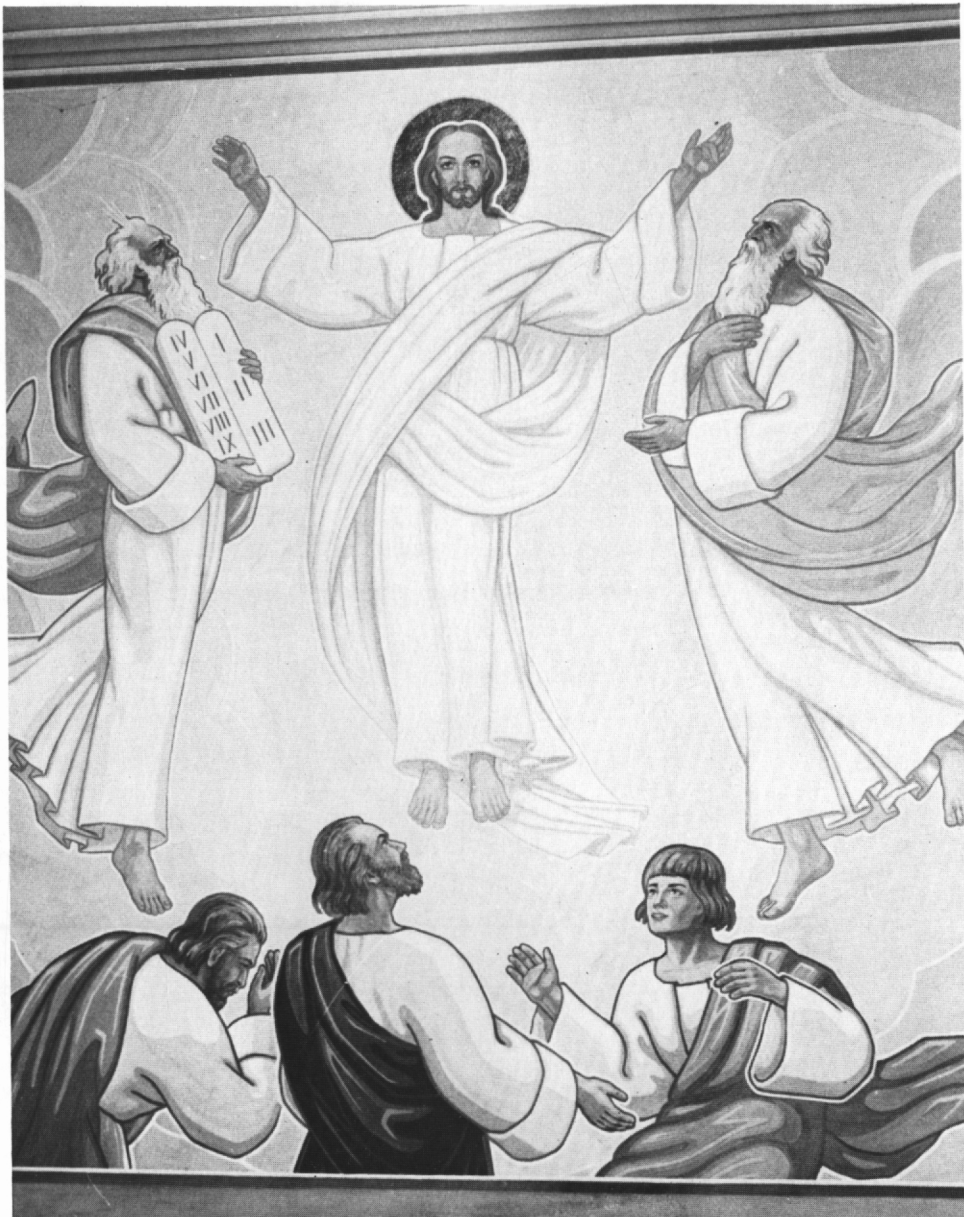
Théophanie — Baptême de Jésus-Christ dans le Jourdain

Стрієння

Presentation

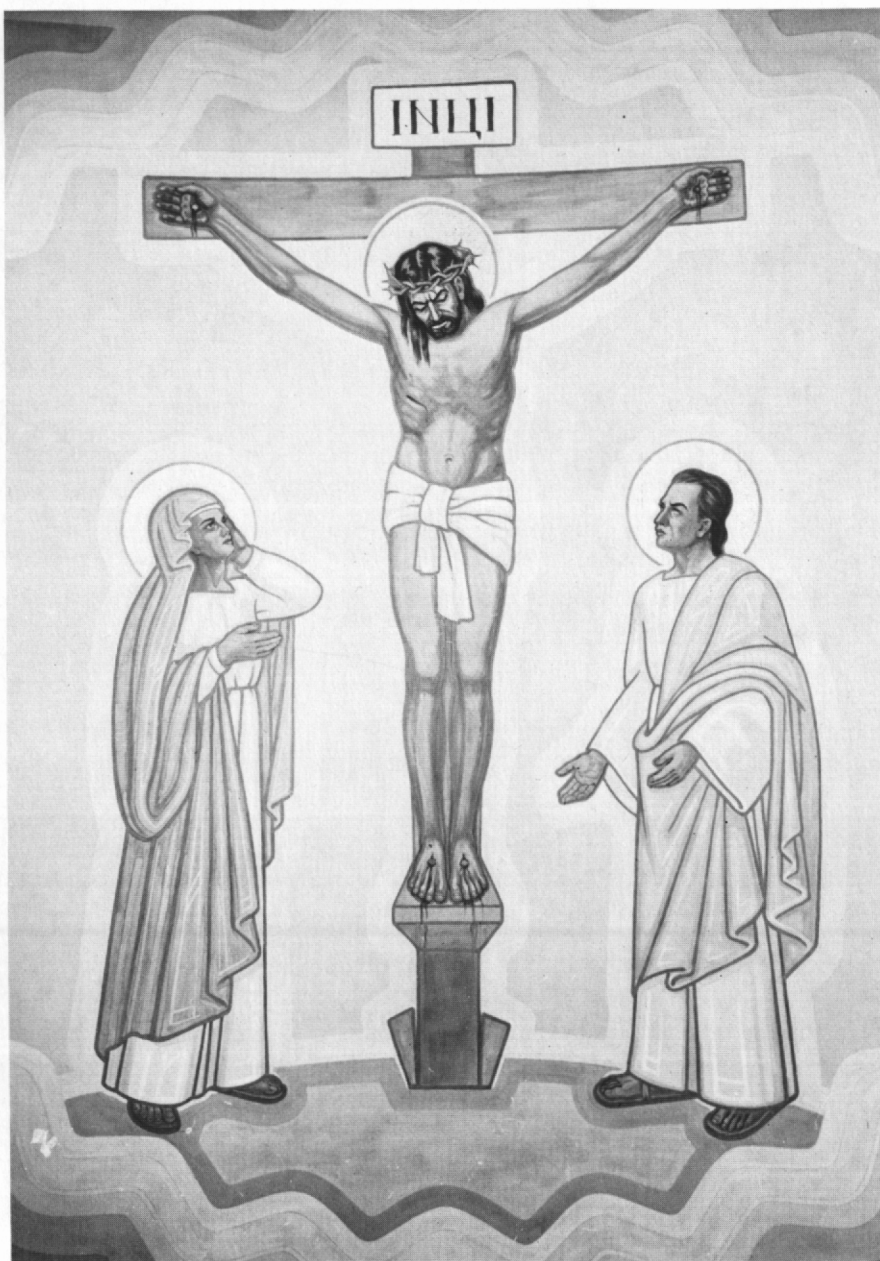
Présentation de Jésus au Temple

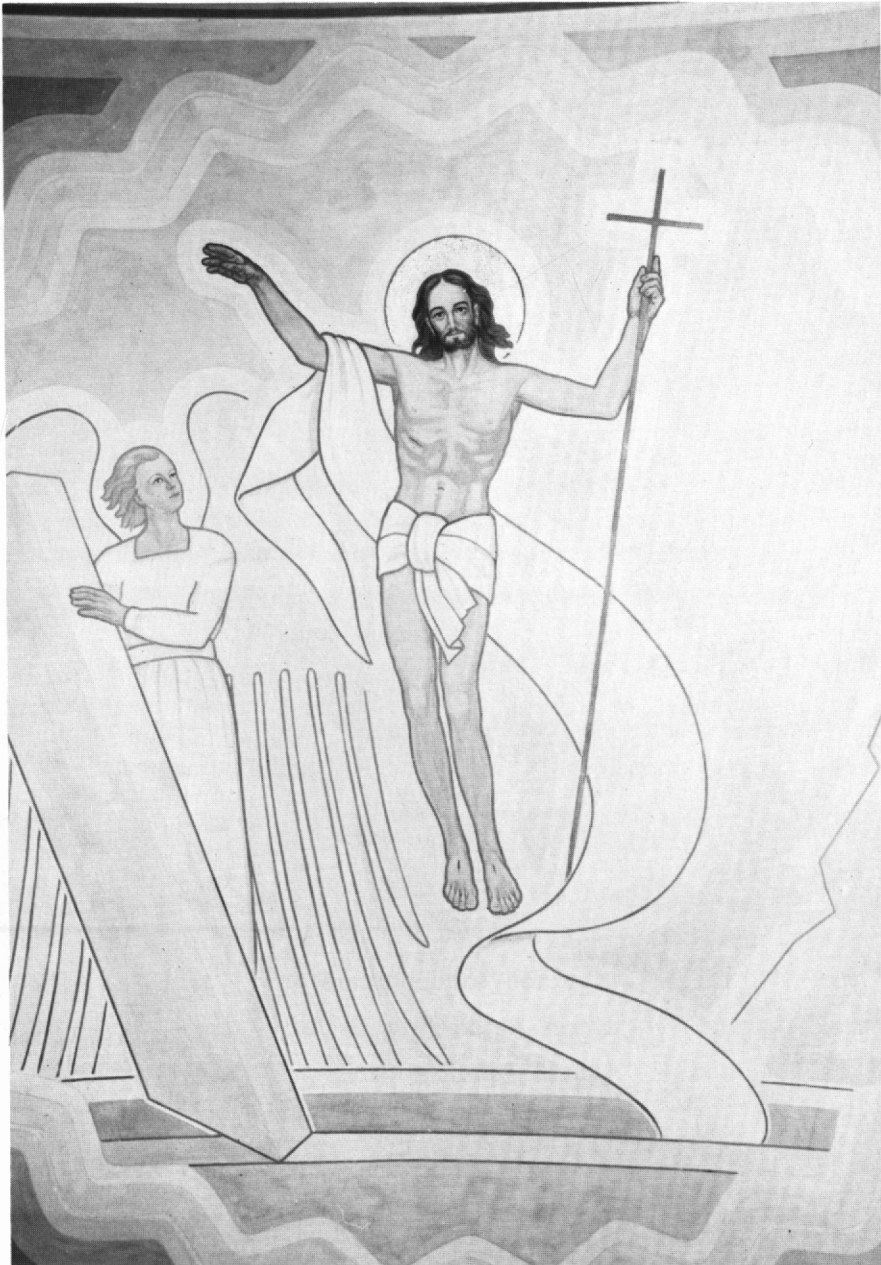
Преображення (Г. Н. Ісуса Христа)

Transfiguration

Transfiguration

Розп'яття
Crucifixion
Crucifixion
70

Воскресения

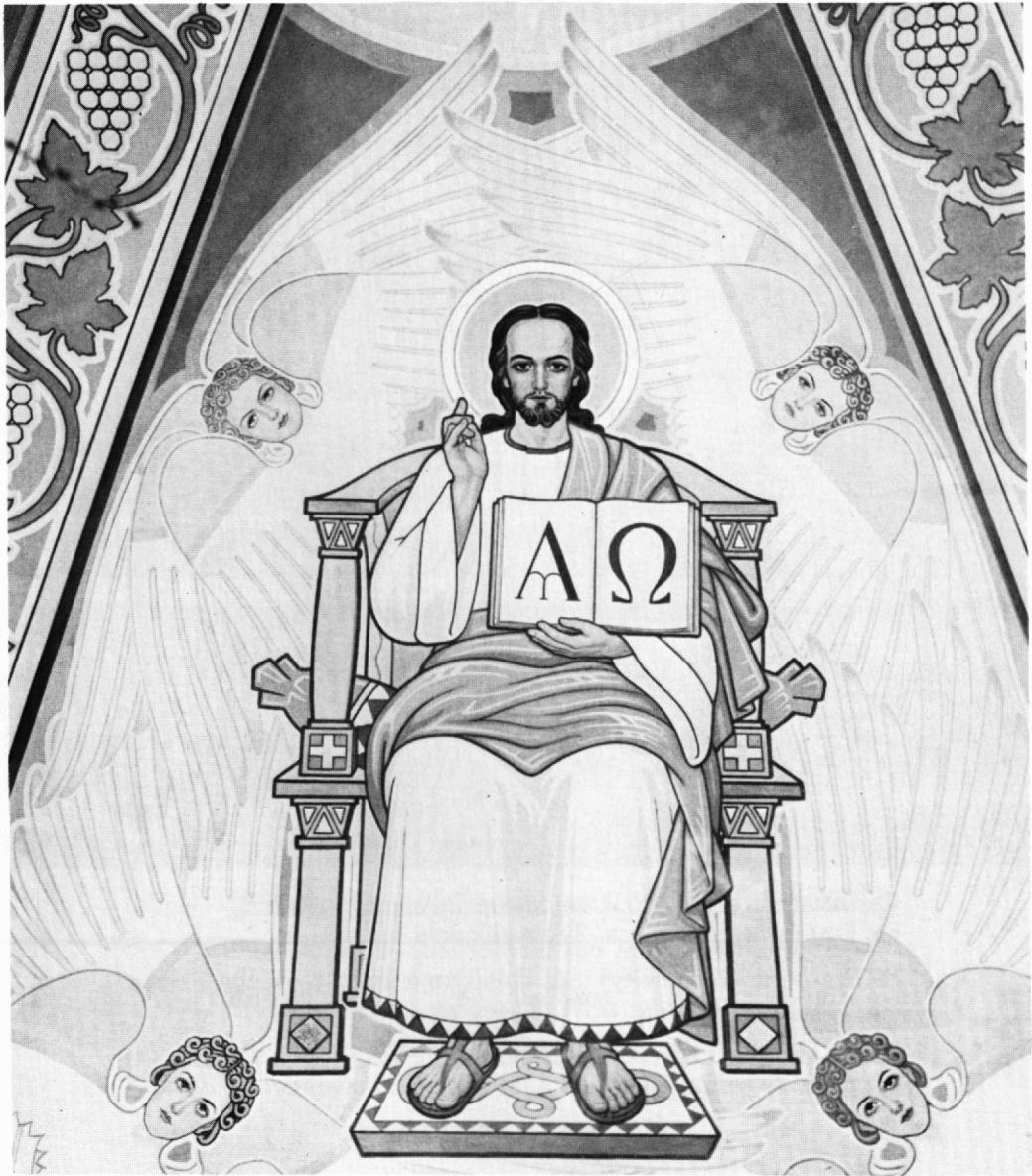
Resurrection

Ressurrection

71

Христос-Чоловіколюбець
Christ-Philanthropist
Christ philanthrope

Исус Христос — Цар Слави

Jesus Christ — Pantocrator

Jésus—Christ Pantocrator

Св. Антоній печ., св. Володимир Великий, князь,
 св. Ольга, княгиня, св. Теодозій печ.

St. Antonius Pecherskyj, St. Volodymyr the Great, the Prince,
 St. Olha, the Princess & St. Theodosius Pecherskyj

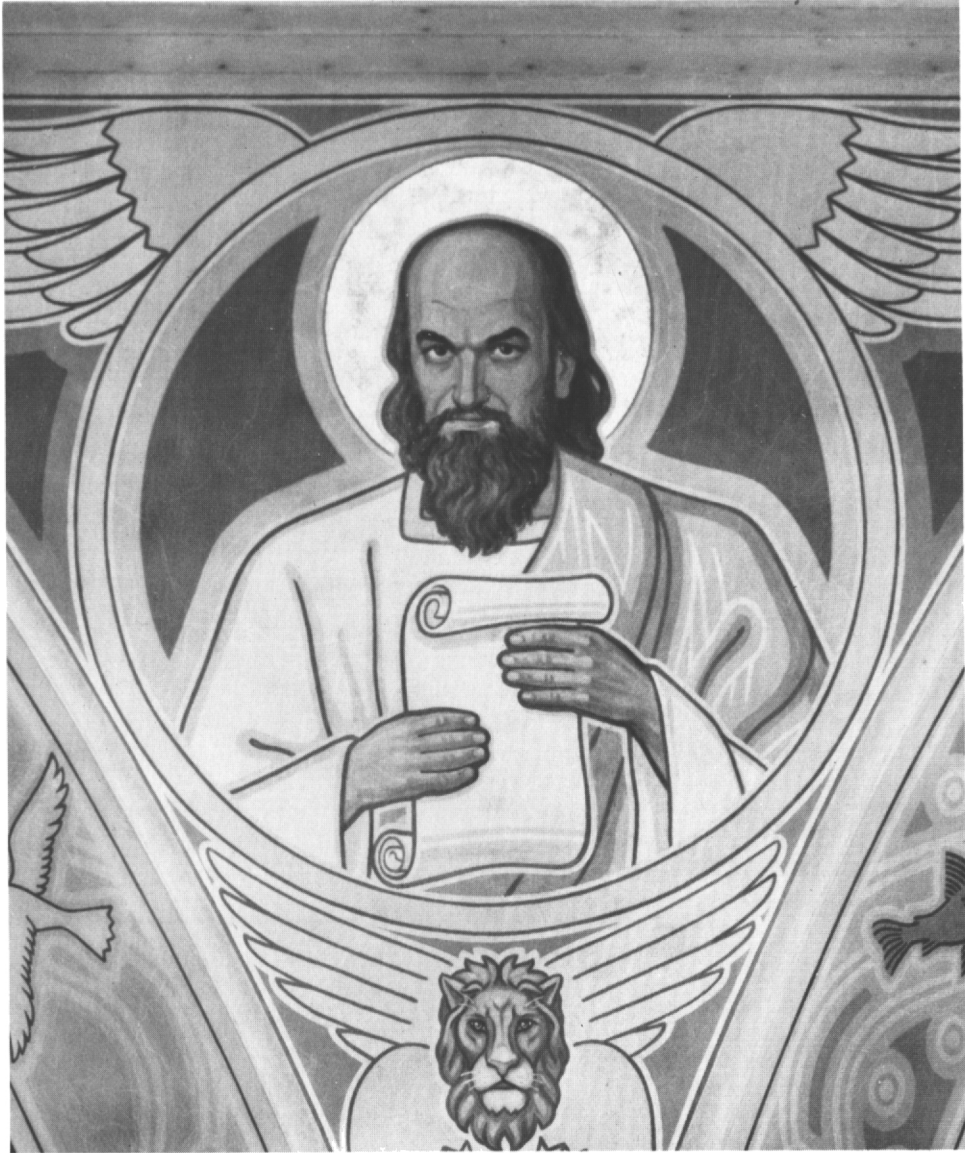
Saint-Antoine Pečersky, le prince saint Vladimir le Grand,
 la princesse sainte Olha et Saint-Téodose Pečersky

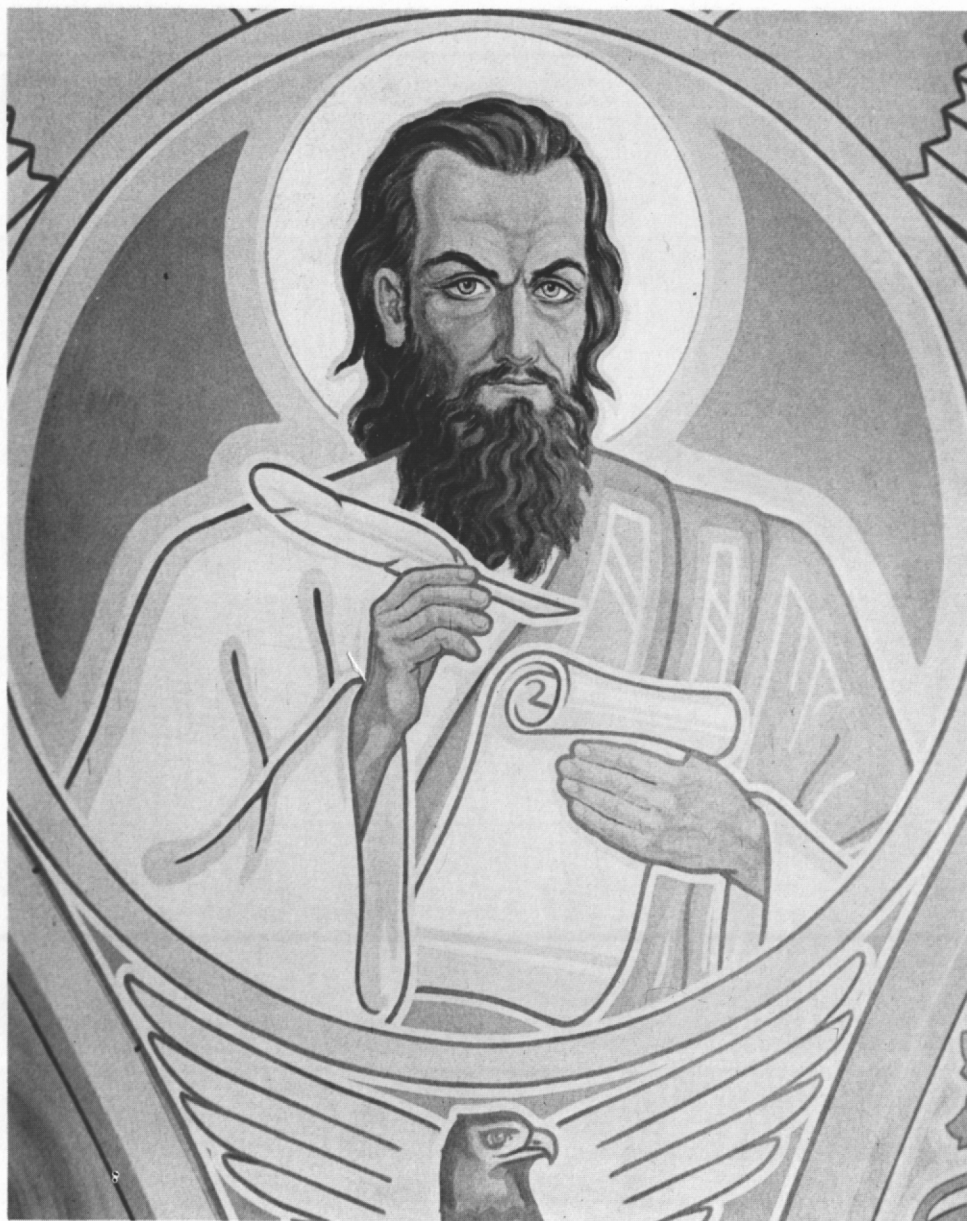
Покрова Пресвятої Богородиці
Patronage (Protection) of the Mother of God
Patronage de la Mère de Dieu

Євангелист св. Лука
St. Luke the Evangelist
Saint-Luc l'Evangeliste

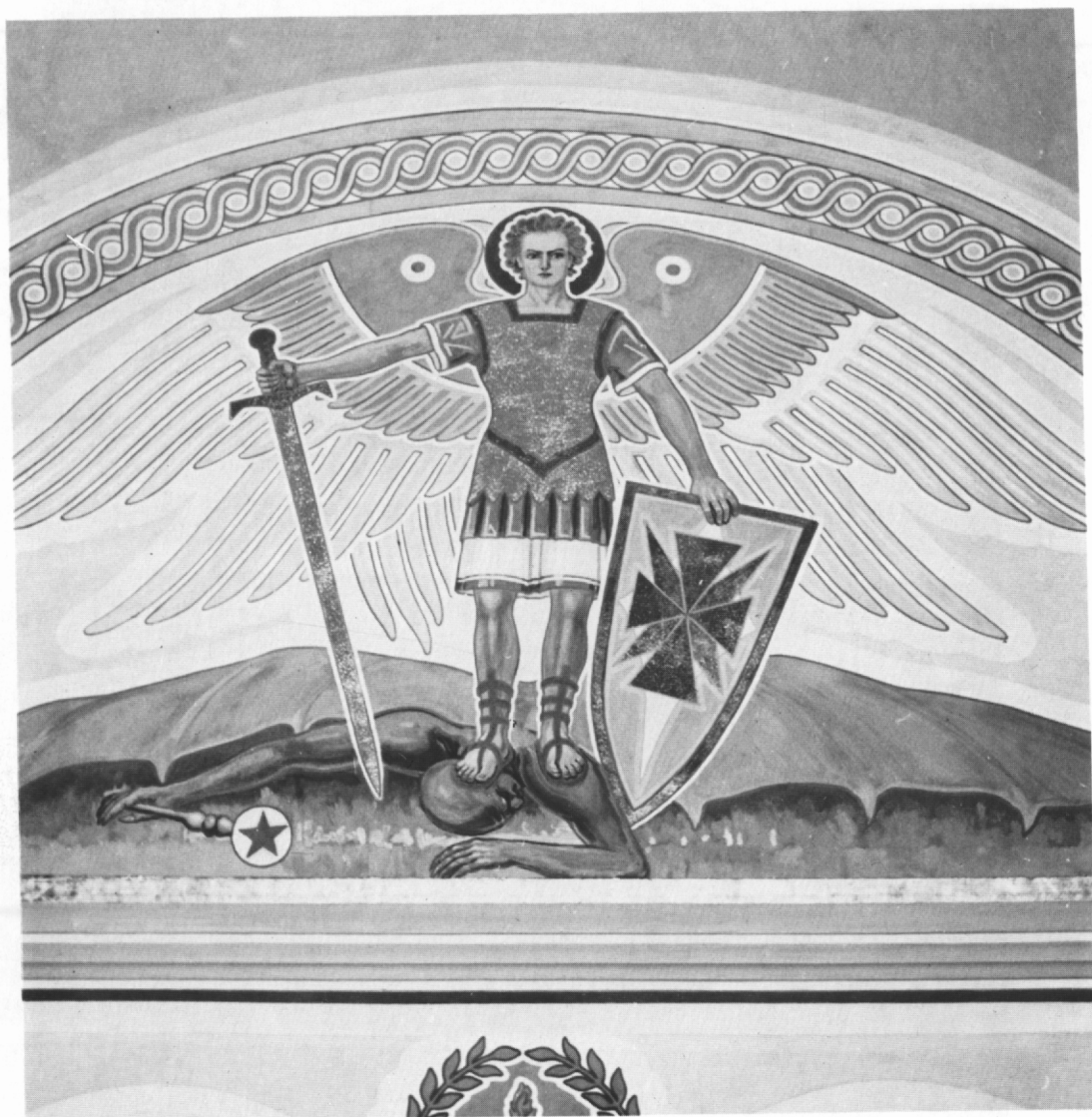
Евангелист св. Марко
St. Mark the Evangelist
Saint-Marc l'Evangeliste

Евангелист св. Иоан
St. John the Evangelist
Saint-Jean l'Evangeliste

Мати Божа (з дитятком Ісусом) в іконостасі
Mother of God (with child Jesus) on iconostasis
La Mère de Dieu et l'Enfant Jésus (partie d'iconostace)

Св. Архангел Михаїл
St. Michael the Archangel
L'Archange Saint-Michel

Історичні постаті з часів унії в церкві оо. Василян у Жовкві

Historical Personalities from the times of the Union in Brest
in the church of Basilian Fathers' in Zhovkva

Personnages historiques du temps de l'Union de Brest-sur-Bug
(Partie de peinture de l'église des pères basiliens de Zhovkva)

Страшный суд
The Last Judgment
Le Jugement dernier

У тифозній гарячці
In typhoid fever
Fièvre typhoïde

JULIAN BUCMANIUK: BIOGRAPHICAL NOTES

Julian Bucmaniuk was born on July 3, 1885, in the village of Smorzhiv, Radekhiv District, in Ukraine. He was orphaned at an early age: his father died when Julian was a year old, his mother passed away when he was 15. He was, therefore, compelled to find his own way in life and provide for his own education.

Bucmaniuk began his studies in a trade school in Lviv, where he learned the basics of painting, especially decorative techniques. Impressed by his industry and talent, his teachers employed him as their assistant: Rybkowski, with the painting of the University of Lviv Library, and Pitsh, with the decorating of the side nave of the Roman Catholic Cathedral in Lviv. In 1906 he was commissioned to paint the murals in a church in the village of Konyukhy, Berezhany District. There Bucmaniuk met Modest Sosenko, the noted Ukrainian painter, who subsequently was to have a profound influence on the formative development of Bucmaniuk the artist. He assisted Sosenko in painting church murals in the villages of Slavsko, Rykiv, and Konyushky. With Sosenko's material assistance, Bucmaniuk continued his education at the Academy of Art in Cracow in the period from 1908 to 1914. At this time Bucmaniuk also received a scholarship of 600 Austrian *kronen* to further his art studies abroad, but the outbreak of World War I made such travel impossible. While still a student in Cracow, he was commissioned to paint the chapel of St. Mary the Protectress in the Basilian Fathers Church in the town of Zhovkva.

During World War I, Bucmaniuk enlisted in the Ukrainian *Sich* Riflemen, a military unit under the Austrian army command, and in the period 1917-1920 took part in the struggle for the independence of Ukraine.

After the collapse of the Ukrainian liberation struggle, he travelled to study to Vienna and Prague; in the years 1923-1927, he studied at the Art Academy in the Czechoslovak capital of Prague. He returned in 1928 to Lviv and taught drawing in the high schools and trade schools of the system of Ukrainian private schools, called *Ridna Shkola*. In the years 1932-1939, with the exception of 1938, he painted murals in the main church of the Basilian Fathers in Zhovkva.

At the beginning of World War II, Bucmaniuk moved to Cracow, where he stayed until the very last days of the war, whereupon he moved to Vienna, then to Munich, Germany. In 1950, he was invited to settle in Edmonton, Canada, by Bishop Neil Savaryn of the Ukrainian Catholic Diocese.

The Bucmaniuk family — Julian, his wife Irene and son Bohdan arrived in Edmonton on June 27, 1950. Here, in the years 1951-1956, with the assistance of his wife and son, Bucmaniuk painted his monumental murals in the St. Josaphat Ukrainian Catholic Cathedral.

Later on, he established the art school where he taught for a full ten years. In the course of his teaching, Bucmaniuk organized six exhibits of his art, as well as the paintings of his students.

He died on December 30, 1967, in Edmonton.

R É S U M É

The objective of the monograph study, writes artist Bohdan Stebelsky in the *Foreword*, is to acquaint the Ukrainian community with Julian Bucmaniuk and his artistic achievements. The study encompasses a series of essays and memoirs portraying the artist and describing his works.

Bucmaniuk belongs to the group of prominent Ukrainian monumentalists who contributed substantially to Ukrainian church art. An active member of the Ukrainian art community, he established an art school and spurred the development of an entire group of young Ukrainian artists.

Sviatoslav Hordynsky, himself a poet, artist and critic, in his essay: *The Paintings of Julian Bucmaniuk against the Background of His Epoch*, compares Bucmaniuk's work with the styles which were current during the time of his years of study at the Academy of Art in Cracow, Poland, specifically, impressionism, expressionism and symbolism, i.e. modernism. He also notes the influence of the neo-Byzantine style on the work of Bucmaniuk, a style which was being developed by Modest Sosenko, another Ukrainian artist, with whom Bucmaniuk joined to paint churches in 1906.

Bucmaniuk's art can be divided into two principal categories: portraiture and murals. In portrait painting his style is mainly realistic: the object of portraiture traditionally has been to convey as closely as possible the actual appearance of a given subject. The portraits of Bucmaniuk indicate his ability to reproduce an image of a subject and to depict as well the sitter's typical traits. In mural painting Bucmaniuk belonged to the school of painters who renewed church art. He succeeded in creating two major works in this field: the murals in the Basilian Order's church in Zhovkva, Ukraine, painted in the 1930s, and those in the St. Josaphat Ukrainian Catholic Cathedral in Edmonton, Canada, which were painted in the 1950s in a monumental style. His figural composition is remarkable for its strength and expression, with hot colors predominating: ochres, burnt-red siennas and various shades of blue and warm greens. The figures are bold, outlined with contrasting colors. Also, a different role is played by the ornaments, which are stylistically clear and precise. They are used as borders or frames for the individual figures or compositions. They not only decorate the wall panels, but form an integral part of the composition, connecting the painting with the architecture.

Mykhailo Ostrowercha, an art critic, in his memoir, *It Seems That This Was Yesterday*, discusses his long friendship with Julian Bucmaniuk, which began before World War I, when Bucmaniuk was painting the side chapel of St. Mary the Protectress in the church of the Basilian Fathers in Zhovkva. He was greatly impressed by Bucmaniuk's creativity even during this early period of his artistic development. The author also recalls meeting with Bucmaniuk in 1936, during which year the latter was engaged in painting the main church of the Basilian Fathers. Because Bucmaniuk included many Ukrainian historical figures in his murals, they were destroyed after the occupation of Western Ukraine by Soviet troops in the fall of 1939.

The practice of employing historical portraits and self-portraits in mural painting derives from a long lasting Ukrainian tradition of XVIIth and XVIIIth centuries art, as well as from the examples of Italian artists.

In turn, Roman Kupchynsky, a Ukrainian poet and writer, in his memoir, *Recollections About Julian*, describes his association with Bucmaniuk during World War I and during the time of the struggle for Ukraine's independence. Also, he depicts his visits to the artist at work in the church of Zhovkva in 1922, and later in the 1930s, and relates how he noticed the artist's use of Ukrainian historical figures in his murals.

The author recounts as well his meeting with Bucmaniuk in Cracow during World War II, and after the end of World War II in Munich, Germany, where Bucmaniuk did a portrait of Kupchynsky. In 1960, the author visited the artist in Edmonton, where he deeply admired the portrait of Very Rev. Vasyl Laba; the author considers this painting as one of the best of Bucmaniuk's entire series of portraits.

Ivan Keywan, another artist and the author of a critical review, *Monumentalist, Portraitist and Teacher*, underscores that Bucmaniuk's murals in the Josaphat Ukrainian Catholic Cathedral in Edmonton fully demonstrate his extensive knowledge of monumental art. Some influence of modern trends, which he studied at the Cracow and Prague Art Academies can be detected in Bucmaniuk's painting. The most decisive impact, however, upon his artistic development was exerted by Modest Sosenko with his monumental art style. Drawing on these sources, including old Ukrainian art traditions and Ukrainian folk art, Bucmaniuk created his own style. The murals in St. Josaphat's Cathedral are especially noteworthy for their definite story themes and warm color combinations. Embodying the talent of Julian Bucmaniuk, they comprise not only one of the great achievements of Ukrainian church painting, but also one of the outstanding accomplishments in Western Canada. Bucmaniuk also created many icons in Ukraine and in Europe, and for the churches of the Ukrainian Diocese of Edmonton.

Bucmaniuk, born in 1885, began his artistic *metier* during World War I, developed it in Galicia, Czechoslovakia and other countries of Europe, and painted over a hundred portraits in Edmonton. The latter are distinguished by a striking combination of impressionist and realistic influences. In his portraits, Bucmaniuk leaves behind the strong and powerful colors and contrasts of his monumental art and relies, instead, on a fairly limited range of colors and half-tones. His portraits, therefore, give the impression of having been done in pastel paints, although they are rendered in oils and tempera.

Teaching was the last important direction taken by Bucmaniuk's artistic creativity. He taught for more than ten years in high schools and trade schools in Lviv. In Edmonton, he founded his own school, where he taught another ten years, graduating a promising group of students. In the period 1957-1964, there were six acclaimed exhibits of the works of Bucmaniuk and his students, suggesting that he had the teacher's gift of evoking enthusiasm and trust as he nurtures and directs talent.

Artist Parassia Ivanets, one of Bucmaniuk's former students, in her essay, *Professor Julian Bucmaniuk*, glowingly depicts his teaching method, reminisces about the art exhibits held in conjunction with the school, and recounts how she assisted with the painting of the iconostasis (a screen in front of the altar, covered with pictures of the saints) in the St. Josaphat Cathedral.

Irene Bucmaniuk, the artist's wife, in her memoir, *The Church Murals, Techniques and Character of the Artist*, describes in detail the painting of the murals in the St. Josaphat Cathedral, comparing them with the murals in the church of the Basilian Fathers in Zhovkva. She also discusses the difference in the techniques used by her husband in the murals executions. In addition, she describes and discusses the icons and paintings in other Edmonton and Alberta churches and the more than 200 portraits which her husband produced and, finally, describes the character and personality of her late husband.

Mrs. Bucmaniuk also quotes passages from two letters she received from Lviv, Ukraine, to the effect that the paintings of Bucmaniuk which hung in the Ukrainian National Museum and the Taras Shevchenko Scientific Society Museum in Lviv, are no longer there. Museum officials are unable — or unwilling — to shed light on the fate of these art works.

Mychailo Chomiak, an editor, in his brief essay, *Before and Now*, recalls the great difficulties of Ukrainian artists living under Polish-Austrian rule. He describes the political trial in Lviv in 1893 of two Ukrainian artists, Kornelyo Ustianovych and Stepan Tomasevych, who, while painting a church in the village of Butyny, depicted an imaginary landowner, a civil servant and a usurer in Hell — a work which was deemed a political satire against the regime. Both artists were found not guilty by a jury of their peers.

The author also dwells on the difficulties experienced with the Polish government in the 1930s by Petro Cholodny, Sr., a well-known Ukrainian artist who painted images of some of the most prominent Ukrainian rulers and saints for stained glass windows in the XVIth century Church of the Assumption of the Holy Virgin in Lviv.

The essay also includes instances of harassment Bucmaniuk encountered as a result of his painting of Ukrainian historical figures in the murals of the Church of the Basilian Fathers in Zhovkva in 1938.

The monograph concludes with the eulogy by Peter Savaryn, a lawyer, delivered at the funeral of Julian Bucmaniuk on January 2, 1968; a list of students of Bucmaniuk's art school, and a catalogue of the artist's works, compiled by Irene Bucmaniuk, his wife.

PRESS REVIEWS

The work of Professor Julian Bucmaniuk, as an artist and painter, has been recognized outside the Ukrainian community. The Edmonton Journal praised his murals in St. Josaphat's Ukrainian Catholic Cathedral in three reviews dated 1953, 1954 and 1960.¹ There were many other reviews in the press, both English and Ukrainian.

The Journal reported: "An example of one of Europe's proudest accomplishments—traditional art—exists in an Edmonton church: a work which a man, assisted by his son, took six years to create."² He was assisted in his work by his son Bohdan and his wife Irene.

The murals covering the walls and seven domes of the Cathedral depict "the history of the Ukrainian Catholic Church"³ and the "religious story of the Catholic Byzantine rite, portraying the life and death of Christ and the lives of many of the Church's saints."⁴

Professor Bucmaniuk's monumental work was described by the Journal as follows: "Although characteristic of Byzantine art, the paintings are originals with a modern harmonized effect portrayed throughout."⁵

The effect is achieved by the use of "colors (which) are almost all bright, compared to the sombre tones of the middle ages and the faces of the apostles in the murals are faces which are taken from real life—mainly those of the professor's friends and acquaintances."⁶

"The important events in the life of Christ, the birth, crucifixion, resurrection and ascension—are portrayed on the ceiling overlooking the main aisle.

The walls of the wings are covered with pictures of the saints and various symbolic articles from ancient times.

The altar is surrounded by paintings of the 12 apostles, some of the paintings are 16 feet high.

On the great dome in the centre of the church, 15 feet across, is a symbolic portrait of the Deity looking down upon the congregation. A host of angels, and a picture of the universe, surrounds the picture.

Each detailed picture, whether it be the huge portrait of St. Basil, the patron saint, or the smaller images which line the columns, has a historical or traditional meaning. The overall scene represents Christian belief, mingled with traditional symbols."⁷

Halyna Chomiak

1. *The Edmonton Journal*, December 3, 1953, *Father, Son Artists Labor 3 years on Church Murals*, by Eddie Keen; *The Edmonton Journal*, September 23, 1954, *Edmonton's Unique Churches*, by Iris Allen; *The Edmonton Journal*, July 16th, 1960, *History of Church Depicted by Murals*.

2. *Op. cit.*, July 16, 1960.

3. *Op. cit.*, Dec. 3, 1953.

4. *Ibid.*

5. *Ibid.*

6. *Op. cit.*, July 16, 1960.

7. *Op. cit.*, Dec. 3, 1953.

BIOGRAPHIE DE JULIAN BUCMANIUK

L'artiste Julian Bucmaniuk est né le 3 juillet 1885 à Smorzhiv, un village du district de Radekhiv, en Ukraine. Il perdit son père à l'âge de un an et sa mère, Wilhelmine, mourut alors qu'il n'avait que quinze ans. C'est donc tout seul qu'il dut se frayer un chemin dans la vie et faire son éducation artistique. Il commença ses études dans une école d'arts, à Lviv; là, il acquit la technique de la peinture surtout décorative. Bientôt, il aidait Rybkowsky, son maître, dans la décoration de la bibliothèque de l'Université de Lviv, puis le peintre Pitsh dans l'embellissement de la nef latérale de la grande cathédrale catholique romaine de Lviv. En 1906, il entreprit seul la décoration de l'église du village de Konyuhky dans le district de Berejhany. C'est ici qu'il fit la connaissance de Modeste Sosenko, un artiste déjà réputé, qui eut une grande influence sur le jeune Bucmaniuk. A la suite de cette rencontre, il travailla avec Sosenko aux peintures des églises de Slavsko, Rykiv et Konyukhy. En 1908, avec l'aide de Sosenko, il put se rendre à Cracovie pour y étudier à l'Académie des Beaux-Arts, qu'il termina en 1914. Il reçut alors une bourse de six cents couronnes autrichiennes pour se rendre à l'étranger et parfaire ses connaissances artistiques, mais la guerre l'interrompit au milieu de ses projets. Alors qu'il était encore étudiant à Cracovie, le jeune artiste fut commissionné, dans les années 1910 et 1911, à peindre la chapelle Sainte-Marie la Protectrice dans l'église des Pères Basiliens de Jovkva.

Pendant la Grande Guerre, Julian Bucmaniuk joignit les rangs des Francs-Tireurs Ukrainiens et prit part, de 1918 à 1920, à la Guerre d'Indépendance de l'Ukraine. Plus tard il se rendit à Vienne puis à Prague où, de 1923 à 1927, il continua à approfondir ses connaissances artistiques à l'Académie des Beaux-Arts. En 1928 il retourna à Lviv où il enseigna le dessin dans les écoles secondaires et artisanales jusqu'au début de la Seconde Guerre mondiale. Avec l'exception de 1938, il continua, de 1932 à 1939, à décorer l'église principale des Basiliens à Jovkva, ainsi que la chapelle dédiée à saint Josaphat qui en fait partie.

Au début de la Seconde Guerre, il vécut quelques temps à Cracovie, puis, vers la fin de la guerre, à Vienne et à Munich. Bucmaniuk arriva à Edmonton le 27 juin 1950 avec sa femme et son fils, sur l'invitation de l'Evêque Neil Savaryn. C'est ici, à Edmonton, qu'il exécutait les peintures monumentales de la Cathédrale Ukrainienne Catholique de Saint-Josaphat. Plus tard il établit une école de peinture où il enseigna pendant dix ans. Durant ce temps, il organisa six expositions de ses œuvres et de celles de ses élèves. Il mourut le 30 décembre 1967, à Edmonton.

RÉSUMÉ

Dans son préface, l'artiste Bohdan Stebelsky nous dit que le but de cette monographie est de faire connaître à la communauté ukrainienne le peintre Julian Bucmaniuk et son oeuvre. Cette monographie se compose d'essais et de mémoires consacrés à la vie et l'oeuvre de l'artiste. L'art religieux ukrainien doit à Bucmaniuk une grande partie de son originalité, car il fut un des plus éminents représentants du groupe des peintres Monumentalistes ukrainiens de son temps. Il fut aussi un membre très actif de la communauté, établit une école et éleva tout un groupe de jeunes artistes à forte personnalité.

Dans son essai, le poète, peintre et critique d'art Sviatoslav Hordynsky analyse l'oeuvre de Bucmaniuk en fonction des styles prédominant pendant les années d'études de l'artiste à l'Académie des Beaux-Arts de Cracovie, c'est à dire sur le fond de l'Impressionnisme, de l'Expressionnisme, du Symbolisme. Il note aussi l'influence sur Bucmaniuk du style neo-byzantin particulier à Modeste Sosenko, sous la direction duquel Bucmaniuk travailla à partir de 1906, à la décoration des églises de la province de Galicie. Selon Hordynsky, si Bucmaniuk développa le style monumental, ce fut néanmoins Mychailo Boychuk qui fut le pionnier de ce style et le chef de file de l'Ecole Monumentaliste, dite aussi "Boychukiste". Si le style de Bucmaniuk, dans ses oeuvres religieuses, est directement relié à celui de Sosenko ou de Boychuk, il possède cependant son originalité propre, due à ses caractéristiques symbolistes. Bucmaniuk excella dans deux genres, le portrait et la peinture murale. Dans le portrait, il sut saisir avec certitude, sûreté et vérité, les traits caractéristiques du modèle; son style, ici, est le plus souvent emprunt d'un réalisme simplifié, exigé par le portrait lui-même, dont le but est de transmettre avec la plus grande exactitude l'image du sujet même. Dans le genre de la peinture monumentale, Julian Bucmaniuk appartient à ceux qui ont su renouveler l'art religieux ukrainien. Dans ce genre, ses deux oeuvres les plus marquantes sont les peintures de l'église des Pères Basiliens de Jovkva, exécutées dans les années trente, et celles de la Cathédrale Ukrainienne Catholique de Saint-Josaphat à Edmonton, exécutées pendant les années cinquante. Peints dans le style Monumentaliste, ses personnages aux formes simplifiées et ses compositions se distinguent par leur clarté, poussée au maximum, et par la pureté du style. La palette est riche en couleur, avec une prédominance de tons tièdes et chauds, des ocres, des terres de Sienne rougeâtres, des bleus aux profondeurs variées et de chaudes verdures. Toutes ses figures ont des contours francs et le cadre ornemental constitue un élément important de la peinture. Dans un style pur et clair, cette ornementation est employée, tantôt pour encadrer les personnages ou les compositions, tantôt pour les séparer; ce n'est pas seulement une décoration des

surfaces murales, mais aussi un des éléments importants de la composition, unissant la peinture à l'architecture.

Mychailo Ostrovercha, le critique d'art, dans ses mémoires intitulées *Il nous semble que ce n'était qu'hier*, parle de son amitié avec Bucmaniuk avant la Première Guerre mondiale, alors que l'artiste faisait les fameuses peintures de la chapelle située dans l'église des Pères Basiliens de Jovkva. Déjà en ce temps il était impressionné par la créativité de l'artiste. Il se souvient aussi de sa rencontre avec l'artiste en 1936, alors que celui-ci peignait, dans l'église des Pères Basiliens, la fameuse composition immortalisant des personnages historiques de l'Ukraine. Les Russes ordonnèrent plus tard que ces murs soient blanchis pour détruire ces peintures. L'idée d'inclure des portraits et autoportraits dans ses compositions grandioses est une vieille tradition; elle se retrouve chez les artistes ukrainiens des XVII et XVIII siècles, ainsi que chez les grands maîtres italiens.

Dans ses mémoires, *Souvenirs de Julian*, l'écrivain Roman Kupchynsky décrit, dans un style flamboyant, ses rencontres avec l'artiste au cours de la Première Guerre mondiale et pendant la lutte pour l'indépendance de l'Ukraine; il revit également ses visites de 1922 et des années trente à l'église de Jovkva où Bucmaniuk immortalisa les figures de l'histoire contemporaine de l'Ukraine. Il nous rappelle aussi ses rencontres avec l'artiste à Cracovie lors de la Deuxième Guerre mondiale, puis ensuite à Munich où Bucmaniuk fit le portrait de son ami le poète, enfin il parle de sa visite à Edmonton et de son admiration devant le portrait du Très Révérend Vasyl Laba, qu'il considère être un chef-d'œuvre. Il termine sur ses adieux à son ami l'artiste.

Dans son essai, *Monumentaliste, portraitiste et pédagogue*, le peintre Ivan Keywan souligne que Bucmaniuk accomplit ses peintures polychromes de la Cathédrale de Saint-Josaphat à Edmonton avec une profonde connaissance de l'art monumental. Selon lui, malgré ses études aux Académies des Beaux-Arts de Cracovie et de Prague, l'influence du style monumental de Sosenko marqua pour toujours Bucmaniuk, et c'est sur ces bases, ainsi que sur les vieilles traditions de l'art ukrainien et les éléments de l'art folklorique, que Bucmaniuk développa son propre style. Un charme tout particulier et une sensation de grandeur émanent des peintures de la Cathédrale de Saint-Josaphat, et cela, grâce à un dessin net et à une palette claire et ensoleillée. Ces fresques, de la main de Bucmaniuk, sont non seulement un enrichissement original et de grande valeur artistique du patrimoine de l'art religieux ukrainien, mais aussi une contribution importante à l'art de l'Ouest canadien. Bucmaniuk laissa aussi de nombreuses icônes en Ukraine et plusieurs autres pays européens, ainsi que dans bien des églises du diocèse d'Edmonton.

Bucmaniuk, pendant sa longue vie, peignit un grand nombre de portraits, tant lors de la Première Guerre, qu'à Prague, en Galicie et pendant sa vie d'émigré, il en laissa plus de cent à Edmonton même. Ses portraits sont imbus d'Impressionnisme avec de forts accents de Réalisme. Dans ses

portraits, Bucmaniuk évite les tons purs et les contrastes d'ombre et de lumière, opérant avec une gamme de couleurs limitée et de tendres demi-tons, c'est pourquoi ses portraits, quoique peints à l'huile et à la détrempe, donnent l'impression de pastels. Ils sont très originaux et dénotent une main de maître.

L'activité pédagogique de Bucmaniuk est également un des aspects importants de sa vie. Pendant plus de dix ans, il enseigna le dessin dans les écoles supérieures et artisanales du système des écoles nationales ukrainiennes "Ridna Shkola" de Lviv. A Edmonton, il ouvrit un atelier; il le dirigea pendant plus de dix ans de 1957 à 1967, et de nombreux jeunes artistes de talent, surtout peintres, en sortirent. Pédagogue de premier ordre, il savait transmettre à ses élèves les connaissances artistiques et aussi les inspirer, aussi ses étudiants avaient-ils pleine confiance en lui. De 1957 à 1964, il organisa six expositions de ses œuvres et de celles de ses étudiants, avec grand succès.

Dans ses mémoires intitulés *Le professeur Julian Bucmaniuk* une de ses anciennes élèves, la jeune artiste Parassia Ivanets, décrit la méthode employée par Bucmaniuk dans son école, elle parle des expositions et de sa participation à la peinture de l'iconostase de la Cathédrale de Saint-Josaphat.

Irène Bucmaniuk, la veuve de l'artiste, sous le titre de *La Cathédrale, les peintures, la technique et le caractère de l'artiste*, décrit en détail l'exécution des peintures de Saint-Josaphat à Edmonton; elle mentionne aussi les polychromes de l'église des Pères Basiliens de Jovkva et discute de la technique qu'il y employa, ainsi que de celle utilisée dans la peinture des icônes des églises d'Edmonton et de l'Alberta et des quelques deux cents portraits qu'il laissa. Elle nous dévoile enfin le caractère et la personnalité de l'artiste lui-même.

Des extraits de deux lettres, en provenance de Lviv et datées du mois de mai 1971, qui furent adressées à Madame Irène Bucmaniuk, la veuve de l'artiste, nous apprenons que les œuvres de Bucmaniuk autrefois exposées au Musée National Ukrainien et au Musée de la Société Scientifique Taras Shevchenko de Lviv ne s'y trouvent plus.

Mychailo Chomiak décrit dans son court essai *Autrefois et maintenant* les difficultés auxquelles les artistes ukrainiens eurent à faire face sous l'autorité polonaise. Ainsi en 1893, devant la Cour de Lviv, se déroula le procès de deux artistes ukrainiens, Kornylo Ustianovych et Stepan Tomasevych, accusés d'avoir mis en enfer, dans une peinture peinte dans l'église de Butyny du district de Jovkva, un noble, un fonctionnaire de la couronne et un usurier de la région. Le procès se termina par un acquittement. Il mentionne aussi les difficultés que connut l'artiste Petro Cholodny, l'aîné, de la part des autorités polonaises dans les années trente, pour avoir représenté quelques-uns des plus grands héros de l'histoire ukrainienne dans le cercle des saints, dans les vitraux de la vieille église du XVI siècle de la Dormition

de la Vierge de Lviv. L'auteur compare ces difficultés à celles, semblables, connues par Julian Bucmaniuk pour avoir introduit des personnages historiques ukrainiens dans ses fresques de l'église des Pères Basiliens de Jovkva, en 1938.

Notre monographie se termine par l'eulogie prononcée aux funérailles de Julian Bucmaniuk par Pierre Savaryn, le 2 janvier 1968. A la fin il y a une liste des étudiants de l'atelier de l'artiste, ainsi qu'une liste des œuvres du maître, composée par Madame Irène Bucmaniuk.

Prof. M. Kalinowsky

ПСЛЯСЛОВО

Видання цієї монографічної студії здійснено завдяки щедрим жертвам провінційного уряду Альберти, товариств і організацій та окремих жертводавців:

2,300 дол. міністер Горст А. Шмід, міністерство культури.

250 дол. Український Народний Дім.

По 200 дол. п-і Ірина Буцманюк, Спілка Української Молоді.

По 100 дол. д-р Володимир Степан Брик, о. митрат Юрій Ковальський, д-р Святослава і Микола Ковалюки, о. синкел д-р Василь Лаба, Ліга Визволення України, о. протоігумен Віталій Підскальний, василіянин, Вінніпег.

75 дол. адв. Антін Мельник.

По 50 дол. Богдан Буцманюк, Лос Анджелос, д-р Мирослав і Лідія Гладишевські, Калгари, д-р Роман Юрій Грабар, Ванкувер, Теофіль Кулик, Нью-Йорк, д-р Василь і Парася Іванці, Іван Ільків, п-і Леся Лисяк-Рудницька, „Добра Воля” — II відділ, Українська Кредитова Спілка.

30 дол. д-р Мирослав та Ірина Варениці.

По 25 дол. о. Роман і Ольга Ганкевичі, Тандер Бей, п-і Олена Грабар, інж. Василь і Віра Кунди, адв. Петро й Ольга Саварини, Михайло і Леся Хом'яки, інж. Юрій та Іванна Чернодолі, Ванкувер.

По 20 дол. п-і Ольга Батицька, інж. Ярослав та Іванна Іванусіви, Іван і Степанія Кухаришини, д-р Антін Мартинюк, Микола і Наталія Суси, Іван та Оленка Стадники, о. крилош. Василь та Олена Чопеї.

15 дол. п-і Валентина Доброліж.

По 11 дол. п-і Ольга Демків, Детройт, інж. Степан Жмуркевич, Ванкувер.

По 10 дол. п-і Степанія Базюк, інж. Михайло й Ольга Бойко, Василь Бурак, В. Б. Возняк, Порт Ріосевіль, Огайо, п-і Дарія Гарасовська, Чікаго, інс. Ісидор й Анна Горецькі, п-а М. Т. Даревич, Сент Вайта, Ман., І. Добровольський, Четенгем, Па., Григорій і Степанія Йопики, д-р Богдан Казимира, Ріджайна, п-і Наталія Канюга, Нью-Йорк, п-і Софія Климкович, інж. Михайло й Анна Когути, І. Кулик, Клифтон, Н.И., Б. Лівчак, Філядельфія, Володимир Мельник, п-і Степанія Скрипник, д-р Олег Д. Снилик, Енсіно, Каліф., о. крилош. Боллодимир Тарнавський, В. Татарнюк, Бруно, Саск., д-р Дмитро й Марія Тодосійчуки, Михайло Трач.

По 5 дол. як нев'янучий вінок на могилу св. п. Ірини Буцманюк, яка заснула вічним сном 18 квітня 1979 р., склали її приятельки пані: Анна Байрак, Ольга Батицька, Олена Грабар, Олена Росляк, Камілія Трильовська, Марія Цимбаліста.

3 дол. Петро Бурак.

Товариства, організації і жертводавці склали свої пожертви заходами збіркового комітету, що діяв у складі: о. синкел д-р В. Лаба, о. митрат Ю. Ковальський, п. Микола Сус, д-р Микола Суховерський, мгр. Михайло Хом'як.

Жертводавці, що подані тут без місцевостей, це мешканці Едмонтону та місцеві товариства і організації.

Світливці: п. Ярослав Федорів (Альфа Фото-Студіо) виконав безкорисно шість кольорових і 17 чорно-білих світлин, вартости 900 дол., а лікар д-р Орест Семчишин дві світлини, вартости 100 дол.

Майже всі українські видання у вільному світі появляються або власним накладом авторів, або завдяки щедрій жертвенності меценатів-добродіїв, або завдяки збірному меценатству української спільноти. Монографічна студія про мистця св. п. Юліяна Буцманюка, збірна безкорисна праця мистців, мистецтвознавців і письменників, змогла появитись у 15-річчя Його смерті накладом Осередку Наукового Товариства ім. Шевченка на Західню Канаду в Едмонтоні власне завдяки такому збірному меценатству. Тому Управа Осередку НТШ на Західню Канаду висловлює щирю подяку всім авторам, жертводавцям і ред. Богданові Гошовському за безкорисну допомогу в появі цієї монографічної студії її оформленням до друку.

М. Х.

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

Числа, позначені зіркою, означають сторінки з репродукціями картин.
Імена святих подані під буквою с.

- Аксенсович Теодор, проф. 14
Алберті Л. Б. 25
Анджельо Мікель 25
Андрухович 55
Андрухович п-і 55
Арістотель 25
Архипенко Олександр 9, 10
Архімед 25
- Бабій-Данилюк С. 55
Бавмгартен 55
Базюк Степанія 95
Байлова Л. 55
Баляс В. 36
Байрак Анна 96
Байрак Віктор 59
Бандера Степан 34, 58
Бараник Вен'ямин о. 58
Баргольомео 25
Батицька-Лишак Марта 59
Батицька Ольга 95
Батицька-Прокопчук Соня 59
Білик М. о. 58
Біликевич Богдан 19
Боберський Іван 16
Боголюбський Андрій 24
Бог-Отець Сотворитель * 65
Богородиця 41, 42, 43
Бойчук Михайло 10, 96
Бойко М. і О. 95
Борщик * 32-33, 59
Боттічеллі 26
Боцюрків Ілярій 59
Боцюрків п-і 59
Браманте 25
- Брик Володимир Степан др. 95
Бурак Василь 52, 60, 95
Бурак Петро 96
Буц 56
Буцманюк Богдан 20, 21, 33, 41, 49, 56, 60, 61, 95
Боцманюк Вільгельміна 14, 90
Буцманюк Ірина * 16-17, 18, 21, 27, 30, 32, 33, 39, 47, 49, 53, 55, 85, 88, 95, 96
Буцманюк Сава 53
Буцманюк Юліян 1—5, 7—12, 14, 20, 23—39, 43—51, 53, 61, 85—94, 96
- Варениця Марко 60
Варениця Мирослав 95
Варениця Ірина 95
Вертипорох Євген 34, 60
Вертипорох Леоніда 56
Вертипорох-Іванусів Божена 60
Верхомин Оленка 52
Верхомин Олена 61
Виспянський Станіслав, проф. 11
Висушіль 55
Висушіль п-і 55
Висушіль п-а 55
Вичулковський Леон, проф. 14
Вишнівський Богдан 52
Вітковський Дмитро, полк. 16, 17, 18, 19, 29, 34, 54, 58
Влох 56
Вовк от. 54
Возняк Б. В. 95
Войнаровський Роман 56

Войнаровський-хлопчик 56
Вотруба от. 54
Гавзер 55
Гаврилко Михайло 11
Габсбург Вільгельм (Вишиваний Василь) архикн. 18, 29
Гайворонський Михайло 24
Гайровський підполк. 18
Галуцинський Михайло 16
Ганкевич Лев 46
Ганкевич Роман о. 95
Ганкевич Оля 95
Гарасимів Богдан 27
Гарасовська Д. 95
Генельт 54
Германюк Максим митроп. 34, 58
Герчанівський В. 14
Гіпайс проф. 21
Гірняк Никифор 16, 17, 20
Гладишевський Мирослав 60, 95
Гладишевська Лідія 95
Гладишевська Уляна 56
Головач Амвросій 38
Гординський Святослав 2, 3, 4, 5, 9, 86, 91
Горняткевич Дам'ян 20
Господь Саваот 57
Готра о. 56
Гофман ген. 18
Гошовський Богдан 96
Грабар Олена 59, 95
Грабар Роман Юрій 95
Градюк Віталій о. 23, 25, 56
Градюк Павло 60
Гранілович полк. 16
Гура Матей о. 41
Гуцулка-Буцманюк Ірина * 16-17
Гуцуляк Марія 61
Габарак 60
Гец Лев 11
Гірляндайо Доменіко 26
Гоццолі Беноццо 25
Горецькі І. і А. 95
Данте Алігієрі 25
Даревич М. Т. 95

Дембіцький проф. 14
Демків О. 95
Денисенко Іван 43
Дидик Созонт о. 41
Дитиняк Любомир 52, 61
Дідушок Василь 15
Дідушок Петро 15
Дмитренко М. 36
Добко Теодосій о. 58
Добровольський І. 95
Доброліж Валентина 95
Дрда ген. 17, 54
Дусс Віра 60, 61
Єндик Оксана 61
Жан Йосафат о. 34, 58
Жмуркевич Оріся 52, 60
Жмуркевич Степан 59, 95
Жмуркевич Степанія 59
Жмуркевич Юрко 59
Іванець Василь 37, 60, 95
Іванець Іван 11, 17, 24, 54
Іванець Парася 37, 43, 60, 62, 88, 93, 95
Іванусів-Вертипорох Божена 60
Іванусів Іванна 95
Іванусів Ярослав 95
Ізьо Святослава 61
Ілїняк Василь 59
Ільків Іван 95
Ісус Христос 41, 42, 43, 57, * 73
Йопик Григорій 95
Йопик Степанія 95
Казимира Богдан 34, 59, 95
Казимира С. 59
Казимира-дівчинка 59
Каліновський М. проф. 94
Канюга Н. 95
Костаньйо Андрео 26
Качур Варвара 52, 59
Кейбан Іван 1, 6, 21, 48, 59, 92
Кіт Юрко 59

Кливаківна Гануся 55
 Климкович С. 95
 Кметь п-і 55
 Ковалик Т. 17
 Ковалюк Маркіян 52, 59
 Ковалюк Микола 95
 Ковалюк Святослава 59, 95
 Ковальський Михайло 60
 Ковальська Оксана 60
 Ковальський Юрій о. 34, 58, * 64, 96
 Когут-Юпик Туся 52, 61
 Когут М. і А. 95
 Коновалець Євген полк 34, 58
 Корж Ліда 52, 60
 Коссак Гриць отам. 17
 Кравс А. ген. 20
 Кравців Богдан 24
 Кравчук Мирон 56
 Кравчук п-і 56
 Кравчук п-а 56
 Кривуцький Мирон о. 19
 Крижанівський Навкратій о. 41
 Кудрик-Трач Марта 60
 Кулик Теофіль 56, 95
 Кульчицька Олена 11
 Кунда Василь 95
 Кунда Віра 95
 Купранець О. о. 21
 Купчинський Роман 20, 24, 27, * 32-33, 57, 92
 Курась 55
 Курилас Осип 11
 Курман 56
 Кухаришин Іван 95
 Кухаришин Степанія 95
 Кухаришин Ірка 52, 59
 Кухаришин Ліда 59

 Лаба Василь о. синкел * 16-17, 31, 34, 58, 92, 95, 96
 Ладика Василь владика 58
 Лакота Григорій владика 56
 Левицький Кость 46
 Ледерер Степанія 60
 Лепкий Лев 19, 27

 Леонардо Да Вінчі 25
 Лесняк отам. 54
 Леся Українка 56
 Лівчак Б. 95
 Лопатинський Дам'ян 46
 Луцик о. 56
 Луцький кн. 20
 Лянґ отам. 54

 Макарушка Ірина 55
 Макарушка Любомир 56
 Макарушка Надія 56
 Макарушка Остап 55
 Макарушка Христя 57
 Малиновський Юрій 47
 Мальчевський Яцек проф. 11, 14
 Мальчинський Євген 23
 Манастирський Степан 58
 Манастирська Ольга 52, 58
 Мареш отам. 54
 Мареш п-і 54
 Марисюк о. 56
 Марич Юлія 52, 61
 Мартинюк Антін 95
 Масляник Олександр 59
 Матір Божа * 16-17, 57, 58, * 79
 Маційович отам. 54
 Маційович п-і 54
 Меґоффер Юзеф проф. 11, 14
 Мельник Андрій полк. 34
 Мельник Антін 61, 95
 Мельник В. 95
 Миськів Павло о. 41
 Михась 56
 Мйодонський Антоні рим. кат. капелян 47

 Наркис 56
 Ніньовська Гануся 52, 60
 Ніньовський Олег 52, 59
 Новаківський Олекса 11
 Ноґа Діяна 52
 Ньютон проф. 43

 Обровський 21
 Олексій 54

Олійник Марта 52
 Онищук п-і 59
 Островерха Михайло 20, 23, 56,
 57, 92
 Павленко Омелянович М. ген 20
 Пастушенко-Мартинишин Мару-
 ся 59
 Петлюра Симон гол. отам. 20, 29
 58
 Петрушевич Євген 20, 54
 Підскальний Віталій о. 95
 Пітш П. 14, 23
 Платон 25
 "Покрова" 43
 Покрова Пресвятої Богородиці
 * 75, * 81
 Полуян Леся 52, 60, 61
 Прийма Леся 59
 Пречиста Діва Марія 43
 Пестрак І. 11
 Пукиш С. 61
 Пукиш п-і 61
 Рафаель 25
 Решетило Степан о. 56
 Рибковський 14
 Рижевський 56
 Рижевська п-і 56
 Рожанковський Теодор сотн. 28
 Розенмаєр полк. 18
 Романків Дануся 59
 Романків Іван 55, 60
 Романків Любомир 60, 61
 Росляк Михайло 34, 59
 Росляк Олена 96
 Росляк Роксоляна 59
 Ру Пилип о. 39
 Рудницька Леся 95
 Саванароля 25
 Саварин Ніл влад. * 16-17, 33, 34,
 38, 43, 58, 90, 95
 Саварин Петро 50, 93
 Саварин Ольга 95
 Салпука Константин 55
 Салпука Ірина 56
 Свірський Н. о. 58
 Св. Василій Вел. 41, 57
 Св. Володимир Вел. 41, 44, 57, 74
 Св. Йоан 78
 Св. Йосафат 42, 48
 Св. Йосиф 55, 57, * 63
 Св. Лука * 76
 Св. Марко * 77
 Св. Миколай 58, 95
 Св. Михаїл 41, 42, 58
 Св. Ольга 41, 57, 59, * 74
 Св. Петро 41, 46
 Св. Теодосій Печерський 41, * 74
 Св. Тереса 55
 Св. Юрій 57
 Семен 60
 Сембратович Сильвестер 58
 Семчишин Орест 6, 96
 Серета М. 59
 Серета Ірина 59
 Симоненко 50
 Сінгалевич 55
 Сіньюреллі Люка 26
 Сіхульський Казимир проф. 11
 Скрутень Й. о. 56
 Скрипник Степанія 95
 Слабий Тарас 59
 Слобода Воніфатій 58
 Смаль-Стоцький Роман 34, 58
 Снігурович Мелетій 31, 59
 Снігурович Л. 59
 Снилик Д. Олег 95
 Сокіл 56
 Соколовський о. 29
 Сократ 25
 Сопуляк М. о. 31
 Сорохтей Осип 11
 Сосенко Ксенофонт о. 14
 Сосенко Модест 10, 14, 24, 33, 48,
 85, 87, 90, 91
 Стадник Іван 95
 Стадник Оленка 95
 Старосольський Володимир 15
 Стебельський Богдан 3, 4, 5, 34,
 60, 86, 91

Стефанів Володимир о. 58
 Стефанів Рома 61
 Сусанна Сестра Служебн. 58
 Сус Микола 60, 95, 96
 Сус Наталія 95
 Суховерський Микола 96
 Сушко Роман полк. 56

Тарнавський Мирон ген. 29
 Тарнавський В. о. 95
 Татарнюк В. 95
 Татух-Муринка Люба 61
 Теліховська Д. 55
 Теодорович Епіфаній о. 23, 25
 Тодорук Ігор 52
 Тодосійчук Д. і М. 95
 Томасевич Степан 46, 93
 Томин 61
 Томсон Бетті 43
 Том'як Е. 60
 Трач-Кудрик Марта 60
 Трач Михайло 95
 Трильовський Кирило 15
 Трильовська Камілля 96
 Трух Андрій 17, 54
 Тютюнник Юрко ген. 20

Удовиченко Олександр ген. 20
 Українка Леся 56
 Укарма п-і 19
 Урбас консул 16
 Устіянович Корнило 46, 93

Федів Ігор 17
 Федорів Лев 52
 Федорів Ярослав 6, 96
 Фляйшман ген. 17, 54
 Франко Іван 58
 Філяс Плятонід о. 41

Химій Ієронім владика 58
 Хмелик Іван 55
 Хмелик п-а 55
 Холодний Петро, старший 46, 88
 93

Хомицький 54
 Хом'як Галина 89
 Хом'як Леся 95
 Хом'як Оксана 52, 61
 Хом'як Михайло 3, 4, 5, 14, 25, 32,
 46, 86, 93, 95, 96
 Христос * 72, * 73

Цимбаліста-Ніньовська Гануся
 60
 Цимбаліста Марія 96

Чайковська Ірина 19, 29
 Черкавський Михайло 27
 Чопей Василь о. 95
 Чопей Олена 59, 95
 Чорнодоля-Грабар Зіновія 59
 Чорнодоля Юрій 95
 Чорнодоля Іванна 95
 Чумак 54
 Чупринка Тарас ген. 34, 58

Шавала Варлаам 23
 Шавмбург-Ліппе Альбрехт 18, 54
 Швабінський проф. 21
 Шевченко Тарас 15, 34, 58
 Шевчук Володимир о. 41
 Шевчук Севастіян о. 39, 58
 Шендюк П. 52
 Шептицький Андрей митрополит
 15, 40, 55, 58
 Шептицький Станислав ген. 16
 Шеремета Нестор 23
 Шмід Горст А. міністер 95
 Штук Франц проф. 15
 Шухевич Степан отам. 17, 27
 Шухевич-Чупринка Роман ген.
 58

Якименко Христя 52, 59, 60
 Янда Дзвінка 61
 Янза 55
 Янза п-і 55
 Янза Христя 55
 Яроцький Владислав 11

ПРЕДМЕТНИЙ ПОКАЖЧИК

- Австрія 11, 28, 29
Академія Мистецтв у Кракові 10,
11, 14, 15, 20, 33, 34, 48, 53
Академія Мистецтв у Празі 20, 33,
48
Альберта 25
Альфа-Студіо 6, 19
Асоціація Незалежних Україн-
ських Митців (АНУМ) у Льво-
ві 22, 48
Атенська Школа 25
Балта 19
Басарабія 29
Бережанщина 14, 85, 90
Берлін 16
Бескид 17
Бірзуля 29
Богоявлення 67
Бойова Управа 15, 16, 17
Болехів 17
Братство Українських Січових
Стрільців 22, 49
Братство Українських Дивізійни-
ків 51
Бронкс, Н. Й. 26
Будапешт 16
Буковина 29
Бутини 46
Бучач 20
Варпаланка 17
Василіяни оо. у Жовкві 12, 21, 24
25, 29, 33, 35, 41, 42, 46, 53, * 82
Ватикан 25
Венеція 15
Вифлесм 40
Вишкіл УСС 27, 28
Відень 11, 16, 17, 18, 20, 21, 24
"Вільне Слово" 21, 36
В-во "Америка" 16
В-во Ігора Федіва 17
Волочиська 19
Воскресення 71
Визвольна Війна 24, 29, 30
Гаї Смоленські 14
Галичина 11, 15, 19, 29, 34, 46
Галичина Східна 18
Гнильче 18
Головна Українська Рада 15
"Гомін України" 21, 36
Груське 28
Горонда 16
Грац 17
Державний Секретаріят Військо-
вих Справ 19
Дієва Армія 20
Дітройт 36, 44
"Добра Воля" — II відділ 95
Європа 25
Євхаристійна Диспута 25
Едмонтон 2-6, 12, 14, 21, 31, 32-39,
* 63, 43, 45, 47-49
"Едмонтон Джорнел" 21, 43
Енциклопедія Українознавства 36
Єлисаветград 18, 28
Єрусалим 41
Жітків 21
Жидачів 18
Жмеринка 18, 19, 21, 29
Жовква 12, 21, 24, 29, 33, 46, 47,
53, 85
Закарпаття 16
Залізнична Військова Управа—
ЗВУ 19, 20
Західня Україна 35, 38
Збруч 19

- З'єднані Стейти Америки - ЗСА 31
 Західньо-Українська Народна
 Республіка — ЗУНР 20
 Івано-Франківське — див. Стани-
 славів
 Іванівка 28
 "Ілюстрований Кур'єр Щоден-
 ний" 47
 Історичні постаті з часів унії * 81
 Італія 15, 25
 Каліфорнія 49
 Кам'янець Подільський 28
 Канада 8, 25, 31, 32, 38, 48
 "Кенедієн Бродкестінг Корпорей-
 шен" — СВС 43
 Каплиця св. Йосафата в Жовкві
 21
 Каплиця св. Покрови в Жовкві 53
 Карпати 18, 27
 Катедральний храм. св. свцм.
 Йосафата — Катедра свцм.
 Йосафата в Едмонтоні 12, 21, 25,
 33, 35, 37, 38, 42, 49, * 63
 Катедра Санта Марія дель Фіоре
 26
 Київ 14, 19, 28, 41
 Київець 18
 Кіш УСС 17, 27, 28
 Комітет Українців Канади —
 КУК 50
 Конюхи 14
 Конюшки 14, 33, 53
 Косів 55
 Краків 14, 15, 20, 21, 25, 30, 44,
 47, 53
 Краківська Академія — див. Ака-
 демія Мистецтв у Кракові
 Кубанські козаки 17
 Лицарство Залізної Остроги 30
 Ліберець 20
 Ліга Визволення України 8, 95
 Ліпмани 21
 Літомериці 20
 Львів 14, 15, 16, 21, 24, 25, 29, 35,
 44, 46, 48, 53
 Лос Анджелес 49
 "Ль'Ар нуво", у Франції 11
 Марійський костел у Кракові 15
 Мармароський Сигіт 18
 Медічі-Ріккарді палац 25
 "Мистецтво", журнал у Львові 22
 Міляно 15
 Могилів 19
 Молитовня Санта Апольонія 26
 Мондер 41
 Монреаль 17
 Моравська Острава 17
 Москва 17, 47
 Музей Визвольної Боротьби у
 Празі 35
 Музей Наукового Товариства ім.
 Шевченка 21, 35, 45
 Мюнхен 15, 21, 30,, 33, 44, 53
 Народний Комітет 18
 Наукове т-во ім. Шевченка Осе-
 редок на Зах. Канаду 3, 4, 5, 6,
 49, 96
 Нестерів див. Жовква
 Німеччина 11, 16, 28, 48
 "Новий Шлях" 21, 36
 Нью-Йорк, Н. Й, 27, 31, 32, 44
 Обляти оо. 39
 "Обрії" — журнал у Львові 24
 Об'єднання Мистців Українців
 Америки — ОМУА 22
 Орвієто 25, 26
 Париж 15
 Перемишль 19
 Печерська Лавра 41
 "Північне Сяйво" альманах в Ед-
 монтоні 36
 Пісочна 18, 27, 28
 "Пласт" 15, 50, 51
 Польща 20, 21
 Порт Редіюм 37
 Преображення * 69
 Празька Академія див. Академія
 Мистецтв у Празі
 Прага 20, 21, 34, 48

- Пресо́ва Квартира УСС 17, 24
Промислова школа у Львові 14
Проскурів 28
- Рава Руська 21, 33
Радехівщина 14, 85, 90
Риків 14, 33, 53
Рим 15, 25, 41
"Рідна Школа" 21, 35
Різдво Г. Н. Ісуса Христа * 66
Розвадів 27
Розп'яття * 70
- Сальон Незалежних 10
"Самосгійна Україна", журнал 36
Санта Марія Новелля церква 25
Санта Марія дель Фіоре Кате-
дралля 26
Свалява 17
"Світло", місячник 21
"Свобода", щоденник 23
Сикстинська Каплиця 25
Січовий Союз 15
Славсько 14, 33, 53
Слобідка 19
Сморжів 14, 85, 90
Соснів 24
Союз Українських Образотвор-
чих Мистецтв Альберти —
СУОМА — 36, 48
Спілка Української Молоді —
СУМ 8, 95
Сромовк 21
Станиславів 19
Страшний Суд 25, * 83
Стрий 16, 28
Стрипа 24
Стріла 21
Стрілецька антологія 11
Стрітення * 68
"Стшелец" 15
Східньо-Європейський Дослід-
ний Інститут у Філядельфії 16
"Сурма" співаник 29
Сян 47
"Сецесія", в Австрії 11
- Тернопіль 19
Т-во "Січові Стрільці" 15
Торонто 8, 44
- Україна 7, 13, 14, 28, 42, 46, 50, 51
"Українське В-во" в Кракові 30
"Українські вісті" в Едмонтоні
14, 21, 36, 48, 58
Українська Галицька Армія —
УГА 19, 20, 29
Українська Кредит. Спілка в Ед-
монтоні 95
Український Народний Дім в Ед-
монтоні 22, 39, 44, 51, 95
Українська Народна Республіка
—УНР 20, 50
Український Нац. Музей у Льво-
ві 17, 21, 35, 45, 47
Українська Повстанська Армія—
УПА 51
Українська Спілка Образотвор-
чих Мистців — УСОМ у Канаді
8, 22, 48
"Український Скиталець" тижне-
вик, Відень 54
Українські Січові Стрільці —
УСС 11, 15-17, 27-29, 49, 50, 51, 53
Українська Стрілецька Громада
51
"У тифозній гарячці" * 84
- Фльоренція 25
Фльорентійський Собор 25
Франція 11
- Царгород 41
Церква Різдва Господа Нашого
Ісуса Христа оо. Василян у
Жовкві 24, 25
Церква Успення Пресвятої Бого-
родиці зв. Волоська у Львові 46
- Червона Калина, в-во у Львові 29
Червона Калина — лицарство 50
Чехо-Словаччина 20, 53
- "Югендштіль", в Німеччині 11
Яворів 47

СПИСОК РЕПРОДУКЦІЙ

Кольорові

Ю. Буцманюк (фронтиспіс)	
Гуцулка-дружина мистця Ірина	16 - 17
Владика Ніл Саварин	16 - 17
о. синкел Василь Лаба	16 - 17
Мати Божа — Покрова українських скитальців	16 - 17
Поет-письменник Роман Купчинський	32 - 33
Борщик — український піонер	32 - 33

Чорно-білі

Катедральний собор св. свцм. Йосафата в Едмонтоні	63
Митроф. прот. о. Юрій Ковальський	64
Бог Отець-Сотворитель	65
Різдво Г. Н. Ісуса Христа	66
Богоявлення — Хрещення в Йордані	67
Стрітення	68
Преображення	69
Розп'яття	70
Воскресення	71
Христос-Чоловіколюбець	72
Ісус Христос — Цар Слави	73
Св. Антоній печ., св. Володимир Великий, князь, св. Ольга, княгиня, св. Теодозій печ.	74
Покрова Пресвятої Богородиці	75
Євангелист св. Лука	76
Євангелист св. Марко	77
Євангелист св. Йоан	78
Мати Божа з дитятком Ісусом	79
Св. Архангел Михаїл	80
Покрова Пресвятої Богородиці	81
Історичні постаті з часів унії в церкві оо. Василіян у Жовкві	82
Страшний суд	83
У тифозній гарячці	84

LIST OF REPRODUCTIONS

Colour Plates

Artist J. Bucmaniuk – self-portrait (frontispiece)	
Hutsulka-Arstit's wife Irene	16 - 17
Most Rev. Bishop Neil Savaryn	16 - 17
Very Rev. Syncellus Vasyl Laba	16 - 17
Mother of God – The Protectress of Ukrainian Refugees	16 - 17
Poet-writer Roman Kupchynsky	32 - 33
Borshchyk – Ukrainian Pioneer	32 - 33

Black-and-White Plates

St. Josaphat's Ukrainian Catholic Cathedral in Edmonton	63
Very Rev. G. Kowalsky, Mitrate	64
Almighty God-Creator	65
Nativity	66
Theophany – Baptism of Jesus in Jordan	67
Presentation	68
Transfiguration	69
Crucifixion	70
Resurrection	71
Christ-Philanthropist	72
Jesus Christ – Pantocrator	73
St. Antonius Pecherskyj, St. Volodymyr the Great, the Prince,	
St. Olha, the Princess & St. Theodosius Pecherskyj	74
Patronage (Protection) of the Mother of God	75
St. Luke the Evangelist	76
St. Mark the Evangelist	77
St. John the Evangelist	78
Mother of God with child Jesus	79
St. Michael the Archangel	80
Patronage of the Mother of God	81
Historical Personalities from the times of the Union in Brest	82
The Last Judgement	83
In typhoid fever	84

LISTE DES REPRODUCTIONS

Couleurs

L'artiste J. Bucmaniuk par lui-même (frontispice)	
Irène, la femme de l'artiste en costume houtsul	16 - 17
Le révérendissime évêque Neil Savaryn	16 - 17
Très révérend père syncelle Basile Laba	16 - 17
La Mère de Dieu, protectrice des réfugiés ukrainiens	16 - 17
Roman Kupchynsky – poète écrivain	32 - 33
Borshchyk – pionnier ukrainien	32 - 33

Noir et blanc

La cathédrale ukrainienne catholique de Saint Josaphat de Edmonton	63
Très révérend père mitré G. Kowalsky	64
Dieu, le Père Créateur	65
Nativité	66
Théophanie – Baptême de Jésus-Christ dans le Jourdain	67
Présentation de Jésus au Temple	68
Transfiguration	69
Crucifixion	70
Ressurrection	71
Christ philanthrope	72
Jésus Chrost – Pantocrator	73
Saint-Antoine Pečersky, le prince saint Vladimir le Grand, la princesse sainte Olha et Saint-Téodose Pečersky	74
Patronage de la Mère de Dieu	75
Saint-Luc l'Évangéliste	76
Saint-Marc l'Évangéliste	77
Saint-Jean l'Évangéliste	78
La Mère de Dieu et l'Enfant Jésus	79
L'Archange Saint-Michel	80
Patronage de la Mère de Dieu	81
Personnages historiques du temps de l'Union de Brest-sur-Bug	82
Le Jugement dernier	83
Fièvre typhoïde	84

ЗМІСТ

<i>Богдан Стебельський. Передмова</i>	7
<i>Святослав Гординський. Малярство Юліяна Буцманюка на тлі його доби</i>	9
<i>Юліян Буцманюк. Мій життєпис</i>	14
<i>Михайло Островерха. „Здається — було це вчора”</i>	23
<i>Роман Купчинський. Спомини про Юлька</i>	27
<i>Іван Кейван. Монументаліст, портретист і педагог</i>	33
<i>Парася Іванець. Професор Юліян Буцманюк у моїх спогадах</i>	37
<i>Ірина Буцманюк. Храм, стінопис, техніка і вдача мистця</i>	39
<i>Михайло Хом'як. Колись і тепер</i>	46
<i>Іван Кейван. Пам'яті мистця Юліяна Буцманюка</i>	48
<i>Петро Саварин. Прощальне слово</i>	50
Список учнів мистецької студії Юліяна Буцманюка в рр. 1957 - 1967	52
Каталог творів Юліяна Буцманюка	53
Чорні репродукції	63
Julian Bucmaniuk: Biographical notes	85
Résumé	86
Press Reviews by <i>Halyna Chomiak</i>	89
Biographie de Julian Bucmaniuk	90
Résumé by Professor <i>M. Kalinowsky</i>	91
Післяслово	95
Іменний покажчик	97
Предметний покажчик	102
Список репродукцій	105

TABLE OF CONTENTS

	Pages
<i>Bohdan Stebelsky</i> . Foreword	7
<i>Sviatoslav Hordynsky</i> . The Paintings of Julian Bucmaniuk Against the Background of His Epoch	9
<i>Julian Bucmaniuk</i> . My Autobiography	14
<i>Mykhailo Ostrowercha</i> . It Seems That This Was Yesterday	23
<i>Roman Kupchynsky</i> . Recollections About Julian	27
<i>Ivan Keywan</i> . Monumentalist, Protraitist and Teacher	33
<i>Parassia Ivanets</i> . Professor Julian Bucmaniuk in my Recollections	37
<i>Irene Bucmaniuk</i> . The Church, Murals, Techniques and Character of the Artist	39
<i>Mychailo Chomiak</i> . Before and Now	46
<i>Ivan Keywan</i> . Memories of Julian Bucmaniuk	48
<i>Peter Savaryn</i> . Eulogy	50
Register of Students who attended Julian Bucmaniuk's Art School, 1957 - 1967	52
Catalogue of the Artist's Works	53
Reproductions	63
Julian Bucmaniuk: Biographical Notes – in English	85
Résumé	86
Press Reviews by <i>Halyna Chomiak</i>	89
Biography of Julian Bucmaniuk – in French	90
Résumé by Professor <i>M. Kalinowsky</i>	91
Acknowledgements	95
Index	97
List of Reproductions	106

TABLE DES MATIÈRES

	Pages
<i>Bohdan Stebelsky</i> . Préface	7
<i>Sviatoslaw Hordynsky</i> . L'oeuvre de Julian Bucmaniuk et son époque	9
<i>Julian Bucmaniuk</i> . Mes mémoires	14
<i>Mykhailo Ostrowercha</i> . "Il semble que ce n'était qu'hier"	23
<i>Roman Kupchynsky</i> . Souvenirs de Julian	27
<i>Ivan Keywan</i> . Monumentaliste, portraitiste et pédagogue	33
<i>Parassia Ivanets</i> . Le professeur Julian Bucmaniuk	37
<i>Irene Bucmaniuk</i> . La cathédrale, les peintures, la technique et le caractère de l'artiste	39
<i>Mykhailo Chomiak</i> . Autrefois et maintenant	46
<i>Ivan Keywan</i> . Souvenirs de Julian Bucmaniuk	48
<i>Pierre Savaryn</i> . Eulogie	50
Liste des étudiants de l'atelier de Julian Bucmaniuk de 1957 à 1967	52
Liste des oeuvres de l'artiste	53
Reproductions	63
Notes biographiques anglaises	85
Résumé anglais	86
Revue de presse par <i>Halyna Chomiak</i>	89
Biographie française	90
Résumé français par Prof. <i>M. Kalinowsky</i>	91
Postface	95
Index	97
Liste des Reproductions	107

